

ПОЕЗІЯ І ПРОЗА
РУСИНІВ І УКРАЇНЦІВ У ХОРВАТІЇ

ПОЕЗИЈА И ПРОЗА
РУСИНОХ И УКРАЇНЦОХ У ГОРВАТСКЕЈ

POEZIJA I PROZA
UKRAJINACA I RUSINA U HRVATSKOJ

**ПОЕЗІЯ І ПРОЗА
РУСИНІВ І УКРАЇНЦІВ У ХОРВАТІЇ**

**ПОЕЗИЯ И ПРОЗА
РУСИНОХ И УКРАЇНЦОХ У ГОРВАТСКЕЙ**

**POEZIJA I PROZA
RUSINA I UKRAJINACA U HRVATSKOJ**

**Буковар
Vukovar**

ИМПРЕСУМ / ІМПРЕСУМ

видава Союз Русинов и Украинцев Республики Хорватскей
видає Союз русинів і українців Республіки Хорватія

составител/упорядник: Любка Фалц

главный редактор/головний редактор: Борис Гралоук

редактор: Оксана Тимко

редакция/редакція: Борис Гралоук, Любка Фалц, Яким Пушкаш, Тет'яна Ласик, Гавриїл Такач, Оксана Тимко

лектор украинської мови/лектор українського мови: Тет'яна Ласик

лектор русского языка/лектор русинської мови: Оксана Тимко

авторе винетов/автори винет: Омелян Гралоук (1944-1994), Ганча Папандриш-Гаргаї

тираж: 1000

компьютерски склад/комп'ютерний склад: Пассер д.о.о.

друковане: Импрес д.о.о.

IMPRESUM

izdaje Savez Rusina i Ukrajinaca Republike Hrvatske

sastavljač: Ljupka Falc

glavni urednik: Boris Graljuk

urednik: Oksana Timko

redakcija: Boris Graljuk, Ljupka Falc, Jakim Puškaš, Tatjana Lasek, Gabrijel Takač, Oksana Timko

lektor ukrajinskog jezika: Tatjana Lasek

lektor rusinskog jezika: Oksana Timko

autori vinjeta: Emilijan Graljuk (1944-1994), Ana Papandriš Harhaji

tiraž: 1000

kompjuterska obrada: Passer d.o.o.

tisak: Impres d.o.o.

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i sveučilišna knjižnica, Zagreb

UDK 821 . 161 . 2(497 . 5)- 822

POEZIJA i proza rusyniv i ukrainciv Horvatii = Poezija i proza Rusinoh i Ukrainciv Horvatskej = Poezija i proza Rusina i Ukrajinaca Hrvatske / <sostavjač Ljubka Falc>. - Vukovar : Sojuz Rusinoh i Ukrainciv Republiki Horvatskej, 2000. - 225 str. : ilustr. ; 21 cm

Tekst na rusin. i ukrajin. jeziku.

ISBN 953-97080-2-8

1. Segedi-Falc, Ljubka

400126069

ISBN 953-97080-2-8

ЗМІСТ / SADRŽAJ / ЗМІСТ

Гавриїл Костельник	2
Митро Надь - Мина	10
Осиф Костелник	20
Силво Ерделї	36
Владимир Костелник	44
Йозафат Колбас	60
Штефан Гудак	72
Любка Фалц	94
Василь Стрехалюк	108
Ганча Папандриш - Гаргаї	120
Томислав Мишир	126
Борис Гралюк	134
Звонко Барна	140
Агнета Бучко	148
Надія Ляхович	162
Михайло Ляхович	170
Дубравка Петанович	182
Весна Папуґа - Берец	194
Любица Гаргаї	206

Уводне слово

Роздумованя о тим же треба друковац кніжку у котрей заступени вещей авторе, було як пошлідок факту, же не було пенежи, же би ше друковала кніжка єдного автора. Тота думка теди подкріпена зоз фактом же ше формовал Союз Русинох и Українцох у Горватскей, та могол мац свою видавательську діяльність зоз котру би дополнєло видавательство у Новим Садзе, дзе ше досі чежко приходзело на шор. (Так Осиф Костелник и Митро Надь достали своєю кніжки аж по шмерци.)

Же нужно створиц таку кніжку одредзел сам час и шицки премєнки коло нас у котрих ше и ми нашли як конарчок на рички. Указала ше нужносц же би ше на єдним месце нашли позберани шицки писателє, Русини и Українці народзени у Републики Горватскей, и на тот спосіб достали свою важносц. У марцу 1995. року, тєраз уж на жалє покойна, др. Євгєния Барич спомла же би ше така кніжка могла ушориц, и же би то праве була я. Понукла ми тото цо сом и сама жадала длугши час. Прешол час док сом ше прилапєла такєй одвичательнєй роботи, алє сом видзєла кєльо нам є нужна док сом робєла у Малєй, лєбо Дополнюєцєй школи. Тєрашнї обставини глєдаю нови змист у роботи у школи.

Од самого початку не думала сом же би то була Антологія - збирка вибраних творох поезії, лєбо прози, алє же би то була кніжка у котрей би и учителє нашли тото цо им нужнє у роботи.

Вибор зоз поезії и прози, шицки писнї Йозафата Колбаса и Дубравки Петанович зоз горватского языка на нашу бєшєду прєложєла и зробєла я. Вибор писньох и шицки други податки о сєбє и своєй поезії сами зробєли Ганча Гаргаї и Томислав Мишир.

Гавриїл Костельник забєра першє мєсто, йому тото першє мєсто и припадло як памятник котри сєбє сам подзвигнул. Трєба лєм дознац цо и кєльо Гавриїл Костельник зробєл за наш народ за наш язык и нашу културу, вон вдєрєл фундамєнт, а Осиф

Костелник такой почал будовац руску литературу у Горватскей. Вони двоє вкерчели драгу за нас шицких зоз тих польох.

У тей кніжки позберана литература творена през 80, або и 100 роки, вона як свидонство тирваня, твореня и намаганя на концу тисячроча, але и як шветлосц на драги. Блізка гү Малому соловею Врабеля, але и предлужованє богатеј народной творчосци. Вона єден длугоки континуитет и не шмела би буц остатня.

За Русинох, тиж так и Українцох требала би буц и радосц и поцешенє, але и инспирация младим же би творели и пестовали язык своїх предкох котри за нас зачувани.

Барз ми велька чесц же ми оможлівене, же би ше тота кніжка друковала, помогла учительом, любительом красного слова понукла шерцо и роздумованя людзох котри як видно зоз их биографії походза зоз польох и дильовох на котрих и нашо дідове свою драгу одпочали.

Дзекуєм Републики Горватскей и Союзови Русинох и Українцох же оможлівели видаванє кніжки.

Любка Фалц

Гавриїл Костельник
15. 06. 1886 - 20. 09. 1948

15. юнія 1886. року - важни датум у рускей просвити и култури. Того ше дня у Руским Керестуре (теди Бач-Керестур) у селянскей фамелиї Костельник народзел син Гавриїл. Браца и шестри остали земледїлци, а вон, на хасен свойого народу, пошол на школованє.

Основну школу Костельник закончел у своїм валалє, а перши два класи гїмназиї у Винковцох. Гїмназию предлужел и закончел у Загребе 1906. року.

Кед бул школяр пиятей класи гїмназиї (по терашней системі перша класа штредней школи), нараз пожадал писац на своєй мацеринскей бешеди. И не лєм пожадал, алє и попробовал.

Идилски венец "З мойого валала" друковани у Жовкви (нешка Нест у Україні) 1904. року у 500 прикладнїкох. Шицки котри о нїм чули, одушевели ше. Бул то дарунок валалському народу, як видно и з пошвєцєня.

Прим валалу слова тоти,

Прим народу мой -

Гоч я одбил ше од тебе

Ще я зато твой!

Перши слова и труд перши

- Шицко цо сом мал,

До тих я наперох зязал,

И тебе сом дал.

1905. року Костельник почина писац на горватским языку, а уж 1907. р. у його власним виданю, виходзи збирка писньох “Романце и баладе“ з тим пошвещеньом: *Slavnom hrvatskom pjesniku, mom velikodušnom dobrotvoru, prof.dr. Franji pl. Markoviću posvećuje autor.*

1907. року твори свойо перши писнї на українским языку. Истого року закончує перши рок Теологійного факультету у Заґребе, одходзи предлужиц школованє до Львова. З тим ше виконлює Костельніково жаданє пойсц гу своїм братом. У Львовє Костельнік студира и закончує scolaстичну филозофию и богословію. И далєй пише горватски писнї, медзи котрима и писнї у збирки “Žumberak“, “Gorske Simfonije“ написани 1909. р. Року 1911. Костельнік одходзи до Фрайбургу у Швайцарскей же би на Католицким универзитету предлужел з постдипломними студиями. Там 1913. року успишно бранї дисертацию и постава з двацє седєм роками живота, дохтор филозофиї. Враца ше до Львова, женї ше, пошвенує за панона, достава место катехети на гімназиї 1917. р. Часопис: “Hrvatska prosveta“ обявлює у предлуженьох його поетичну цалосц “Trenuci“ од 35 любовних писньох з епилоґом.

1918. року виходзи Костелникова перша кнїжочка на українским языку Встань Україно.

2. авґуста 1919. року у Новим Садзе основанє Руске народнє просвітнє дружтво чию роботу Косельник анґажовано провадзел. За язык просвити и култури избрани народни язык, а то значи гевтот на хторим Костельнік написал свой Идилски венєц. Костельнік тоту одлуку дзєчнє привитал и такой ше прилапел писац “Граматик у бачванско-рускей бєшєди“ котра влєрєла фундамент рускому литературному языку, бо увєдла и утвєрдзєла основни лексични, фонетични и граматични норми и творєнє слєвох.

1922. року обявєна и перша уметніцка приповєдка на руским языку “Давни пайташки“. Того року обявєна и Костельнико-

ва поетично-прозна робота витворене на українським мові
“Пісня Божі”, котру вон, його сучасні, та і явност, три-
мали за животно діло його літературної творчості. У
медичаше вишла і друга книжочка поезії на українським
мові у Львові под назву “Помершій донечці”.

1924. року у бібліотеки Руского просвітнього товариства, як
перша книжка тей бібліотеки, виходзі перша оригінальна
драма на руським мові “Єфтайова дівка”. Скорей неї
Костельник написав драмську сличку за дзеци “І у Христові”
хтора видрукована у календарі за 1923. рік. Драма написана
у стиху і єї найкраща вартість праві у поезії. Вели часи
можу стає як окремі успішні поетичні цалости. Драма
успішно виводжена на сценах по наших валаллах. Од 1922. та
по 1936. рік у Руських календарях об’явлювали вели
Костельникові пісні і приповідки на руським мові. Медзи
піснями єст досі пісні за дзеци. Єдна з найкращих не лем
Костельникових але і вообще руських дзедичинських пісень -
“Сон”:

Ходзі сон по хижох
По цалим валаллах -
А лем до тей хижі войдє,
Дзе єст дзедко мале,
Не чує го, кед прийдє,
Не чує го, кед видє -
Лем го теди чує, кед шпива:
“Шпиває, дзеци, шпиває!”
Треба вас пов’язати.
Ви голубки мали:
Же бисє зоз колісочки
Не повилетали!
Гаї, буї, гаї -
Ви голубки мали!
Же бисє зоз колісочки
Не повилетали!

Шпице, дзени, шпине!

Буду вам криделка векши

Кед ше пребудзице!

Свой родни край Бачку Косельнік ношел глібоко у шерну, а рідко ю приходзи обисц, бо обставини чежки и не мож поднесц таки трошки. Прето пише писні у котрих виліва свою любов до правих уметніцких стихох. Медзи нашима найпознатішима писнями з родолюбну тематику його писня “Бачко, моя Бачко“. За тоту писню музичну обробку дал Борис Кудрик. Окрем любовней поезії на горватским язiku “Тренусі“ Костельнік написал и даскельо любовни писні на руским язiku. Медзи найкрасніи нашо любовни писні можеме учипііц його писню “Цира любов“, хтору написал ише 1903. року и писню “Ружичком“. Шпиваю ше ише його писні “Явор, явор“ и “Коло водички“.

Любов гу родичом преточел у писні “Помарли ми опец и мац“ написаней 1930. року. Гаврііл Костельнік писатель и фундаментатор рускей уметніцкей литературы и руского литературного язика.

Його живот през пали час мал и свойо други пеки. Виполнєнти є зоз велькими професийними обовязками и ангажманами и другима одвичательними роботами. Пише вельочислєни теологийни роботи и ушорює часопис “Нива“, орган грекокатолицкого священства Львовскей єпархії, у котрим ше окрем пофесийних перокупацийох заніма и за литературну критику.

1925. року путує до Риму, а 1928. року друкує вирску кніжку “Спір про єпоклезу між Сходом і Заходом“, у котрей ришено става на бок православного Востока. После опітрих полемиках 1929. року зменєни є з длужносци редактора “Ниви“, а 1931. року и з длужносци професора Богословней академії.

Од тєди жиє у Львовє под надпатрунком єпархияльного руководительства, а од 1934. року и самого митрополита.

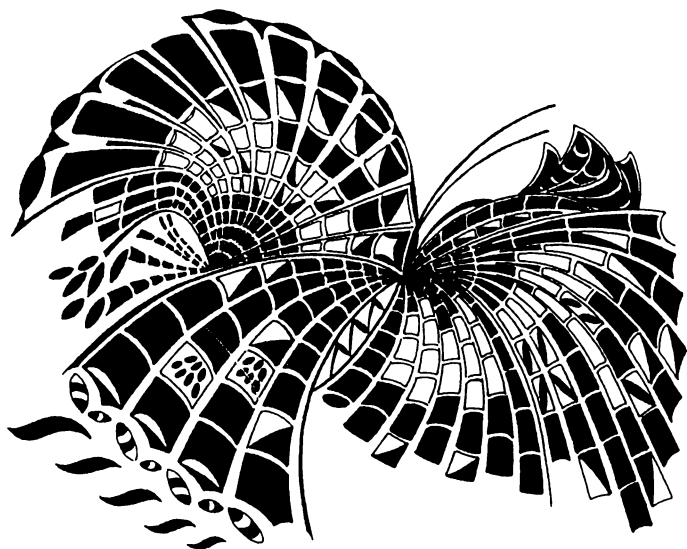

Костельнік жадаў ішчэ велью зрабіць, але велі планованы і
розпачаць работы не скончыў.

20. септэбра 1948. року два револьверскі кулькі згасілі
ёден богаты і плодны живот. згаснуў живот Гаврыіла
Костельніка, а бешэда малей рускей гарсточкі на славян-
скім югу астала жиць і жыве і нёшка.

Дзекуючы Гаврыілові Костельнікові хтось ю дзвігнуў на
уровень літаратурнага языка.

**Повіберане зоз работы др. Еўгеніі Барыч
“Гаврыіл Костельнік у фундаментах
рускога языка і літаратуры”**

З мойого валала (виривок)

Слунко горе, витрик шуци, житко ше колїше,
А шкорванчок з нього вилет и леци вше висше.
На початку уж зашпивал гласом як од меда:
Раз жалощнє, раз весело - описац ше не да.

Лени горе - аж под хмарки думаш так високо,
Лени, лени лем кушчичко запатри го око.
Шпиванка му з так далека любко розлетує,
Цале мирне, цихе польо гуком напложує.

Кед до волї ше нашпивал, вец ше назад враци -
Слушує ше и трепени з кридлами трепаци
А кед блїзко уж є жеми - заднї глас кед пуци,
Ягод стрела фурне долу - лем класок засуци.

За шпиваньом заш шкорванка препилка ше глаши,
В зарне кучи тайне скрита, бо ше людзох плаши.
Путьпурутька путьпурутька глас прериваючи,
А гук ей ше польом леє вше одглашуюци.

Ой то слухаш, мили Боже, то ци шерцо треше,
То шешлївосц, то рай прави - до неба це неше.
Позабуваш шицки болї - спознаваш милоту
Премирного там живота и його красоту.

Уцих уж и глас препилки, а лем коса бринї,
Утне житко, кед пререже, як стуна задзвинї.
Чловек коши, класки валя - жена му одбера,
Хланец мали пред ню идзе - порвисла пресцера.

Єден одкос кед виженє, зоз косу на плєцу
Назад придзе и руки му други одкос мецу.
Слунко грєє - його зної, але нїч то зато.
Зної кирвави то ци хлебик, то ци праве злато.

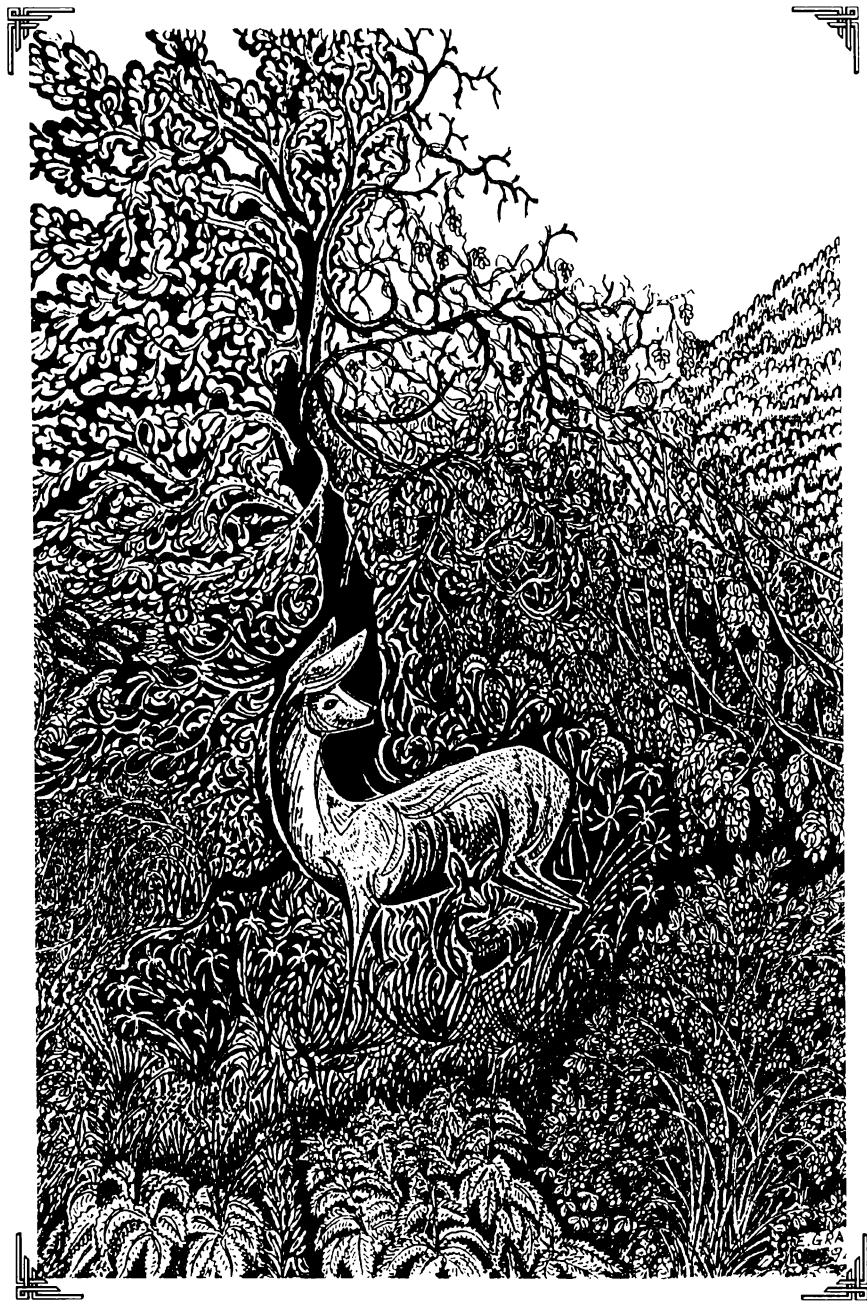
Под тополю стриболоїстку - у погодним хладку,
Цо їй лісна так бліскаю на слунковим златку,
Стої там им гомбалочка, при ней дзивче кучи,
У гомбалки дзенко малке - роботнік ш' буц учи.

Шедзи дзивче при золніци, братка колїскує,
И бави го, гутори му и мило милує.
Кед заплаче, кед постане вон кус противлївим,
весела му вона пшыва гласом жалоплївим:

Не плач злате, не плач мали, мили соколїку,
Попол оцц твой зоз дому на лєгким конїку;
Попол оцц, пошла и мац, хто не будзе ховац,
Хто укладац тебе будзе - писми пришпивовац?

Їй та виховаме крашнє ми тебе малого,
Кед мац придзе, даме їй це, лєгиня красного.
Гаї, буї, гаї, гаї - ти таце чучало,
Ша ти ше уж од мамочки за досц нацицало!

Митро Надь - Мина
4. 11. 1896. - 8. 2. 1962.

Митро Надь народзени у Миклошевцох 4. новембра 1896. року у худобней наднічарскей фамилиї. Оцец му робел як наднічар у грофох Елцох и Кениздерох, дзе и його син зазнал шицки чежкосци и класни неправди тедишнього дружтвеного упореня.

Школу почал учиц у своїм валалє, а закончел ю у Петровцох, дзе ше його фамилия преселела. Скравецке ремесло почал учиц 1909. року и по його законченю роби як скравец у Петровцох.

Чежки животни условия (и сам участвує у штрайку цо го організовали буковарски роботніки) му найчастейша инспирация за його поетски витвореня.

Умар 8. фебруара 1962. року у Петровцох дзе є и поховани. Бул активни сотрудник и заступник наших виданьох. перши свойо писні обявел у "Руским календаре" за 1937. року "Загучали гори", "За шлебоду України", "Заграйце гудачки" и "Заградка". Познейше свойо роботи обявйовал у шицких наших виданьох.

Постхумно му 1967. року у редакції Дюри Пангаргая видруковани зборник позбераних писньох "Бакарни дзвон за Дунайом".

Митро Надь бул културни и надосц образовани скравец, по своїм справованю, облєчиву, бешеди, цалком одскаковал од штрєдку у котрим ше находзел.

Найчастейша інспірація поетова вязана за його родзены край - Срим, за пейзаж Фрушкой гори, розручаны валалы по брэсках, пустары і лешыкі. З непарывна прысутнасці Дуная, хтормі не зонар аддзвоньоване бакарнаго дзвона і злучовал з нїм два блізка побрешя, праве так як іх у своім шэрцу, у своім стыху ношел сам поета.

Патрыотска, родолюбыва нїтка, повязана з бунтом процыв зла і шыцкых транезох хтормі воно у живоце сшырынюе: у борбі за хлеб і егзистоване - то асновна мелодыя Надьовых стыхох, то найшветлейшы і найчысцейшы тоны у цалым досц богатым спектры тематскых углїбйованьох до егзистованя і абстоаня на жомовой паверхносці. Така піснї очывісно не імагінарна канструкцыя, не плоды уж найдзены лектыры. Вони арыгіналны, шыры, глїбока, потресны глас поетов, сшыдоцство часу розчакнутосці медзь побрешямі двох войнох, та і на самых нїх, у чапе зазначеным на скравецкых папэрках, зазначеным з тынтовым незаструганым клайбасом (котры му выне стал такой пры рука). Та праве у рамкох наднасловох "Край свой родны любым", і "Згаздовал сом єдну іглу" нахадзіме тото цо Митра Надя чєсно прєдставя як поета у прысутносці нашого літєратурнаго дїйствованя.

Надя у першым шорє дожывюєме як поету по соцыяльных, родолюбывых, рєфлєксывных поетскых вредносцях. Озда нїхто по нєшка у нашєй літєратурнєй творчосці не напысал така моцны, глїбока, потресны стыхы зоз соцыяльным акцєнтамі, інспырованы на рєалных, правдывых абачованьох, пачувствываных на власных іскуствох. Така жыот, пачувствываны у власных вєнох, абачєны зоз власным оком, народзєл бунт, дзывнугнуту руку, повышєне і заоштрєне слово.

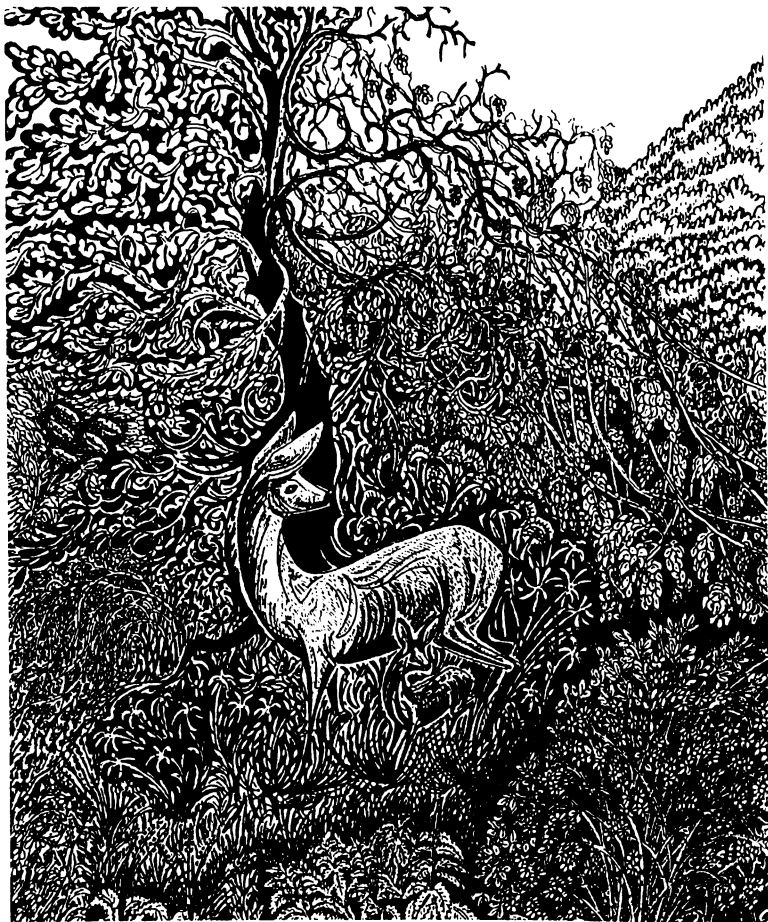
Так трєба прыяц і цалу поєзыю Надьову.

(Фрагменты з прыказу Дюры Папгаргая "Моцны оддзывн соцыяльных акцєнтох", Шветлосц, 1968. ч.1)

Надъ кладзе фундамент єдному цєку у поезиї Руснацох,
такволану кнїжовносц парастох и роботнїкох (кнїжовносц на
рубѹ народней поезиї) през свідомосци за творчѹ конвенцию
котру хасновал.

Юлиян Тамаш
“Rusinska književnost”

Край свой родни любим

*Да мож цали живот
зоз стишками мерац -
да су цали кнїжки
- не мал бим по сперац.*

I

Там дзе Фрушка гора сцека од Дунаю,
там дзе свою горбу згина гу ровніни,
злати ровни поля з венцом оквицени,
красни гаї, луки, барвеночк желени -
там моя колїска, цепле гніздо звите,
шицко як памятки як за добре знаю.

Валал и нажица, перило, пустари,
древена дзвонїца, бакарни глас дзвона,
стара школска лавка, дзєцински бависка -
тота нєшка вещей прешлосц уж не блїзка,
але на дзєцинство памятки не гиню
гоч нам час преходзи як бурйово хмари.

II

Воєне врепенко хмари нацагало,
впадзи нєпогоди власи им ставаю;
пасовац ше мушиш з духом того часу,
клекнуц чи надвладац - а блато до пасу.
Тварди руки, жулї, витрапени цела...
Шлєбодни ше думки бранїц започало!

И вода и огонь не могу ше зложит,
тварди барикади розпукац мушели,
шлебодним ше думком дзвери отворели
и нови нам живот уж пушел коренї.
Шицко цо не добре помали уж капе -
бо роботна рука не дава му ожит.

III

Жие циха любов гу родному краю,
родза ше памятки з праху вицагани,
твардо, як з каменя, стої валал, поля,
гоч пережили бурї як стара тополя.
Прето их я любим, любим каждую травку,
памятки на нїх нїгда, нїгда не поумераю!

Паразити

Лем по сом тот швет упатрел,
жимске слунко ме ограло,
мацерине цепле шерцо
надо мну ше розплакало.
Живот чежки, бриги скрити,
а крєв пию паразити.

Онец слуга, мац рабиня,
бо нас шицких служиц муши;
през дзень салаш ей не хіби,
вноци райбе, кача, суши...
Вецей гладни як по сити -
а крєв пию исти, исти,
тоти исти паразити.

Онец умар, я и шефра
по сунедстве ше блукали,
бо мац през дзень на пустари,
а ми сами оставали.
А кед вечар и мац дому
но я мушим зап буц бити,
место цеплих, мєгких словох
по су на дну шерца скрити,
бо крєв пию, пию, пию
кельо можу паразити.

Я вироснул и вше исте:
зоз своїм ше кольчком шкрабем;
зарил сом ше до роботи,
по ми придзе шицко грабем.
З тварду дзеку ше лєм сперам
же би не бул и я збити,
але не мож, бо крєв пию
зап лєм исти паразити.

Так тисячи роки прешли
и ми у тим уж ужити,
але нашо думки леца,
широм швета су розвити:
Крев нам за крев нашу дайце,
швидко, швидко, понагляйце,
бо зме вас по гагор сити
страшни, гладни паразити.

Не забудме

Питал сом ше моєй баби
чи єй баба наказала
же би своїм унучатом
гори, леси споминала.

Же би бреги у ровнінох
голем дараз споминала,
же би вязи з дідовщину
анї на раз не прервали.

Же би своєю чесне мено
анї на час не забули,
же би нове отечество
почитовали, любели.

Же би мали на розуме
же ми з пихи не селєли,
же ми нашо стари краї,
гоч худобни, барз любели.

Же би морйю слабу ричку
зоз габами не преляло,
же би щесце як в загради
ярне квеце розквитало.

Моя прешлосц

Ѓаздовал сом цали живот
од кеди ше знам.
Згаздовал сом єдну иглу
цо з ню робиц знам.

Ножнічки ми уж досц тупи
центи оштрамбани,
а писньочки цо сом складад
вшадзи сановани.

Машина ми дослужена
и нїяк нє шиє.
Та тот живот таки чежки,
як да ше прежиє?

Осиф Костелник
30. 11. 1903. - 21. 6. 1936.

Осиф Костелник народзени 30. новембра 1903. року у Петровцох у худобней селянскей фамелиї. Уж у першей класи го замерковали як доброго школяра и Владичество го посила до Крижевцох дзе закончел основну, а 1922. року штредню школу у Винковцох. Правни факултет закончує 1926. року у Загребѣ. Худобни му родичи мало могли помагати, так же ше под час школованя витримовавши даваюци инструкции школяром. Коло чежких обставинох живота, за кратки час коло студийох сцигнул створиц литературне діло котре му забезпечи тирваце место у рускей литератури, и медзи писателями котри творели помедзи двома шветовима войнами забера єдно од водзацих местох.

Попри писньох и приповдках, значни и його роботи з подруча есеїстики и етнографії, окреме треба спомнути народни писні котри Осиф Костелник позберал у Срime. Вони ище раз потвердзю його животну ориентацию - любви, упознавац сою народни звичаї.

Шицки його приповедки, статї, есеї пошвещени глїбшому розумению упознаваню и любви гу свойому. У єдней од статюх пише. "Народне добро твори шицко по чим ше єден народ розликує од другого як: язык, облєчиво, вира, звичаї, гадки, присловки, приповедки, писні. Шицко тото маме ми так познац як газда цо позна свойо обисце лєм теди ше пове же зме добри газдове, добри Руснаци. Свойо маме любви, а цудзе почитовац,

лєм так зме годни посцигнуц шесце и отримач кйше у морю других народох швета“.

За кнїжовносц, медзитим окремну важносц маю три Костелниково есеї. У нїх добре замерковав важносци у розвою кнїжовних процесох на початку формованя и отримованя национальних кнїжовносцох, та так и рускей. У есею “Литература и язык” РН, 1925, ч. 24, замеркує же ше “забавна и поукова литература перши зявюю у живоце народа“, а у есею “Забавно-поучна литература“, РН, 1925, ч. 25, розвива исту думку: главне жридли то народни живот, а твори ю любов гу народу. Зоз таким думаньом Костелник завера круг започати у першим есею: видвоює тоти два практични функції як основне и важне за найвекшу часц рускей литературы помедзи двома шветовима войнами, оживює у новим прикладу старе твердзене о красним и поуковим зоз познатей поетики Хорация и добре описує поетичносц приповедковей прози яка ше пестовала на початку формованя национальних литературних традицийох европского окруженя, а цали час опера ше на такволаней народней основини литературы.

Як думал у своїх есейох так писал у своїх приповедкох. Приповедки виражаю чувство побожносци и маю наглашену поучну нїтку, а часто и чувствительне одношенє писателя спрам швета приповедкох, дакеди з цихим хумором. Найвекша часц Костелникових приповедкох, аж 10, зоз словом би ше могли наволац приповедки о добрих, чесних людзох. Вони знак зашити Костелниковей приповедней прози у рускей литературы. Чесни, роботни швет жиє и умера у його приповедкох лебо як чесни и щешлїви, лебо кед ше не почитує закони здравого живота народа, пре кривду злих и недобрих, погубених людзох пре недостаток опрезносци, умераю у найкрасших рокох младосци.

Осиф Костелник написав слідуєщи приповідки: Хто високо лежи - нїзко пада (РК, 1931), Оцц и син (РН, 1925, ч. 50), У ламачки (РН, Л: 21), У загради (РН, 1925, ч. 23).

У своєй поезії найвещей обраба каждодньови проблеми звичайного чловека. Робота правнїка го примушела робити у великих мєстох дзе не було Руснацох, але то му не завадало же би непрерывно писал, творел и старал ше буц з нїма. Жил и робел у Босни и часто мушел испи зоз єдного мєста до другого на коньох, та на єдним таким путешествию, спаднул зоз коня, падаючи до долини побил ше и поламал. После длугой хороти и лежания у сараєвским шпиталю, пренєсли Осифа Костелника, на його вимаганє, до Петровцох. Там 21. юния 1936. року умар у своім валалє, мєдзи своїма людзми, а там є и поховани обок каплички.

Поезия О. Костелника (6 писнї) не тельо значна за його литературне дїло, мєдзитим, присутна є и у мєдзивойнових и повойнових виданьох, та вимага анализу уж и пре потвєрдженє одредзєних конвенцийох у поезії яка ше творела у нас мєдзи двома войнами, а тиж так и пре дяки специфичности котри резултат поднебья под котрим є творена.

Одношенє мачохи гу невласней дзивки у условийох кед ма свою, котру фаворизує, находзимє у писнї “При мачохи“ (РК 1931). Друштвєно-економски одношеня, а у визи з тим и справованя при заснованю малженства, мали одредзєни несклад, котри треба зазначити....

- У ней мож розлучити и визначити вєщєй мєста котри карактеристични за мєдзивойнову литературу на руским язикѹ. То насампредз, одношенє гу невласному дзецку, зла мачоха, одаванка не по своєй волї, одношеня на релации дзеци-родичи....

О. Костелник час ище вше карактеризує послушност младих одлука родичох за дзеци закон....

Благослов родичох за дзивку не лєм злагодженє и задовольство пре дзивков вибор, але и єдина можливост - без нього нет одаванки - цо не без значєния....

- Невеста у медзівойнової рускей фамелії була раб у обис-
цу. То факт. Перша ставала, остатня легала. Їй окремни
третман и обтерхованя з роботу не виключовал од роботи
других членох фамелії, медзитим останє же їй физична моц
була по конец вихаснована. Костелников лик невести цалком
процивни - (упрекосни у будзеню свідомосци - бунтовни
заув. Л. Ф.) - творяци тип з нетипового Костелник одредзує
себе, вон на процивним боку. Очиглядно же хаснуюци кон-
траст як елемент хумористичного, жадал у такей форми
дійствовац на зявєня розпаданя вещейпасмowej рускей
фамелії....

Штефан Гудак

Вираста Костелникова поезия переважно з поетики усней
лиричней писнї: по ритмовей організації, коломицькей
строфки, квеца, частима деминутивами “При мачохи” и
“Невеста” писнї о судьби худобней широти и гербней злей
(чи баш злей заув. Л.Ф.) невести. На коменції поносованя
старого оца на дзеци, хтори розг’рабєли маєток и тєраз шє з
оцом оруцую. Шицки три писнї вишпівани у шейсц, або
осем складовим стиху. Писня “У-ху” зложенша. Стих їй
дванацскладови симетричний по значи же є у основи заш лєм
шейсцскладови стих, єден з основних на усну лиричну
писню.... “Родими край” и “Хори дзеци” вишпівал индивид-
уализовани лирични субєкт яки шє стрєта у литератури
романтизма.

Карактеристичне за Осифа Костелника же почал писац
прозу, а закончєл зоз поезию. Пейц перши писнї обявєни у
єдним року нагадовали зявєнє поєти, котри уж на початку
обєцац вєльо. Тото, медзитим, за чим шє муши бановац, то

факт же 28-рочни О. Костелник престал обявйовац (чи и писац, и попри шицких намаганьох не вишлїдзене) цо окремна утрата за нашу литературу, и же о пейц роки, у 33. року живота умар.....

Юлиян Тамаш

У шицких статъох о О. Костелникови записане, аж и подцагнуте, же бул худобни. Лєпше повесц же не бул з богатей фамелиї. Кельо бул худобни?

Чи ше теди школовали лєм дзеци богатих родичох? Же бул у Семинару не гутори нїч. Паноцове при Владичестве мали семинар дзе жили, одкаль ше школовали нашо руски дзеци, котри були мудрейши, на котрих паноец и учитель указали з пальцом. То не широтинец дзе ше зберало худобни дзеци през фамелиї. У Осиєку шестри Василянки помедзи двома войнами мали интернат дзе були нашо руски дзивчата и не були шицки барз богати. Мали и єдну широтку без родичох о котрей ше старали. Паноцове и шестри помагали у вихованю и школованю руских дзєцох. Осиф Костелник крем того мал ише єдного брата Йоакима Костелника учителя, шестру одану за учителя, два шестри одани за парастох, штрєдне стаємних. Осифови Костелникови помагал материялно при школованю котре було барз швидке, шорове и богати Петровчань Надьордь Янко, з чию дзивку ше и ожєнєл. У кратким, алє складним малженским живонє Осиф Костелник мал и двою дзеци. Дзивку Блаженку котра жие у Задру и сина Желька котри у Немецкей.

На красним каменим памятнику на теметове у Петровцох записане:

Родней жеми док це скрива груда
У чеканю Господнього суда
Добри мужу и тато наш люби
Любов нашу нїхто не погуби.

У-гу

У-гу... у-гу. Чуєм глас зоз древа,
а потим врєск вельки у мого сунєда.
То сунєда плаче, плаче и нарика...
Мертви ташок ляви же єй умре дзивка.
Уцагнуту лампу наново вихпала,
та коло дзивчини нарикац почала.
Йй, дзивочко моя, як пахняце квеце,
хто би знал и верел же на гевтим швєце
ти свою мамочку будзеш дочековац,
а вона ту на тим, тебе оплаковац.
Тоти мили уста чарна жем ци затка,
ах, чом буц то муши кед ши така младка?
Дваец роки жица як сон прелєцели,
а хороту чежку на не наруцели.
Ша да то хорота хтора буц мушєла,
алє то хорота цо ю мац схибєла.
Перше твое чало фарбу ци однєсло,
а другє и трєце... як да до не трєсло!
Їїца бляди, руки сухи, аж ше трєшу,
а ноги не лєдво по тей жеми нєшу.
Коло тебе, мила, тройо дзєци стоя,
найстарше ше пита: “Дзе мамочка моя?”
Я им так гуторим: “Унучата мое,
нє мацє уж мацєр, широтки сцє тройо.
Мацєр поховацє, другу мац будзєцє,
по каждим фалатку хлєба заплачєцє.
Заплачєцє, вера, а знац нє будзєцє
за бабово грихи же покутуєцє.
Йй дзивочко моя, ти лєлийо била,
и я уж широта - анї сом нє шнїла,
бо з тобу до гроба одходзи робота,
радосц, любов моя и шицка доброта.

Брат твой будзе бригу о мацери водзиц,
нагнівано будзе по обисцу ходзиц,
бо то мацер може лем дзивка похониц.
И невеста зосце шинок шор провадзиц,
зоз чловеком будзе пре швекру ше валдзиц.
Уж я знам и видзим цо широтом робиц -
же на теметове при гробох ше модліц.
Засадзим я, дзивко, на штред поля руту
да кождому спомне на мою зармуту,
да кождого спомне хто лем дзивку хова:
кед ю вчас одава - вчас ю и похова“.

❧❧❧ ❧❧❧ ❧❧❧ ❧❧❧ ❧❧❧

Ище єден У-гу ... - птица одлєцела,
дванаецрочна жена душу випушцела.

Родими край

Твою слику, твою красу
вше у шерцу чувам
и як дзецко свою мацер
я це не забуам.

Знам радосци, а и смутки,
цо у себе криєш,
познам воздух, жем и воцу
шицко - знам як жиєш.

Перши сон ми твойо писнї
на очи складали,
перши сон ми твойо витри
з чола уцери.

Перша слиза з мого ока
твою жем заляла,
та ю навше з моїм шерцом
и з душу заляла.

Перши Болї я у твоїм
кридлу прехорйовал,
на молитву свойо ручки
першираз зложовал.

Мертви цела наймилших ми
твоя рука бере,
на їх гробе твойо квеце
розквита и преє.

През кветово дробни лістки
оцең сину шепта:
“Иста доля тебе, сину,
неодлуга чека.”

И найлепше твоім косцом
ту будзе спочивац,
бо коло нїх руски младеж
будзе ходзиц, шпивац...

... бо ту будзе унучатом
дїю приповедац,
як ма Русин чесно робиц,
чесно жиц, умерац.

Шицко у мнє и коло мнє
лєм тебе спомина,
а далєкосц медзи нами
душу ми розпина.

Я ше питаю: чом ми думи
вне лєм там цагаю?
Шерцо дурка: бо и то часц
родимого краю.

Нєвеста

На тот дзень по свадзби
Уж сом ше гнївала,
Бо ми моя швекра
Робиц розказала.

А я тєраз пришла,
Нїгдзє нїч нє познам,
Но справди - за люцку
Роботу нїч нє дзбам.

Да сом робиц сцєла,
Бим ше нє одала;
Да нє робим, прєто
Зо мну мац тал дала.

Поскладам свой орман
Як ми шерцю жада,
За роботу свою
Най швекор прєпада.

А кєд швекор, швекра
Сина напуйкаю,
Вєра ух зохабим,
Да ше ганьбиц маю.

Кєд жє мир мац зосцу,
Муша попущовац;
Я будзєм над нїма
Вше вєцєй пановац.

А уж су и стари,
Пейдзешат лапаю,
Та нам двоім младим
Лем ту завадзаю.

Найлепше би було
Хижу им вименіц,
А ми им будземе
Коменцію дзеліц.

При мачохи

Боже мой, боже мой,
Як то мнє барз болі
Кед ми мойо браня
Одац ше по волі.

Не браня ми шицки,
Як цо брані ми мац,
Хтора ше вше гніва
Кед ме приду питац.

Ма моя мачоха
Свою дзивку власну,
Та не любі видзиц
Колю неі мнє красну.

И мой оец гварел
Же ми досц да талу,
Но витри ще дую
По моім орману.

“Не мож ткац“, мац гвари,
“Бо робота вола.“
Ша вжимо кратки дні,
А влєне - до поля!

Мойо шерцо мєгке,
Нїч то не завидзи
Же пре єй дзивочку
Шицко беру Жидзи.

И з найхудобнєйшим
Щєсца би я мала
Кєд би мац од шерца
Благослов ми дала.

И мнє таку смутну
Хлапци иду питац,
Вєра шє ма матка,
Вєра за цо гнївац!

Гоч нїч мац не будзем,
Дайце ми на волю,
Уж я себе найдзем
Бєз вас красну долю!

Вошли обидвOME до гайзибана пияни. Стари, у роздартим уяшу, тримал и тeраз пинтовку з палeнку, нo зaтo у пoдap-тиx бoчкoрox нe мaл бoтoши, a нe мaл aнi вoн aнi cин кaлaп нa глaви, гoч бyлo дoсц xлaднo. Стaри нe мoгoл aнi пpaвo стaц, a xлaпeц y пиянcтвe нaбивaл зoз coбy и глyпo шe зaп-aтpeл дo єднoгo кyтa. Жaлoснo их бyлo пaтpиц! Хлaпeц нe мaл aнi двaнaц poки, a yж шe нa тaкe пиянcтвo и тaкy гaднy бeшeдy пpивикнyл жe шe лyдзe пpи нiх стaц гaнbбeли. Кoнєчнo шe пpeнaшлo жe ceбe вoни aнi кapтy нe кyнeли зa гaйзибaн, ти им нaкaзaнe жe мyшa нa пepшeй гeнцiї зicп дoлy. Нo вoни тeраз пoчaли жoбpaц жe би нaзбepaли дa мoжy дoйcц дoкля нaдyмaли. Дaбoмe жe шe нaд тим лyдзe зaчyдoвaли и кaжди би им oдвитoвaл: Дa cцe нe пияни, oбидвoм би coм вaм дpaгy зaплaцeл, a тaк идцe oдo мнє. Тeраз шe cтaри poзгнiвaл и пoчaл гyтopиц яки тo нєшкa швeт нeдoбpи, бo нe cцe єдeн дpyгoмy пoмoчи, нo вoн шe зaтo пияцa нe oкaнi, бo тo єдинe цo мa нa тим швeцe. Лyдзe лeм з глaвaми кивaли.

Нa пepшeй гeнцiї их жaндapє oдoгнaли дo apєштy, дoк шe нe oтpeзбя. З их вaлaлy шe нa гaйзибaнy нaшoл єдeн члoвeк, кoтpи випpипoвeдaл пpeжaлoсни живoт тoгo члoвeкa.

- Бyл вoн дaкeди гaздa з двoмa фepтaлями. Кpaшнє шe oжe-нєл и мaл двoйo дзeци; дзивчe и xлaпцa. Спoчaткy бyлo шицкo дoбpe, нo як им paз кoнi зaгинyли, вoн мecтo дa мepкyє цo бyдзe poбиц, ишoл лyдзoм нa пopaдy дo - кapчми. Мaлo пo мaлo и вoн шe лaпeл пияц. Жeни тo бyлo нeпpaвo, бo вoнa лeм нa дзeци и oбисцe мepкoвaлa и цo дзe тpeбa дoкyпиц. Кoнi єй як дoбpeй гaздинi бyли вшe нa poзyмe. A гaздa пиял, нo нe лeм вoн caм, aлє пoчaл и дpyгих нaпaвaл, кeд гo тaк кpaшнє знaю пopaдзиц. Тaк нєшкa, тaк ютpe, бopг poснyл, жeм нiхтo нe poбeл, пpeшлo лeтo, дoшлa єшeнь. Poк бyл cлaби, нa и гaздoвo чapдaки бyли нa пoл пoлни. Пpишлa

єшень, а стари анї жито не пошал. А жима длуґа. Вон пиє, а конї не купел - ша нач му през жиму - обисце вше дацо пита, а нет. Жена му прегварела же не преїду добре кед и далей будзе так робиц.

“Шуц ме, жено! Ша видзиш у якеї сом бриґи од лета, а кед ми тельо гуториш, мушим сцекац з обисца! Роб цо знаш!”

И стари пошол до карчми. У обисцу праве зло. Нет цо облечиц, нет зач купиц. Хлївки до тєраз барз слабо випатрали и тєраз ше єдней ноци звалєли и подавели штvero полрочни прашата. Остала лєм якошик польна швиня жива. А нужда сцела же ютре такой достали опомену да плаца порцію, бо уж два кванти не виплацели.

Цо зроби? Пошол вон до карчми по пораду. И таки людзе як цо є и сам го порадзели да преда тоту швиню, бо ю и так не ма дзе заврєц.

И стари такой у карчми предал швиню качмарови. Кед одходзел уж дому, питал од качмара пенєж, но тот му их не сцел дац, бо вон ише раз тельо у карчми запил. Друге рано одогнал качмар швиню до себе.

Порция не плацена. Дзеци голи, хлеба не достава, жена од нужди плаче дзєнь и ноц - а вон? Пойдзе на пораду, но не пойдзе до гєвтого лопова качмара, алє до другого, а гєвтого лопова уж нєшка-ютре виплаци.

У карчми го єден так совитовал: “Предай єден фєрталь жеми, виплац порцию и длуство у качмарох, можеш дакус и себе и жену и дзеци облечиц, конї себе можеш купиц, хлївки ши себе годзен оправиц и швинї купиц”.

Стари предал жем тому истому цо го так радзел и виплацел длуство, а того було найвєцей по карчмох, облєкол дзивку и сина, купел хлеба, виплацел порцию, а сам ше похорєл и лєжал у поспєлї пол рока. Кед гу остатку дохтора виплацел, кед ше хлївки поушорїовали и швинї покуповали, обисце ше запш напшл у длустве. Тота пола - жена за його хороти дала жем з поли и шицки жили зоз пенєжу цо мали од преданей

жеми - не виставала за живот и стари надумал да шицко свойо ту преда и да одсели з того краю. Так и зробел! Попредал жем и хижу и преселел ше до єдного славонско-го валалу да у нїм купи и хижу и жем. Хижу и до ней по треба купел, но за жем ше цошка не однімал. Жена му прето не дала мира и плакала пред нїм не лем вона але и дзивка, хтора уж була на одай. Лем син, хлапец од дзешец роки, бул мирни и цихи.

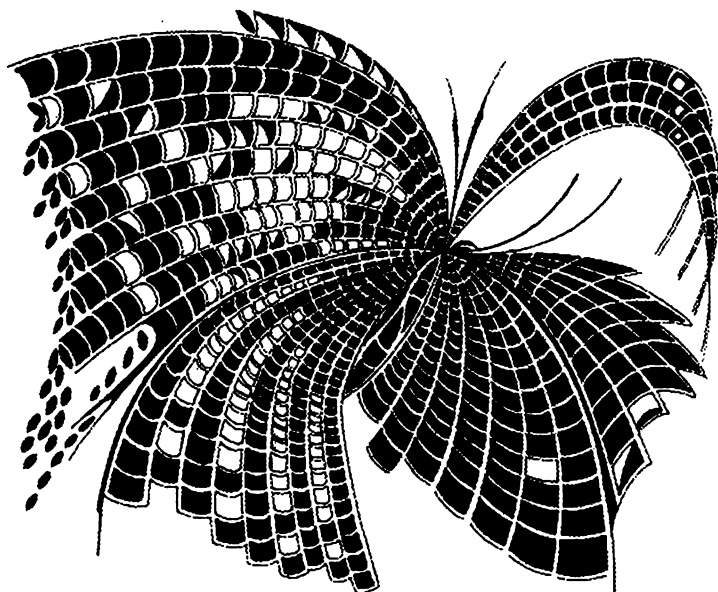
“Гибай ти, сину мой, зо мну од тих женох, бо це лем погубя. Ти оцов син, Та, тебе оец люби!”

И пошол стари до карчми и пил. Пил вон, пили людзе коло нього, бо вон нашол дзе купи жеми. Пис стари понука и хланца. Хлапец нешка не сцел, ютре окоштовал, треци дзень ше му баш здадо пиц. И так, з дня на дзень, дзецко вше глібше и глібше падало. Зоз пенєжох уж не вельо остало, но зато би з нїма могол дзвигнуц свойо газдовство да ше окан-ел пица. Но то при ньому ишло од злого вше на горше. Жена и дзивка у хижи плачу, а вон и син у карчми пию. Од жалосци ше жена вше вещей сушела и о два мешаца умарла у тим цудзим краю. Дзивка заш не сцела да у такей жалосци жиє дома и пошла до варошу служиц. Оец и син у жалосци за умарту и за дзивку пили, да у вину и паленки забуду на тоту их пречезку бригу. Зато ше им анї не сцело зоз карчми исц дому.

Дома шицко препадало од гладу и жажди, а неживе ше шицко валяло. Хто сцел вошол до хижи, ноцовал там, а дабоме же попри того и дацо однесол. У хижи и дворе було, вше меней и меней, док ше оец и син по карчмох затримовали.

Гу остатку почали их качмаре виганяц, бо ше нїгда не уми-вали не давали ше орайбовац и оплатац, а гу тому вони и у карчми думали же су дома и почали людзох шутовац и виганяц з карчми кед би не сцели робиц по дзеки оцови и

синови. Так дошло и до того же их почали заверец и тлучиц як статок, а кед им уж и пенежи нестало, предали пошто-пото хижу, вец почали сприводзовац и краднуц людзох. Не раз и не два раз були влани у крадзи, були набухани аж пребог, але то не хасновало. Вони ше уж не могли поправити. Жандаре уж знали же кед их завру, та их буду мушити и пушити и зант заверец. Вше тото исте. Блукаючи ше по тим швецех, лем патрели дзе их кончина. Даяки ярот, або влажна слама будзе им смертельна пощель, а саме небу будзе плакат и слизи лиц над двома утраченима животами.

Силво Ерделі
08. 06. 1930 - 19. 08. 1996

Силво Ерделі народзени у Петровцох 8. юния 1930. року. У своїм валалє закончел шейсц класи основной школи, прежил свою младосц и цали живот. Робел як земледілец але любел кніжку, свой народ и його культуру и цали свой живот тому пошвещел. Бул єден зоз сновательох етнографичней збирки у музею у Петровцох. Велі ше ише вше здогадую як по валалє: зазберовал предмети за музей и кельо труда уложел не лєм за зберанє, але и за оправянє старей хижи у котрей змесцени музей.

Залюбени до культурного наслідства свойого валалу, спайташени зоз кніжку, Силво Ерделі и сам зашпивал. НВРО "Руске слово" видало му 1977. року збирку поезиї "У лєшику при валалє".

Умар у воєних условиях 1996. року у Петровцох котри так любел и котрим пошвещел вельку часц своїх писньох. Поховани є у Петровцох коло поетох з тих улїчкох Митра Надя, Осифа Костелника и прикритого поети о. Владимира Г'аргая, котрим озда и пошвещел свою писню "Мертвому поетови".

У рускей литературы од самих початкох по нєшка, зявело ше векше число поетох парастох и роботнікох медзи котрима и Силво Ерделі. Писац почал як осемнацрочни. Перши писні му були пошвещени братовой шмерци, шижким чувством цо така шмерц приноши, полини болю, але и жажди за вра-

цаньом, за вимсценьом, бо лєм так би по його думаню могол змириц боль не лєм свою, але и своїх смутних родичох. Понеже таки писнї у тедишнї час не могли висц на шветло дня (брат му погинул у горватскей войски) Силво Ерделї меня тематику, але и далей пише зоз истим стилем ту такой обок народних писньох, та го Дюра Латак поровнує зоз народними поетами. Далей гвари: “Док читаєм Ердельово писнї якошик и коло дзеки нам ше надрилює и думка же вон може похасновац як живи приклад єдного з безчислених народних поетох, анонимних авторох народней писнї. Вона при таких лїудох напевно и наставала, а преходзаци з устох до устох дорабляла ше, дополньовала, брушела ше, же би конєчну форму достала аж при першим запису. Не чежко предпоставиц же кед би Ердельово писнї настали у тедишнїм часе та би и вони напевно прешли през исти пропес з боку народних шпивачох.

Позберани до єдней кнїжки, його писньочки представляю першу гарадичу медзи нашу народну шпиванку и уметнїцку поезию“. Доказ тому и факт же на слова двох Ердельових писньох “У лєшику при валалє“ и “Петровски дзвон“ написана музика и вони утакей форми зажили и постали популярни медзи людзми. У поровнаню з другима поетами литературы на рубу фолклору обачлїве же Силво Ерделї добре будує звуковне пасмо писнї, чого при других поетох нет, але не ма схопносци же би організовал ефект котри руски формалисти наволали “остранение“. Ердельова поезия полна чувственого хиперболизму, пренаглашеней сентименталносци аж по горлївосц без огляду чи шпива о милей, сримским завичаю, о Руснацох, мертвей мацери громадки дробни дзєцох. Часто хаснує слова: серденько, усточка, очка и други. Любов ше случує у околїску у котрим обовязни тополї, польо, околїско, котрей ше процивя родичи. Околїско красне, любов ище красна, але над ню ше надвива нещєсє, терха зла судьба.

Як удатнейши писні можу ше навесц тоти у котрих вяза зоз усну (народну) лирику найцеснейша, а котри нас док их читаєме не доводза до жаданя же бизме их положили до контексту зоз писану уметницьку поезию.

Вреднейши писні Ердельово то: У лешику при валалє, У хотаре, Розвивай конари топольо, На концу валала, На широким полю.

Силво бул окремини од дзєцинства. Док ше громада дзєцох бавела, шпивала, лебо танцовала, а на гармоники грал Янко Чордаш, Силво шєдзел на мосцику и припатрал ше, док орал шедал на плуг и писню писал, а конї стали, же би на Литературни вечар на Петровски дзвон пришол зоз плєву и сламу посипани бо скорей одходу мушел ище статок намириц. Часто непохопени, на подшмих виложени, але витирвали поета аж по шмерц.

У лешуку при валалє

У лешуку, при валалє,
єст красни тополї
а кед на нїх я попатрим -
шерцо ме заболї.

Бо под тима тополями
дзивче я любовал,
вірносц свою и серденько
я єй подаровал.

Док желєне лїсце було
та зме ше сходзели
и под тима тополями
любов находзели.

Зоз шуцаньом дробних лїсцох
любов ше злївала,
бо ми вона першу любов
од серденька дала.

Алє на тих уж топольох
лїсце давно спрело
и мнє дзивче цо сом любел
навше зохабело.

Розвивай конари топольо

Розвивай конари, топольо желена,
бо я у мацери нешка зармуцена.

Розвивай лісточка най буду желени,
пойсц мушим за того цо ми є судзени.

Пойсц не шмем за того кого сом любела,
бо то шицко моя матка наробела.

Мамо моя, мамо, чом ме одаваце,
чом у шерцу моім рани отвераце?

Рани отвераце, бо ме одаваце,
озда не лєм прето же най ме не маце!

Писні мойо

Писні мойо, стишки мили,
пишем вас роками,
ви животна моя драга
я жиєм зоз вами.

Я вас пишем у радосци,
часто и у болю,
а найвещей я вас пишем
кед робим на полю.

Кед заорем плодну бразду
то писня ровніни,
трактор оре, комбайн коши
то писня машини.

Птичка мила кед зашпива
то писня висоти,
розквитнути древка, квеце,
то писня красоти.

Кажде лєто то писньочка
узрєтого жита,
а єшенє нас пребогата
тиж з писнями вита.

Вжиме шніщок кед завєє,
ровніна нам била,
зоз своїма, в цеплим доме
писня шерцу мила.

Яр приноши нови живот,
квети розквитаю,
писні мойо в ширим полю
роботу витаю.

Родзеному доме

Далёко ши доме мой родзени,
у ровним Сриме, у ширим швене,
и твоя слика вше ми пред очми
шветла и красна як красне квеце.

Прешол сом вельо места, валали,
и видзел поля, бреги желени
та над их красу ти ми найкрасши,
доме мой мили, доме родзени.

З високих горох, горох камених,
поздрав посилам тебе прекрасни
же тей єшенї до це ше вращим,
родзени доме, доме мой власни.

У хотаре

У хотаре велї поля зоз житом зашати,
у валалє велї дзивки ище не одати.

Пожовцело в полю жито, зарна му узрети,
у валалє велї хлапци ище не женети.

Дзвинї коса, пада слама и класки падаю,
млади хлапци и дзивчата вше цошка чекаю.

Їм най далєй так чекаю и най роздумую,
за младосцу и за щесцом швидко побаную.

И преклінац буду любов цо ю дараз мали,
бо ше велї уж спарели, а вони остали.

Владимир Костелник
9. 10. 1930.

Народзени 1930. року у Петровцох, дзе закончел пейц класи Пучкей школы. Гімназію закончує у Руским Керетуре.

Як новинар добива роботне место у новиных Глас Славоніі у Осиєку, потім приходзи у истим фаху робиц до Вуковару, дзе роби и як новинар за Радио Вуковар. 1971. року порушує видаванє загашеного часопису Думка, тераз под назву Нова думка, у котрей бул главни и одвичательни редактор по саму Отечествену войну, кед редакция пре уж познати воєни обставини преходзи до Загребу. Як новинар, але и як писатель сотрудзовал у шицких виданьох котри були друковани и у Новим Садзе. Тераз є у пензії.

Владимир Костелник писатель приповедкох, романох и драмаох векше число своїх роботох обявює источашне на горватским (горватско-сербским) и руским языку. У рускей литературы зявює ше 1947. року. Владо Костелник автор першого роману у рускей литературы "Жеми моя" 1967. р. створеного у рамикох поетики Чосичового романа роеволюції и народно-опшлебодительней войны. Приказує людзох видуманого валаду Петловци, до которого война сцигне помали у одгуку з окраїска. Перша часц романа успишнейша, же би ю на концу нараз заляла друга (часц) з моцу крутили. Писатель провадзи одношеня и скаржи фамелиї слугох, коменцияша Надьмишкових - оца Дюри, дзивки Вирки, синых Мижа и Борка, супруги Ганї - и богатей фамелиї Каменїцких

- оца Ивана и сина Шимка...

У роману “Жеми моя” Костелник провадзи судьбу своїх подобох у окруженю народноошлєбодительней войны, котра ше так упечатлїво уплетла до животох людзох и унапрямовала их до розличних судьбох. Кельо год ше ненавидзели и судьби им були оберховани пре економски статус, ише вещей им живот заплетла война у котрей ше напїли на рижних бокох. І’у тому шицкому ише Костелник додал и любов, оцц и син богаче полюбели дзивку худобного коменцияша. Син бул схопнейши задобил любов дзивки, у котрей любови як найкрасши дарунок приходзи унук Златко, унук богача и слуги. Помедзи оцом и сином Каменїцких настава незлагода и мержня...

Мозаична композиция романа оможлївює же би слабши часци тексту не охажали цинь над успїшнейше формулованима часнами. Кед єдна кнїжовна статя на дзепоедних местох препеда, преходзи до репортажи и стереотипу, його цаловити мистецки уровень зменшани пре факт цалосци, алє и таки яки є, роман “Жеми моя”, питке кнїжовне дїло, чия найвекша вредносц же є перши руски роман, перши у фамелиї руских романох.

По обявйованю романа Жеми моя, Костелник виявел же то перши роман од задуманей трилогїї. Як други роман зявює ше “Бисерни дражки“, 1971. року зоз нукашнїма нелогичносцами и протусловийом. Перши и други роман описую два часци йугославянскей революцїї и ошлєбодительней войны: перши роман часци наставаня революцїї котри ноша ридки єдинки котри по совисци лебо цеком стварносци сцигую до шорох революцїї.

Други роман обробює часц общого рушаня у котрим тоти ридки єдинки позберани до формациї котру ше наволує - народ. Народ то стихия котра ше вилєє на заостати неприятельски скаржени моци. Зоз того становиска, сам факт же

ше претаргує провадзнє судьби главних подобох зоз першого романа, не муши ше видзиц як слабосц, але як дошлїдне прилагодзованє формованя другого романа стварносци створених революционерних моцох. Животней и историйней логіки прилагодзує ше логіка мистецкого діла. На тим уровню розлики, форма першого и другого романа можу мац свой мистецке толкованє...

У приповедкох Владо Костелник модернізує вираз, але виражує и повишени (емоціонални) чувствительни уровень. Часто на граніци поеми виражує и такволану революционерну романтику як начало соціалістичного реалізму. Приповедки написаниз редуковним виразом и на способ класичней приповедки розвиваю змист. У дзепоедних приповедкох з того числа у першим читаню чежко ше може повторити фабул. То приповедки: Михал Козар и його діло, 1952.

Габрова хала, 1968.

Нови Гайово Янка Мередова, 1972.

Корчаї по глухосци, 1976.

Мешачков ошмих, 1976.

Ноцни павук 1978.

Приповедки трецого числа приказую одношеня помедзи хлопом и жену котри ше по звичаю наволую - любов. То приповедки: Памятка, 1968.

Огень на волуйовим острове, 1970.

Браца кавалкада, 1971.

Найуспішнейша приповедка з того числа Огень на Болуйовим острове, а зоз Ковачову приповедку Хмари, єдна од найкрасших любовних приповекдох у нашей літератури.

Костелник обявел и штири драмски тексти: Зрегочали конї на дворе, 1976., Шугаю, шугаю, пре тебе ме лаю, 1977., Ей пада, пада росичка, 1977., Поме до партизанох, 1979...

Костелниково драми кладу нас пред проблеми нашей

історії. То їх основна вродносц. У тих драмах Костелник наставя зоз приповедну прозу виражовац зацікавеносц за дальшу и блізшу нашу історію, непрерывно інзистує на вязах зоз історійним и животним простором скорей присельованя. пре тото можеме повесц же його драми "сценски прикази", як их и сам автор навоує, а з тим и прецізно и осторожно одредзує их важносц и кладзе поуку до функції просвищованя и родолюбивого здогадованя и надпоминаня...

Юлиян Тамаш
"Rusinska književnost"

Владо Костелник ше опробовал и як поет. Не бул би доплідни сам себе кед би праве то не зробел. У поезії не спигнул зробиц тельо як у прози, котра ма вельки печач часу и окраїска у котрим є творена. Ёй правдиве мистецке богатство укаже праве час котри пред нами, сама історія и нужно му да место праве там дзе треба. Як писатель, як новинар, як дружтвени роботнік Владо Костелник зробел вельо и задлужел свой народ котри му нужно муши дац призначку и задзекованє.

Памятко

Млади барнасти чловек задрукал до дзверох квареля на другим штоку велького зданія у штредку вароша. На руках му бул дворочни хлапчик цо на нього надішол на ґарадичох, док йше бавел. Дзвери ше отворели и на прагу ше указала старша жена, шивих власох. Придошли ше сцixa опитал:
- Дома Любица?

Жена попатрела з векшим меркованьом на человека, котри ниа, зна же як и мено ей панї дохторки. Зоз прикмету недовирия одвитовала:

- Не дома... На роботи є.

Госц ше и далей чудне справовал: без словох ше уцискал през дзвери, коло самей жени, та вошол нука. Крочел до першей хижи. Була то така як предня хижа. Шеднул на кавч, та ше заш опитал жени, котра го з вельким чудованьом провадзела:

- Кеди приходзи?

Так шмело и без питаня войсц?

Оздаль є не крадош?

Лебо таки є познати, як да стотираз приходзи?

- Коло трох! - махиално одвитовала, та и сама шедла на фотельку при столїку на штред хижи.

Вон уцихнул. Лєм часто попатрал на хлапчика, котри му мирно шедзел на рукох. Кеди-некеди го погласкал по глави, котра була зароснута з краткими кандрастима власами.

У очох му ше блїщали зарї нукашнього шесца.

Кед то обачела, жена ше дакус змирела, та почала бешеду, же би не завладала неприємна цихосц:

- Помагам у доме... Панї барз добрака... Анї не мам далкей велькей роботи. Шицко вона зроби... Лєм ме вше модлї же бим добре чувала ей Драгена.

Госц ше таргнул кед чул тото мено.

Домашня предлужела як да обачела неме питанє у очох непознатого:

- Нїгда ми не гварела... Лєм, видзим же дзецко барз любви и непрерывно му гутори: Драгенче мое миле!

Слухал з вельку повагу. Жена то почувствовала, гоч не патрел до ней, але дзецку до оч.

Яй, штухло до ней цошка.

Гуторим ту, боже ти знай кому, о тим о чим Любица нїгда не спомина. И напевно не сце же би ше дакому бешедовало.

Поготов не непознаному.

Заш лем, нероз'яшнена моц ю гонела же би предлужела. оздаль и прето же ше ей тот млади челеднік нараз попачел. Вон, правда, так якошник чудне, насилу вошол до обисца, але тераз нараз спрам нього почувствоала якешик вельке довириє. Таке яке уж жени маю спрам дакого хто им ше попачи. Та чи то була сушеда, друга даяка жена, лебо непознати, але шумни, до швета хлоп... Вец ше цешела и з тим же вон о тим, о чим му вона приповеда, напевно нікому ніч не пове.

Нагнула ше гу ньому, та сциха, на пол гласа вигварела:

- Сушеди ми гварели же тото дзецко принєсла ише док було у перинки... Длуго гадали же одкаль ей го, же чи є ей, чи не ей. Цо думає, пане, пошли, пре свою глупу любопитносц, аж до матрикули... Сушеда Вира, то шестра гевтого пана цо записує до кнїжкох... Но та цо думає, там пише же Драген Любицов син... Гм... - дакус ше зашмеєла и покивала з праву ногу под фотельку. - Лем, знає не уписане и оцово мено... Любица о тим ніч не гутори, а мнє неприємно же бим ше ей опитала.

Жена претаргла приповедку, спушела главу, та ше задумала. Госц обачел у куцикох ей очох блїщащи слизи.

- Жаль ми нераз хланца, - предлужела з нїзким гласом. - Без оца є... Анї не зна за нього... А я знам же цо то, бо и я остала широта. Ише ми було праве три роки.

И госц лєдво стримал влажни очи. Твардо побочкал дзецко, котре ше почало бавиц з його баюсками.

Длуго бул цихо.

Хмурел ше.

Дзвигал оберва аж попод сами венец власох.

Ошмиховал ше.

- Знає цо, - Нараз ше обрацел спрам жени. - Пойдземе з хлапцом до дутяну... Такой ше врациме.

- Не дам я Памятка з дому... Так ми панї розказала.

- Памятко! - повторел тото мено зачудовано человек.

Жена ше чоґошик здогадла:

- Таке му мено... Лем го вона вола Драґеном.

- Ага!! - вимкло ше заш зачудованому придошлому. Потим станул з дзецком и рушел гу дзвером. - Лем ту, прейґ драґи. О пол годзини ше врацел, а жена дотля патрела през облак же чи не пойдзе з дзецком даґдзе индзей.

Кед ше врацел, человек положел дзек на кавч, а на стол веліки пак, котри бул повязани з белау гадвабну пантлічку. Здихнул. Вланел заш дзецко, та го побочкал за обидва лічка. Потим, тиж сцixa, вишол и завар дзвери.

Жена заш патрела з вельким чудованьом, поготов же ше ей видзело же обачела два слизи у обидвох очох непознатого человека, котри так волшебнo перше вошол до обисца, а вец ище волшебнейше пошол.

Лем сцисла з песцами, та замкла дзвери.

На Памяткови були нови шматки, а на глави калапчок. Белаи як и очка на билей твари. У руках му велька шкатула з чоколаду. Радовал ше и квичал.

Кед пришла, нескоро пополадню, Любица ше барз чудовала тому цо ей Маря виприповедала. Несцерпезліво отворела пак. У нїм було польо платна за шмати. Гадвабни кошулі. Женски. Дробніци за туалетни орманчик.

На самим дну пакета нашла коверту.

Отворела ю з вельку любопиносцу.

И зоз трешеньом.

Трешеньом у шерцу.

У души.

Цалим целу.

Бо...

Ох.

Яй.

Не.

Не...

Тото цо Маря гуторела...

Нє, нє.

То нє може буц.

З коверти випадла слика.

Швидко ю вжала до рукох.

Бала ше.

Зап лєм, попатрела.

Заслупла потим.

Заварла очи.

Знова попатрела.

Становела диханє.

Вец ше одлучела: попатрела слику присебнейше.

На фотографії Вон зоз жену.

Жени на рукох дзивчатко. Менше од Памятка.

Обрацела фотографию.

На билей поверхносци виписани широки букви: Моя Нада
шицко зна... Крашнє нам... О тебе часто бешедуєме...

Памятко ци красни... Як и Ти. Драген

Любица легла горезначки. З дланями закрила очи.

Так и теди лежала.

На истим кавчу.

Читала.

Вец зачула дурканє на дзверох.

Охабела кнїжку, та попонагляла отвориц.

- Приємнє ше несподзивала кед го пуцела. - Мило ми...

Барз... Най ше пачи.

Була як нє при себе.

Оправляла шмати на першох. Згужвани тепих на блїшцим
паркету.

Драген, високого росту, чарсних кандрасних власох и
округлого ліца, з барнастима баюсами, шеднул по домашнім
на понукнуту фотельку за столїком. За тот исти, ниа, ту.

- Цо читаш? - нє питаючи ше, вжал кнїжку. Вец подзвигнул
оберва: - Пать лє, пать - нашмеял ше. - "Совити младим

мацером“.

- Дошло ми до рукох, та ниа... - збунета, запі лєм попробовала скрип свой возбуждене. Же би одогнала неприємносц, швидко ше опитала: - Як ти тераз пришол?... Гварел ши же придзеш аж на ютро.

Драген на ню радошне попатрел:

- Одпугуєм вноци... Достал сом телеграму.

Цихе пуканє угля у кальовим пецу.

Витор ше набивал до облакох.

Задумано патрела до милєа на століку. Не дзвгаючи главу, зоз струну смутку у гласу вигварела:

- Одходзиш?... А я думала же ише оставаши...

Драген з исту радосцу предлужел:

- Обчекує ме роботне место. - Застанул, а вец запі лєм доповец: - Пришол сом ше одпитац.

Дзвигла главу.

През шерцо як кед би ше ей прецагла велька штрикаца игла.

Попатрела му до оч.

Вон у ей вельких, чистих як жридли, обачел притаєни смуток.

Спустил попатрунок.

Цихосц.

Чуц лєм огонь у пецу.

Звладовала ше.

На концу ше опмихла:

- Принесол ши ми дацо за памятку?

Видліво ше таргнул. Не довитовал такой. Познейше:

- Ти знаш, Любко, же не любим таки конвенционалносци.

Знала.

Запі лєм, опитала ше. Нагнала ю нукашня несвидома моц, з котрей вибунул пламенчок надії.

- Най... Спела бим дац за памятку... За памятку. - повторела благо и умильно, у исти час з одлучним гласом.

- Любко! - несперпезліво подзвигнул оберва. - Прецо бим

гажел свой тварди принципи. - Вец ше змирел. - И я прихильнік даваня памятокх... Гей... Але таких, чловеческєйших... Котри ше посцигую з меркованьом, характером, почитованьом... Други го указую з меншіма лебо векшіма дарунками, прешвечени же з тим зробели по дзеки тим котрих дарую... Не раз ше случує же ше споза того скрива подшмих, подспердованє. И понад шицкого, податносц того котрому ше дава... Не и не... Ніч з таких стварох... Верим же сом ци, таки яки сом, памятка.

Слухала го.

Мирно.

Патрела.

Ровно до його очох.

Зоз своїма замолгавенима.

Було приємне слухац його глас.

Як кед би доперал зоз далкей заквитнутей заградки.

Полней з музику.

А ту є.

Чувствує як диха.

Воздух.

Исти котри и вона.

- Драгєнє, - сциха ше спротивела - я анї не думам на таку...

Гоч яку памятку.

- Оздаль сцєш фрижидер лебо веспу... Авто гибаль? - подзвигнул глас, котри такой не бул приємни. Не приходзел зоз пахняцей заградки.

Злєкла ше же ше не добре закончи тото цо започала. Прето попонагляла:

- Не, не... Анї не думай на таке...

Вєцей не мал сцерпнешлївосци. Лєм цо ше стримал же би не бовкнул:

- Малка моя, уж сом вистати слухац таки бєшєди...

- Насправди, кед ци гварим, не подумуєм нї нач таке цалком звичайне.

Зацікавело го:

- Незвичайне?.. А що?

Уцїхла.

На слихи їй вибило дробен штриканє блїщаючого зноку.

Швидко дихала.

Руки ще їй потресали.

Скривала их под себе.

Зблядла.

Вец зачервенєла.

Як божур.

Велька жирячка черфини у їй пену.

Час котрого ще найвещей бала, найвещей поцerpнала, тeраз ту.

Давно надумала тото цо тeраз ма повесц.

И так го уж нє раз сцeла упознац.

Вона.

Нє.

Думки їй.

Можебуц шалєни.

Нерозумни.

Скандалозни.

Швет?

Цо їй до швета?!

Нїч то вецей нє такє страшнє.

А да є и гey.

Вона, їй нукашньосц, прето нє будзє цerpниц.

То найважнєйше.

Же би мала свой мир.

Покой.

Идея можебуц нє виводлїва.

Цо вон пове?

Може ще злєкнє.

Пробує, заш лєм.

Цо же то: виновесц слово, два.

Гоч и нїч з того.

А кед будзе?

Вона так сце, так жада, же би ше случело.

Не случи.

Збудзе ше так як надумала.

Нет ту случая.

Вона порихтана.

Готова.

А йому цо?

Єдна вецей, можебуц.

Задовољство.

Шицким им так.

Єднаки су.

Пишни на себе.

Прето, напевно пристає.

Почувствовала же на ню заш нескерпезлїво патри.

Подзвигла главу.

Попатрела му ровно до оч зоз своїма, полнима модлєня.

У гарлє єй запинало.

Крев на лїцох аж да пиршнє.

Конєчно, полугласно, але твардо виповедла:

- Дзенко... Дзенко сцем...

Драгєн ше инстинктивно поцагнул од столїка. Станул, як кед би ше однїмал од несподзиваного нападнуца.

- Дзенко?... Як то задумуєш?

Була тєраз цалком при себе.

Найгорше прешло.

Главно же почала.

Тєраз може мирнєйше предлужиц.

Порихтано одвитовала:

- Крашнє... Як и други дзеци.

- На памятку?

- На памятку!

Вицирел очи.

Од чуда.

Потресал з главу як да є не при себе.

- Не розумим.

Допило теле толкованє. Вигварела з полним гласом:

- Снем з тобу мац дзецко... Не ясне ци!

Мало не при себе, звалел ше на кавч гу Любици, одкаль
упилел до ней онтри попатрунок.

Не при себе є...

Не зна по гутори...

Дзвигнул ше, та єй положел длань на чоло.

Горуце.

Очи змирени.

Полни з чимшик нерозаїзнєним.

Не. То не шалєнство.

То якашик силна моц.

Моц по и його залапює през длань, пальци.

З вельку швидкосу бежи по шицких венох.

Артерийох.

И, ниа, вошла.

До шерца.

Першох.

Души.

- Знам же ме не любиш. - Смутне почала зоз спущенима очми
як з далекей далєкосци - Але, я без тебе не можем... тераз
кед одходзиш, видзим же нет надї... Пойдзеш... Я останєм...
Зо мну и моя любов... Вична. Кед навше одходзиш, охаб ми
куцик свойого шерца. Же бим до нього змесцела свойо.
Смутне. Розжалєне... Же бим ше насито наплакала... Пре
неврапену любов... Же бим ю намакала зоз слизами. Своїма...
Тоту часточку тебе...

Ниа, и тераз є така.

Як и вше од кед ю позна.

Циха.

Мирна.

Оздаль прето одлучна.

Полна довирия до себе.

... Штредного росту, длуговастей твари, з контю златих, як овес, власох, напартих першох спод по гарло закапчаней шмати... Чуц ю за радосну младосну, полну скритей моци. Пахне за швижосцу. Високе биле чоло означовало незвичайну розумносц... Упознал ю на танцу. На початку були лем добри товарише. Вец поступне и приятеле. Почитовал ю пре ей здрави и сучасни попатрунок на швет. Бешедовали о велім койчим. Дружтве, фамилиї, отношеньох мелзи хлопами и женами, любви...

И на тим остало. Голем по ше його дотика... Вона го, то обачел, полюбела з вельку и неприякиту любову. Накадзи то почувствовала, такой му гварела, з вельку надію же вон чувствує справ ней исте... Але, не... Вон таке нігда не чувствоал. Анї тераз. Гоч му ше пачи. Вецей як гоч котра друга... Зап лем, не полюбел ю... Не могол подумац же би з ню повязал свой живот на длугокей драги, на котру праве крача... Гварел ей же ей вон лем приятель. Ніч вецей...

А тераз?

Тото ей нерозумне гледане?

Не бої ше обовязкох.

Фрапирала го зоз телю свою шмелосцу.

Упрекоспеньом, похопеньом и написаним законом.

Дзивка з дзецком!

Без мужа!

Чловек з котрим го мала.

И то свидомо.

Зоз шицкими церпеннями и бриґами.

Подшмихом, котри ю обчекує.

На улїчки.

У дутяну.

На роботы.

Анї у сну не подумовал на таки виход того приятельства. Знал же накадзи закончи свою агрономию, же такой пойдзе

до задруги цо го школовала... шедне на трактор та заоре
глібоки бразди у масней, чарней и плодней жеми... Прироби
себе. Оженї. Не з Любицу. Другу, котру ище не стретнул...
Любица то зна... Гварел ей.

Чи не рахує вязац ме зоз дзецком? - думка го вдерела по
глави, як кед трешне.

Любица непрерывно патрела до Драгена.

Як кед би пречитала на чолє тоту його остатню думку. З
опмихом и щиро му гварела:

- Будзеш плєбодни... Як и teraz.

Ище ше баржей упилєл до ней.

Сцел ше умкнуц до остатней клитинки ей главы, остатнього
кучика шерца.

Вше була од слова. Цо раз гварела, так и було. Чувствовав
зоз шицким своїм сочувством же и teraz так будзе. Як
гвари...

Най би було, подумал далєй. Лєм, цо пове друга док ю стрет-
не. Оженї... Будзе мушиц повесц... Инак не годно.

Любица шедла гу ньому. Нагло го обланела и побочкала з
длугоким, безконечно длугим поцилунком.

Горело у ней.

Любов вибивала з каждой пори.

Зоз жренкох.

Першох.

Рукох. Пальцох.

Драген ше сцел одупрец. Нєставало му диханє. Од ей моц-
ного прицисканя. Попробовал ше вирвец. Не могол. Не дала
му вицагнуц руки...

Опущел ше.

- Не прето же ме сануєш, мили?!- загуркотала му до уха.

Обрацела ше му цала хижа.

Нєсподзивано го влапела радосц.

Радосц же ей голєм раз даровал свой шерцо.

Цале.

Пре ню.

За ню.

Пре єй любов.

Гу ньому.

Вец спадло му на розум: ша то тото незвичайне.
Неконвенціональне. А я ше тельо однімал.

Облапел ю.

Побочкал твардо.

Щиро.

Од шерца.

Ю.

Тото добре.

Умилне.

Розумне дзивче.

Яки бим бул щепліви кед бим ю любел.

- На памятку! - шепнул.

Цмело ше.

Улічки почала напуцовац звичайна дньова живосц.

Флуоресцентни лампи руцали свойо стриберни зарї през
очка.

Облаки на сушедних хижох ше ошвицовали.

Лем Любицов зацмети.

Глібоко здихла.

У рукох єй ише вше фотографія.

Попатрела на Памятка, котри ше бавел зоз шкатулками, у
котрих були велї дарунки.

Випросцела руку, долапела хлапца за панталонки и прицис-
ла го гу себе.

Його главу прицисла на свой перши.

Гласкаючи хлапца по кандрастей глави, смутне вигварела,
зоз очми полнима зоз слизами:

- Памятко!... Драгєнче мойо миле!

Йозафат Колбас
21. 11. 1930. - 20. 2. 1989.

Йозафат Колбас народзени 21. новембра 1930. року у Петровцох дзе и закончел штири класи Пучекй школи и як добри школяр предлужує школованє у Загребу, а вец у Вуковаре. По законченю гимназиї у Вуковаре и положеного дипломского испиту, закончує Вишу економску школу. Роботу достава у Винковцох, дзе засновал и фамелию, а у котрих го несподзивано знашла и шмерц 20. фебруара 1989. року. У Винковцох є и поховани. Любов гу родзеному валалу и глібоке чувство гу власному народу не загашели ше у новим птредку и габох нових роботох и обовязкох.

Йозафат Колбас свойо глібоки чувства гу родзеному валалу претонює до литературней творчосци на мацеринским, руским язичу. Як активни член лакедишнього Дружтва сримских писательох, вельо раз зоз своїма творами учатьує на литературних вечарох та и на манифестациї “Петровски дзвон”.

Яки мал жаданя у живоце не зна ше, але єдно сам виражел: купиц даяку малу хижочку у Петровцох, у нєй жиц и пошориц ю як мали музей, а по шмерци ю зохабиц свойому валалу, котри любел з цалим шерцом. Нажаль, шмерц го у тим жаданю обегла.

Йозафат Колбас не охабел за собу значнейши твори. У беганю за роботу, и намаганю обезпечиц фамелиї мирни живот, можебуц задумовал и то робиц у своїх Петровцох у мире, але го и у тим шмерц затримала.

Перша писня му друкована ише як школярови пучкей (тераз основней) школи пред другу шветову войну у Нашей заградки, а у чаше помедзи 1967. и 1971. роком у рижних наших виданьох лем коло 10 писнї и ласкельо афоризми.

Чловек и його власне я

Єден чловек вше ишол напредок;
нігда ше оглядац не жадал.
Його я було и слово и закон.
Поховани є ведно з нїм
кед пре нього, бидни, страдал.

Други, заш, шал свойо розумне слово
у ноцней цмоти по полю,
а його “я“, як пшичок вирни
на гробе його чекало
швитанє рана и свою долю.

А гевтот, треци чловек,
кед ше до сита наєдол,
свойо “я“ анї не глєдал.
(А то напевно лєм прето
же и його значенє жєдол!)

Таки то жени

Жени єдни таки мали:
же би ши их могол збачиц
кед би до оч ци скакали.

жени други - маш цо видзиц:
их крочаї и их пиху
з попатрунком мушиш шлїдзиц.

Жени треци - у доме владарки:
вше у залюштаним фартуху
а барз добри кухарки!

У писаню афоризмох ше указал як прави фаховец, аж и його лзеноедни писнї якашик файта афоризмох.

Податок котри коло його мена наведзени, же закончел штири класи школи на руским языку не точни, бо теди у Петровцох була Пучка школа на тедишнім державним языку, але у школи робели учителе Руснаци котри пестовали и ширели нашу културу. Же би ше Руснаци школювали мушели дом и валал напушиц на єденац роки, та прето и не може чудовац же руски поетове так барз любя свой валал.

Преврацаючи по рукописах Йозафата Колбаса замерковала сом єдну хибу. Праве хибу пре котру Йозафат не мал таке место медзи поетами яке би мал кед би тей хиби не було. Йозафат за собу зохабел барз шорово озда и каждый паперик на котрим дацо записал лебо написал. Хиба у тим же писнї котри мал написани по руски не поширени, не доробени по конец. Исто ше случує и зоз писнями написанима на горватским языку, але такой на истим паперу обок, лебо медзи шорами, пише превод котри не може буц добри кед преклада недокончену писню. Пре тото же жадал мац писню на обидвох бешедох страцел и тоту котру написал. Велї писнї остали у рукопису недокончени.

Прето думам же можем повесц же Йозафат Колбас поета ютрейшого дня. Шицко цо за нїм остало треба пошириц и зачувац за ютре. Писнї шорово написани, каждой уписани датум и место дзе є написана, але ю лем положел гу другим и ту остала. Не поширел ю по конец. По шицким винатра же то зохабел за час док пойдзе до пенизиї, же би у цихосци и мире докончел започате. На жаль не сцигнул, а тераз то треба докончиц, бо чкода за нашу литературу занєдзбац Йозафатову поезию котра на єден красни способ окремна.

Йозафат шорово одредзує виречєня у своїх писньох, часто виречєня уруцєни, не маю нїяку вязу зоз предходним, лебо слїдующим, у виречєню цалком єдна нова думка, але мудросци и змисту у нєй єст. Рима и ритєм за Йозафата у

векшим чишлє писньох не мали окрему важносц, часто претаргнута и нукашня рима, праве так як пишу младши поетеси Бучкова, Л. Гаргайова, Папугова. Розлика лєм у тим же виречєня Йозафатово твардейши, вон покус: филозофує, розробює мудросци живота, совитує, а схопно тому хаснує и одвитуюцу реторику, аж цалком не у манири других поетох. Його поезию не одредзовала метрика и рима, як цо то робя други поетове, його писнї наставали як цек його роздумованя и од нїх не мож направиц прозу, а баш прето и оставаю поезия и збогацую нашу литературу. Баш пре тоту окремносц писнї Йозафата Колбаса муша найсц и створиц себе праве место ютре кед вон то уж не зробел вчера. Чкода лєм же ше за нїх не постарал сам Йозафат док ише жил.

Окреме му красна, а можебуц и найудатнейша писня “Пайтану мили“. Од початку по кєнєц крашнє розробює свою думку, филозофски закончуюци же у забуваню мож найсц мир свой, алє Йозафат нїгда у таким забуваню мир не глєдал. Гоч яки бул хори, а бул бо ше млади похорел, у його писньох нет песимизму, голєм не того найчарнейшого. Док сом читала його писнї достала сом упечаток же Йозафат не бул поета яри заквитнuteй, єшенї офарбєней шалєнством фарбох, бул поета нукашнього дожица власней судьби.

Писня “Жаданє“, евокує памятки на найранню младосц, можебуц на перше патренє на жену, алє и припознава же ю вично носел у своїм живоце. То писня котра медзи писнями поетох у Г'орватскей бизовно набита зоз еротику нательо, же ише єдну таку писню не мож найсц. То любовна писня на єден иншаки способ поведзєна, тварда, алє так крашнє припознава же люби, аж и баржей од живота. Крашнє буц тота жена, инспирация за тоту писню!

Писня “Ту коло мнє“ по шицким му була окремно мила, аж ю на трох - штирох папєрох ма видруковану. У бєшєди зоз його жену Катицу Колбас и шєстру Марчу Бєсєрминї, дознала сом же ю написал 3. 6. 1965. року у Роганкей Слатини

кед бул на ліченю познейше чежкой операциї з неперед-
видлївим концом. Там коло нього було шицкого вельо и
красного, лєм не було його, не було людзох. Околїско напoл-
нете зоз красу алє през человека - през нього. Кед же ше ю
так похони вец тота писня ма свой полни змист и таку
важносц за Йозафата. Дал ю преложиц, поведла бим Владови
Костелникови, алє вон прекладанє не докончел.

Писнї: “Ту коло мнє“, “Жаданє“, “Цек рики“ и “Пайтану
мили“ написани на горватским язiku, на руски преложела
Любка Фалц.

Чекай ме

Чекай ме нешка
як цо пи ме и вчера чекала.
Чекай ме и наютре,
як цо ме и teraz чекаш.
Вше ме чекай...

Чекай ме и на зарї слунка
и у капки дижджу,
чекай ме и у писні витра.
Чекай ме и у жимскей ноци
док ци думки плету венец
од квиткох прешлого маю.
Чекай ме вше...

Чекай ме на каждом месце.
Сцєрпєзлїво ме чекай и теди
кед нїхто нїкого вецей нє чека.
Чекай ме з надїю
як мац сина з войны цо чека.
И теди кед ци пайташе мойо
над гробом памятокх на мнє
даваю слова потїхи и хусточку
за одблукану слизу -
чекай ме...

Чекай ме вично...
И теди кед розум ци гутори
же забудз на мнє,
чекай ме зоз шерцом своїм.
Я придзем. Напевно придзем.
Я вшадзи, я вше, и живот и шмерц,
и любов.

Пайташу мили

И док преберам по думках
як гушлі з йойком плачем:
прецо ше опиц не можем?
И зоз завартима очми док слухам
настроєнощ пайташа старого
котру гушлі зоз шерца ноша
и з пахом сомотскей
червеной ружи у маю
плачем ведно зоз гушлями:
прецо ше опиц не можем?
Смийдни сом... смийдни сом... смийдни.
И живот єден дзечне бим дал
лем же смийдни нігда не будзем,
кед бим то знал.
Пиц... пиц... пиц!
И пияни жадам буц,
а пайташу мили.
Я пияни жадам буц,
а слизи
чи до неба
лебо пекла
шицко єдно ми
дзе ше злею.
А хто ище сам шеднул за стол живота
и пияни бул?
Осаменосц!
Здробим це
бо бліскосц твоя мраз шмерци ноши.
Пайташу мили...
я це так волам
бо знам же у твоїх жилах чече иста крев,
же уткани и до тебе йойк гушльох

и бурйово акорди степских витрох
и пулс непобидней хорди
и червена ружа опивающего паху
и перень и роса - бо
лем так ти мой пайташ.
Не беж од стола...
од себе...

Пайташу мили
лем зоз тобу знам
же вино опива,
ружа пахне,
перень джобе и
живот чече.

Жаданє

Не знам цо бим перше поведол о Тебе!
Давно то уж було кед сом це нагадовал,
видзел сом це цалу лєм у першох Твоїх
котри так ми гербно открила ци блузна.
Видзел сом це теди
гербну як русалку,
(мали сом бул ище).
Видзел сом це голу -
таких красних плєцох ище красших першох
думка на Твою красу
обляла ми твар з ганьбу цо ше у мнє зродзи.
Же бим заснал з главу на Твоїх першох,
заснал опити з пахом
котри у целу своїм ношиш.
Не, то не сон. То стварносц була
бо нешка це видзим баржей ягод теди.
И шмих Твой - на ньго це мойо жаданє нагнало -
постал писня, котра ме и нешка виадзи провадзи.
Венера, то мале мено, а Тебе го дац
бо з небом владаш, а у пекле жиєш,
у пупчену ярнім з креву фарбиш любов.
Кед до йойку злєєш цалу жажду свою
жаданьом живота кед око ци блїшне
теди пекло валяш - а небо белавиш.
А кед даваш себе - гоч кельо да плацим, вше би мало було.

И биц ше пре Тебе
и то лєм так мало цо у креви гледаш
и шмерц и то мало, цо погледац можеш.

Од Байрона жено, Ти Тантала правиш
и яр вичну нїгда недозрету.

Цек рики

У животней рики швидкей
цек жадаш унапрямц свой,
плоди да принеше моц жаданя
бо барз кратки живот твой.
А не знаш хлопе, же щешлїви будзеш
кед найдзеш себе - и себе ровного.
Машта, то іскра котра зограц може,
пламеня ше чувай,
бо огніско гори и шерцо ци палї.
Розумом най владаш, змируєш страхоту
котру цмота шири.
Кед з коруну циганства царство себе правиш
ти владац не будзеш у тим своїм царстве,
бо правду ти нїгда до конца не спознал.
Ѓажіц по грамушки, моци ци не треба
у порозуменю велька тайна скрита.
Зоз блїщаньом злата цмоту ноци биєш
знай же амбис души у оку ти криєш.
Ти и Бога звалїш, най розум твой влада
у порозуменю блїщаним як гвизда,
дробней яг'од писок горуцей пустинї.

Док Нил рика циха и два жатви дава
у рики швидкосци яг'од камень гурчи
док пред собу шицко лама
з йойком давенїка.

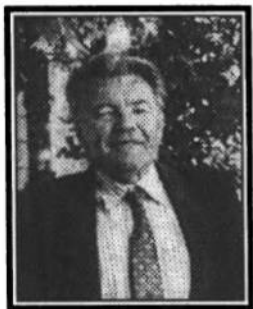

Ту коло мене

Ту живот чече през черканя годзини
през ноци, през рана, поладня, вечара.
Ту ноц теди кед рок нови
оглашує глас док кедровина пука
котра збита до билого обручу цмоти чека нове народженє.
Ту рано кед ше зарї слунка на виходу
кунаю у роси котра прекрила желєни сомот вичного миру.
Ту писня рана у немирним лїсцу, котра од нїткох златих
слункових зарїох
тка тених повишивани зоз желєним баршнюм вичного
миру,
тених полни фарбох, квиткох, миру и цихосци.
Ту поладнє кед замре шпиванє ташкох
и претвори ше до жамору пихи якейшик и гуркотаню,
бо не може пребиц завису красну
котра украшує простор святочносци,
а тених мєжки, упива гласи як жадна жем капки води.
Ту сон поладньови столїтного дуба,
ту мир бесчислених животох.
То мир скорей змерканя,
кед ше тот простор святочни претвори до велького простору
за танец
дзе попри звуку харфи и гвизданя витру
танцюю и згинаю ше брезі,
оквицени з богатим облєчивом од тысячох фарбох - плодох
того лета
а злати им власи пирхаю... пирхаю... пирхаю.
И танец тирва позно до ноци аж по траценє и остатней
блїшавосци
златих власох билей брезі же би настала ознова ноц у
глібоким сну
у котрей єдино кедровина наявює нови дзень.

Штефан Ѓудак
6. 1. 1931.

Штефан Ѓудак народзени у Миклошевцох 6. януара 1931. року. Учителиську школу закончел у Осиєку.

Ѓругиш час робел у Петровцох, дзе за собу зохабел глїбоки пїлїд на розвою просвити и школства. Штефан Ѓудак и сам бул подоба широкей култури, схопни и як роботнїк и як чловек котри знал и могол водзиц громаду людзох за собу. У Петровцох културни живот нїгда не замар, але зоз приходом Штефана Ѓудака розвил ше и досцигнул високи уровень. Зоз Петровцох прешол робиц на радио Нови Сад як новинар. Зоз соїма приповедками заступени є у вецей антологїйох на нашим и других языкох. Твори му прекладани на словацки, мадярски, румунски, украински, сербски и окситански язык. Жиє и роби у Новим Садзе.

...”У литератури Руснацох Ѓудак ше зявел досц позно, на початку шейдзенастих рокох. Од самого початку не бул як початнїк. Затримуюци уровень могучноскох у твореню, намага ше цали час прешириц репертоар поступеньох формованя и гледа цо рижнороднейши мотиви за своєю приповедки и драми, а праве прето Ѓудакову лиричност приповедки чежко привесц на заєднїцку основу. Ѓудак залапює векшу часц животних ситуацийох у котрих ше чловек може найсп у миру и войни, на валалє и у варошу, у фамелиї, лебо дагдзе осамени. Сама основа приповедки одредзує и поступене формованя як сижеа так и подобох. Ѓудак не сцека од модерного поступїюваня формованя. То у першим шоре технїка цeku свідомосци. Ѓудак ма порозумєня

за чарни бок моралу своїх подобох. З тим добива довирие читательох. Читатель пред собу ма писателя котри толкує моц и слабосц, добре и зло, шветлосц и цмоту у човекови. Крем того Гудаково приповедки ше не вичерпую лєм у єдним пасме призначки. Сама техніка цека совисци, зоз уходженьом до пуканя у психи подобох указує же не шицко єдноставне, же ше у тим системе не може занедзбац и метафизична димензия обстоиносци и унапрямованя судьби. Гудак признава и факт моци стасци (жажди) у справованю и мотивації подобох. Єдну часц приповедкох Гудак оформлює зоз гумором, гумористичним становиском. Його хумор тварди, не таки є присутни як непреривна стилска форма... Його оддальованє од предходней основи и прибілжованє гу модерному психологійному реализму, малим одклоном фундамента хумору, явя ше агресивнейша ирония... У описованю и иронизації атмосфери, околїска, штредзиска, - окремно у сучасних приповедкох зоз городского милєа - Гудак недолаплїви у нашої литератури...

Остава факт же Гудак дал доприношенє рускей литератури зоз двома файтами приповедкох: у одношеню жена-хлоп и числом егзистенцияльних приповедкох.

Одношенє жена-хлоп то приповедки: Юлка, Чарна рика, Гатиджа, Анї зарї надїї, Габор Штефанчик,

Подбарски концерт, Бобка грозна з канку роси.

Яснейша постава чувствительна празніна при женских подобох непреривним подаваньом численей засицєносци частим меняньом хлопох. А баш того, види ше лєгке подаванє хлопом випатра як єдина могучносц остварєня контактох блїзкосци, бежания од осамєносци..."

Юлиян Тамаш
Rusinska književnost

"У опусу тих приповедкох любви ше не дава першенство. Вона ше подрозумює як унапрайованє котре ше не остварює на горизонту швета подобох, гоч кельо ше тому подоби намагали. Прето ше женски подоби (векше число) и можу

похопиц морально чисти, без огляду же велї хлопски руки прешли по їх целу. Човек и читатель вше мали порозуменє за спредведнутого. З того мож видзиц же ше Гудак у тих приповедкох не оддзелює од викривйованя морального попа-трунку на швет”.

Дюра Латяк

”Литературна творчосц Штефана Гудака. Приповедки”

... але гледа и находзи причини за пренаходженє олегчующих околносцох за тоти подоби, указує на поверхносц єдного дружтвеного моралу котри не прешвечлївши од глїбших, прикритих механизмох справованя человека. На тото ше дума кед ше гвари же Гудак ма порозуменє за други бок дружтвеного моралу, кед криви бок вреднейши од правого... Найвекши могучносци за литературне творенє Гудак указал у приповедкох егзистенцияльного онусу: Петро Шованджура, Позни вилети, Янко Салонтаї, Митро Горняк, На крижних драгох, Мали рай, Недобегани диягонали Янка Страценского. Преню? Приповедка о похотним целу подрозумює ушорйованє швета на єдно пасмо човековой натури, док ше егзистенциялна приповедка не може ушорйовац на єдно гоч и главне пасмо: вона задзера до штредку човекового єства у єдним чаше, у животним околїску подрозумюючи вше и човеково место у универзуму його отношения спрам судьби.

Друге, приповедка о похотним целу не вимага роздумане одношенє спрам швета - цо нїгда не будзе мац першенство. III. Гудак и М. Ковач як коавторе обявели 1972. року роман “Гриц Бандурик”. То роман о єдней (центральной) подоби. Роман ма уж познату структурну схему, прерастане обичного человека до совисного учашнїка у народноопшлєбодительней войны 1941. - 1945. року

Ю. Тамаш.
Rusinska književnost

Други роман, Шлідами голуба по небе, Ґудак видал 1987. року. Тот роман пошвечени Кирилови Хомови, народженому 1930. року, у Миклошевцох, котри як інтернацпронни хлапец - школяр пошол до партизанских єдинкох. Штефан Ґудак видал и два кнїжки приповедкох. Перша под назву Приповедки, 1977. року, а друга под назву Вини и зради, 1998. року.

... Раз то блїщацї русалкови швет по ше без спозорєня зявює, а тиж так несподзивано и капе: меджи такого швета молгох и имагинаций находза ше дзешка блїзко при историйї, при историйним случованю або историйней особи по можебуц же дакеди були, а можебуц и не. На други завод, то роздумованє доцільносци довирия, верєня, наздаваня до живота. Вигваря их єден исти глас по вяже часи прешлосци зоз тєрашню хвильку. Вон за мнє найвреднейша нїтка, бо ше у нїм (рукопису) шицко нашло - и искуство чловеково виками якладанє у души як трапєза и як краса и шєсце, и розкош чувствох за шицко, а найвєцєй є спознанє о длугей драги чловека у преходзе през простор и час . (З рецензії Наталії Канюх)

Штефан Ґудак написал и вєцєй драми, два обявени: У плєней улїчки, 1971. и Михал Кухар 1976. року.

... Драма “У плєней улїчки” акциона драма котра хаснує особносци криминалней приповедки и психологийну розгварку, котри ше одноша на любовну историю. Психологийни диалог и формованє подобох у любовней хисторії успишнейша цалосц драми, ма глїбшу мотивацію и виражєни драмски набой...

... Драма “Михал Кухар” слабша од драми “У плєней улїчки”... Припада фаху яки ше, пре ирационалну систему нестовал у роматнизму...

...Штефан Ґудак обявел 25 кратни и друкни статї.

Розпатраюци Гудаківу подобу критика, вон єден од критичарох котри у роботі походзи од предпоставкох імпресионистичней критики. Спрам виношеня думкох о літературнім ділу, блїжши є насму критичарох котри ше намагаю хасновац тексти теорії і філософії кнїжовносци.... Штрецо ше Гудак опера баш на теорію кнїжовносци і филозофію, причина у його систематичней і раціоналней натурі, котру маю просни писателє...

Rusinska književnost
Ю. Тамаш.

Штефан Гудак, писатель прози, драми, критикох не бул би доплїдни сам себе кед би ше не опробовал и як поет. Гоч є у перцим шоре шицко друге як поет, вон заш барз визначни и широкого опусу и спрам того гоч лєм зоз таким малим числом писньох, нужни є у тей кнїжки як правдива вредносц у творчосци писаного слова Русиных у Горватскей. Ведей як шицки други робел и творел, зоз писнями лєм дополнює богатство свойого опусу, а поезия дополнєла богатство у твореню знука літературних жанрох.

Штефан Гудак подполни писатель, котрому анї єдна форма у літературней творчосци не цудза, шицко пробовал, у шицкому ше потвердзел, а можебуц же и у поезії не поведол остатнє слово.

Свой дом

Капали у шерцох
у очох блядли
затарашени стени средньоевропски
дзе велім царство жем мац руска була
положніца и
гроб.

Капали у шерцох,
у очох блядли
Карпати билошніжни
дзе слунка витарли
шнігово дражки
вечей напрямни их
шлїд.

Капали у шерцох
пампаси панонски
у очох блядли
гриви коньох
пишних,
пусти осамени
на горизонтох
безкрайних
их на змерканю
цинь.

Капали у шерцох
мочари бачвански,
у очох блядли
хотари польох зоз креви и косцох
слани лапашни панонски
зоз слизох и зною
витирвал их вик.

Капали у шерцох
пустари сримско-славонски,
у очох блядли
их швитаня, вечарши мир и мешачни ноци,
лем у єстве, дзешка глібоко
остало жирячиц
пра-мено славянске,
мено руске.

Ту на дну моря панонского
воно як жем, човеку неподатна,
корава, недолаплїва, самостойна...
Воно, котре тирвацо
каждому єдлу соль и
смак, и як писня, любов и боль,
водзана гвизда на небе
у каждой нагоди
тирваци, препознаючи
знак.

Далеки остали прикри бездража
з дескох скленани посцелки
у хлівох ґаздовских,
часи од хижох заєдніцких пустарских
по салаши наполичарски,
по населєня на окраїскох валалох цудзих
дзе пахло на цепли
дом.

Далеки и зоз черньовим венцом овинчани
остали блатняви дражки,
ранши пацери, прикре око,
цудзи фалаток хлеба и рис,
дні як роки длугоки,

сни под цудзима марадиками
и дзешка по шмерц далеки вечарши
дзвон.

Далеко остали коліби биди,
грови живота, жемуніци нездрави,
йойк женски, дзецох єфтикавих плач,
єден швет на котри криж руцел
и краль, и цар и
бог.

Далеки остали гарадичи Голготи
на драгох од периферийох по центри,
карчмово дзвери пред носом заверани,
пша потуленосц, нога з под крижох
гумна спалени и немирни
сон.

Далеко остали бурї насилства
готови вибиліц и твар, и фарбу, и
смак,
висцерац искомску красу
и место твари указац спак.
Лєм у єстве дзешка глібоко остало пра-мено
славянске,
мено руске,
ту на дну моря панонского
здравого зародка нашенє,
випукнуц готове на швет,
указац ше такей бурї,
же сили такей,
котра би шліди затарла
нігдзе на швене
нєт.

Бокорело ше и росло, тирвало и
вирастало по достоинство, по
чловека,
по дом власни, гніздо цепле,
дзе творчо робиц, свой на своїм,
мож мирно жиц и
шніц,
дзеліц зоз братом каждым и радосц
и жалосц,
жиц живот приятеля и брата,
дзеліц з нїм єднак и шесце и
боль.

Бо дзешка глібоко у єстве
пра-мена руского
остали виколісани широки простори
отворени за брата, любов и шесце,
отворени за шири швет,
простори широки на котрих
щирого приятеля каждого
на хлебовки чека хлеб и
соль,
престарти столи, приятельски дом,
слово людске, цепле
зоз шерцом отвореним
як у загради розквитнути
квет.
И кед ше питаш, пристелю,
прецо зме за стол шедли,
прецо зме за нього и прихильніка
и не прихильного, у тей хвильки, волали,
повеме ци, приятелю.
Прето бо зме знали
же бездомнік не може понукнуц дом,

же розквітнутих гайох краса
не пре цемних,
писня дзивоцка, бешеда и шмих,
жалосц людска, бида и плач
ніч не знача глухому.
Знали зме, приятелю, же хто дом свой не вибудовал
дармо жил,
хто и попри очох пристал буц шлєпи,
не сцигнул по человека,
хто симфонию радосци и любви
од смертельного звука бубнох воєних
не розлучує
тот нїгда не творел радосц
и шнїл.
Знали зме,
же человек бездомни споза себе
не охабя тал,
а человек, котри през человека прейдзе як бидло,
гоч и мирно,
сциха як ярнї витрик през ластари,
наисце не може гоч би и сцел
повесц прецо и зач вообще
жил.
Прето, приятелю.

През дзирку на покровцу, зоз котрим затикала облак, слуюкова заря ухodziла до зацметей хижи и зопарла ше на керпари, там на граніци медзи бeлавим и билим пасмом. Вона, зоз свою незвичайно мощну шветлосцу майского слунка ошвицовала тото месточко трепецани.

Преходзачого попод облак, як цемни цинь, заря преношела на керпару. Шицко то здавало на подлу проекицию филма. Осамена заря у цмей спальні, подобна Катковей души, котрей недоставало зарі надії, була объект ей погляду. З часци людзе, а з часци сама, застарла шицки месточка кадзи би могло войсц шветло: красне, добре, до ей глібинох. А вони цми, жадни шветла ухodziли спиха, помалючки, але бизовно. Чувствовала же ше з днешнім дньом и остатня надія до пренаходзенья можлівосци за вименку обставинох, розпирхла. И каждая, за котру ше влапела, подобне гомбульком на баркох ярнього дижджику, неставала, трацела ше, охабяючи за собу шлїд котри спричинює боль, терху, цмоту, шплях.

През павучайки провадзела шлїд зарі од виходу на покровцу аж по ошвицене месточко, там на граніци медзи бeлавим и билим пасмом. Кеди-некеди мохотка, як живи створ, улетла до ней, указала ше и заш ше скрила у цмоти. Прешла и не охабела за собу шлїд. Прилецела, зявела ше и пошла, але баш так, як кед би ей ані не було.

Ей, кед би то так було и з Дюром, Грицом, Михалом, Миколом и гевтим. Чекай, як му було мено? Мал длугоки ноги и курово перши... А, хто би их шицких знал?! Шицко едно...

Пришли, були и страцели ше як мохотка!

Кед би так було у живоце?

Лежала на хрибце з єдну руку под главу. Його рука з часу на час лєнїво, безживотно прицискала ей перши, котри зоз дзвиганьом и спушованьом провадзели ритам змиренного, вис-

татого диханя. Тота рука, котра шлебодно, немирно и жадно борикала по єй целу, звичайно ту зуновала, указуючи на тот способ остатні знаки живота.

И вони напнути, розбовчани, врази, жадни гарсцох, моци мужескей, мирно ше тераз гойсали при єй змиренням руху: вони, морски габи през крестох, загашени, победзени потульно ше угинали под витриком, пред тим бурі ше одупераючи.

У здогадованю лєца слики єй дзивоцтва, бурней часточки єй живота, чий початок помрачел єй розум, прекрил погляд з молгу, однял моц розсудзованя.

Рабовала своїм моцим чувством, своему горуючому темпераменту, плацела порцію на свою красу.

Рок зменьовал єден другого, а вельо швидше легинь легиня. А тераз, кед и вон, Владо, человек оженєти, оцц двоїх дзецох, лєдво найдзе часу присц гү ней и то уж по двох трох поволанкох, цо з єдним словом значи же шицки слова о любови, прихильности, чувствох - спрєводзка, почал ше єй розум розбистровац.

Значи, шицко то спрєводзка! Любови, чувствох... нєт, нєт ту нічого... Животиня у человеку, його суєта...

Яке швиньство! Гадосц!

И тот ту... Жена му дзеци карми, а вон ту лежи. Фуй! Человек котри од своїх дзецох покрадзме красши, лепши фалаток жре.

Швидко уклонєла його руку и нацагла перинку аж по карк.

- Жимно? - шепнул

- Нє! - дала одвит и предлужела: - Ти непереривно твердзел же охабиш Ганю, же ше розидзеш зоз ню... а, як ше мне видзи, у остатнім часу, обиходзиш бєшеду о тим?!

- Охаб ше того! Пуцц най ше шицко одвива поступнє... Роздумовал сом о шицким... Найвєкше препречєнє дзеци... Цо? Як з нїма?

- А я? Цо зо мну? Кед ши обивал мойо дзвери, теди ши нє думал на дзеци?!

- Не гнівай ше. Ти знаш... чувства... Я не могол...
- Ти не могол! Цо ти не могол? Ти не могол ніч и нігда ши
ніч ані не годзен! А я? Слухай, ставай и одходз, такой одходз!
- Значи, виганяш ме?

- И ище едно, не пробуй ище раз задуркац на мойо дзвери.
Идз и карм свойо дзеци.

Облекол ше и без слова пошол.

Оглядла ше и погледала зарю, але ей вецей не було.

Заварла очи и думки зоварли.

Зоз швидкосцу вашарскей рижнородносци особи дефиловали,
але ше шицки хихотали, реготали, кревелели, поспердно
джмуркаюци, вивалююци языки. З часу на час, як з витриком
рознешена, трацела ше тота злобна громада у червено-белав-
их ниянсох, котри, подобне хмаром, преходзели пред ей
завартима очми.

Шицки події, стретнуца, вирази на тварох, тераз кед розум
превладад ей чувства, почали ше указовац у реалистичней
фурми. Поспердни, омаловажуюци подшмих котри толковала
як зависц, пре ей щесце, достали иншаке значенє. Свою биду
не обачовала, а не було нікого хто би ю порадезл, совитовал.
Оцец умар, мац далеко. З рока на рок на госцину придзе...
Слизи заляли очи, перши счисло... Плакала... За оцом, за
мацеру, за младосцу...

И видзело ше ей же ей кущичко легчейше.

“Док ше нажиєш, вец побешедуєме. Ти, Марчо, нешешліва.
Чкода, велька чкода“. Хто тоти слова гуторел? Крупели ше
ей по глави, бугновали: “Ти, Марчо, нешешліва. Чкода...
велька чкода!“

Дюра! Дюра гварел! Вельки слова!

А теди? Думала: “Сегинь, баламуци як кед би мал горучку“.
Гім, значи, Дюра. Челеднік котри, по ей заключеню, ніч инше
не знал крем мальованя, котрого вецей интересовал лес и
хмари як друство.

Дюру ненавидзела. здогадала ше єдней бешеди, котру з нїм
водзела:

- Як ци ше пачи Влаго? Агей же є красни человек?

- Гей, красни є и дзеци ма красни.

Здогадує ше, було ей неправо же спомнул и його дзеци, та го нароком zcela уквиліц.

- А яки твойо буду?

- Стара ши, дзивко, уж би ши могла похасновац розум.

- Шицким вам криво же сом красна, же Влаго красни...

- Ти маш велі недостатки.

- Та хтори?

- Маш слаби перши, а то векшина хлопох не любі. Вец, цело подобне дески и друге, цо найважнейше, барз ши нестасмна. Но тото не ма вязи зоз красу, але ма вельки уплів на твою перспективу.

- Попатри лешше на себе!

- Не бида у тим же дахто бридки, ма тоту лебо гевту тілесну деформацію, як на приклад, длугши нос, вельки уха, лебо подобне. Бида у тим кед вон то не обачує.

- По твої словох, я не обачуєм свойо недостатки?

- Не обачуєш!

Ніхто ей то не гуторел. Кажди возношел ей красу. Шицки тоті госци, котри ше вилежовали у ей посцелі, паразити. Анї єден нігда ніч мудре не гварел, не зробел. Мегки як хлісти, огласковали шицко цо допушовала, а вона не була себична, ніч не бранєла. Їх слова були у целосци циганство. По посцигнутим цилю трапели ше без словох, беруци за жени гевти особи о котрих пред ню бешедовали лєм найгорше.

Пать, Дюра мал право! Вон єдини правду бешедовал! Ёй перши мали... А чи су баш наисце мали?

Швидко скочела, кус подзвигла покровец и станула пред жвератко. Воно потвердзовало Дюрово слова.

Мали, але... Ша вон их не дотнул! Вон не зна. пать, ша вон ше нігда анї не намагал же би прешол граніцу строгей прис-
тойносци?

Нігда!

Вше бешедліви, готови помогнуц, зробиц по нужне, жарто-
вац, але нігда не указал же би бул особне заинтересовани?!
Интересантне!

Пребегла по жертку, котре намальовало ей цело, обрацела
ше ліво, та право, а потим ше випросцела, випинаюци перши.
Дзешка зоз цемного куцка, як зоз молги, приблукала думка,
перше неясна, а вец вше бистрейша:

Сама погледац свойо щесце!

А як го препознац? Препознац щесце, гевто праве... Як?

Приблукана думка обняла зоз шицку моцу ей розум, котри у
циню моцних чувствох, страцел свою швижосц и схопносц
дійствованя. Не навикнута же би го консултовала у тих
питаньох, безхасновито ше намагала найсц одвит.

У жертаку ище вше стирчали випнути перши. Кед обачела
у жвератку свойо випинанє, нагло их прикрила з руками и
пошла до посцелї.

Заслупнути тварди попатрунок до повали, чи дзешка вельо
висше, посцерал сон. Перши сон, котрому ше не удало
поровнац чоло под котрим ше з нїм на час зашіңцели бриги
и неспокойство.

- Ноле-ле, поведз чи ти дараз любел даєдну дзивку?

Дюра, спод чией ше щеточки на платну зявили поточок,
озеро, рошліни на побережю, їх цинь у води, живот, цихи вит-
рик, шушотанє лісца, клоптанє воденїчного колеса,
заплюскованє габох, пах квеца, швижосц, попатрел на Катку,
опушел гамби, накривел главу на єден, вец на други бок и
по кратшим роздумованю гварел:

- Любел!

Катка, котра стала за його хрибтом, патраци преїг плеца на
його роботу, кус ше несподзивала, але швидко предлужела
зоз питаньом:

- Котрей ше таке щесце ошмихло, кед ше шме знац?

По виразу його твари ше могло видзиц же го змист бешеди
интересує. Источасно вон указовал и вельке несподзиванє.

Воно було вещей резултат вименки у їх одношеньох. Було обачливе же ше Катка у остатнім чаше жада прибілїжиц, Єй интересованє и прихильносц, котру указовала, преходзели гранїци, котри вон поставел же би були нормални у темпу зблїжованя медзи младима, окреме кед ше роби о инициятиви женского полу. Вон задумовал же би нормалне за женски пол було кед би указал лем интересованє и прихильносц, а акцию препушел другому полу. Прето жадал на даяки способ превжац инициятиву а источасно змисту бешеди дац другу напрям.

- Бешеда котру зме розпочали така обична, уж по тисяч раз на рижни способи прежувана... особом наших рокох...

- Кельо же то ми маме роки же бизме не шмели вещей о любови бешедовац?! - претаргла го Катка.

- Не бешеда о тим же чи ми шмеме лебо не бешедовац, але кого ище итересує же якишик Дюра любел там тоту, лебо гевту? Ша од кеди швет, людзе ше любели, любя и буду любяц. Злагода, незлагода, порозуменє и непорозуменє у вязи з ню, цалком нормалне зявене... Днешнї швет вре од подїйох: нови рухи, войны...

- Не итересує ме швет, не итересую ме войны, нови рухи, крилатици, дзела, бомби... Любов ме итересує! Я так исто можем повесц же ше людзе били медзи собу, бию и буду бияц. Єдни другим накосцели, накосца и буду накосциц! Цо ту єст интересантного? Мнє итересує любов у шицких фурмох у котрих ше зявює. Мержим войну, мержим политику!

- И война и политика тиж так пород любови и мержнї.

- Мержня ме не итересує.

Любов и мержня, красне мойо, иду попод руку. Драга медзи нїма барз кратка. Интензивна любов гледа равновагу у интензивней мержнї.

- Но, най будзе так як ти гвариш, але сом не достала одвит на питанє же котра особа мала чесц буц вибрана з боку твого шерца?

- Видрижньованє зоз памятокх, котри людзе ноша у своїх

шерцох, та чи вони були результат животней реалносци, чи плод машти, лебо мишанїна першого и другого, барз опасна ствар. Роками человек тоту памятку ноши у себе, хова ю, карми и напава зоз чувствами, преширює зоз свою машту, як вредни газда свой маєток, а вец хтошка придзе и руци ше з блатом на ню.

Вон ше обрацел и попатрел ей до оч.

Нїгда ише не мала нагоди видзиц його очи так зблїзка. Вони дополньовали зоз своїм виразом думку, котру пред тим зоз словами виражел, даваюци ей кристално-ясну швижосц. У їх глибинох було чогошик щирого, наивно-чесного, ей поталь неспознатого.

- Видзиш - предлужел Дюра - мне поталь ише нїхто таке питанє не поставел. Нїгда нїхто... Нїкого не интересовало же чи я дараз дакого любел и чи я вообще мам у себе тото цо ше наволює чувство... любов... Нїгда нїхто...

Його несподзиванє, видзело ше по його триманю, було незвичайне. Катки цудзе. Цошка цо його власне, нукашне, роками не дотхнуте, за других не интересантне, а тераз постало предмет интересованя другого. Понеже ше не наздавал, а анї нїгда не предпоставил же би му дахто закукнул до того скритого месточка, бул влапени як мале дзецко у крадзи. Найволел би, тото у тим моменту чувствовал, кед би пременели змист бешеди. Шицко тото цо ше у нїм роками назберало не верел же ей годзен потолковац, а вирилки годни дац, до того бул прешвечени, криву слику його нукашнїх чувствох. И превельо ше у нїм назберало же би то тераз, у такой нагоди, на таки єдноставни способ винесол. И то кому?! Катки?! Але вона инсистовала:

- Не жадам ше видрижнявац, може сом лєм похасновала тварди, неодвитуюци слова. Мне насправди интересує, сцела бим знац, а же не, заш добре... Жадала бим знац же чи була красна, яка була, яки твой смак? Тото ме интересує... Пать, нос ши намаспел зоз фарбу... - Катка пошлїнела палец и, счухуюци му фарбу з носа, предлужела:

- Баш ме интересує, виприповедай!

Дюра себе ище раз прешол з дланю преїг носа, але так помалючки и несвідомо, же ше могло обачиц же го думки цалком обняли.

- Не знам як бим почал? Я на любов и на шицко гевто цо вона ноши зоз собу, цалком иншак патрим як велї други людзе, котрих сом мал нагоди стретац и котрих познам.

- Значи и я би ту лзешка медзи німа була?

- Вшелїяк. Окреме погляди на двоїо кельо я познам твой живот, розликую ше. Ти, кед ше не спреведам, гледаш гевто цо ше наволує конечни циль любви, а шицко друге кладзеш на друге место. А при мне тота ствар наспак стої. Я гледам любов, почитованє, медзисобне розуменє, похопйованє и блїзкосц, а друге, воно придзе саме по себе.

- Я це не похопела цалком? Значи, тебе интересує любов у початней фази: зиходзєнє, бешєда и таке...

- Гей... и таке...

Дюра попатрел на ню и ошмихнул ше, а потим предлужел:

- Як ше ти можеш источасно зоз двома легїнями и єдним оженєтим чловеком зиходзиц? Кельо мне познате, вони аж анї не приходза прето же би зоз тобу препровадзели час пре причину же жадаю твою блїзкосц. Вони приходза, напросто же би преспали зоз тобу. А чи то любов? Ша то мож за найобичнейши пенєж купиц! А любов не мож купиц. Вони знаю єден за другого, як цо и гевтот котри купує зна же купую и други котри то жадаю и маю пенєжи, а заш лєм приходза г'у це и не гнїваю ше єден на другого. Видзиш, то тото цо ше мне видзи найгорше. Гїбаль, може ти задовольна же и сама не мушиш куповац?

- Ти то не похопюєш, - гварела Катка.

- Можебуц, а я очековал же ше ти нагнїванї!

Обчекуюци же ше на тим бешєда закончи, Дюра бул єден час пихо, а кед видзел же вона обчекує же би предлужел зоз бешєду, ришел виприповедац о своєй любви:

- Знали зме, - почал Дюра - так, вєдзєлю дополадня

прешедши цали час у їх загради, бешедовац медзи собу и не було нам допито.

- Як ей було мено?

- Серафка Гнаткова.

- Красна?

- Мене найкрасша. Мала белави, як небо, очи и чарни павучайки. Власи ей були буйни и скоро дорушували оберва на слихах.

Дюра ше запатрел дзешка далеко, а вец предлужел:

- Нігда не загашне тот пламенчок котри горел у ей жренкох. Више ми є пред очми. И лєм кед биш могла знац же як винатраю бидни очи других дзивкох у поровнаню з ей.

- А дзе вона teraz?

- Вона? Вона умарла...

Дюра спушел главу, смуток му прелял твар, але о хвильку ше опмихнул и предлужел:

- Похорела ше и за даскельо тижні ю поховали. Туберкулоза...

- Умарла?! - запрепасцела ше Катка. Тото запрепасценє було помишане зоз якимшик олегчаньом.

- Бул сом даскельораз при ней кед лежала хора. Нігда не забудзем як ме теди обланела, длуго сцискала гу себе. Чувствовав сом дурканє ей шерца. Очи ей були полни слизох. Цешел сом ю, але то ніч не помагало. Теди гварела: “Чувствуєм же не виздравим. Однешем зоз собу красни памятки на тебе. Любим це, жадам ци вельо шесца. Мала сом красни задумки и була сом щешліва. Кед же ти чувствуєш гу мне тото голем з часци цо я гу тебе, обещай ми же з часу на час нашивиш мой гроб.” Обещал сом и плакал сом. Ведно зме плакали. Указала ми дзе чувствує тупу боль. Одрчила перши и указала помедзи нїх. Теди сом похопел же ей наисце чежко. Пред тим и колєно прикирвала кед би ше ей сукня подзвигла, а теди ше сама розкапчала, перши розголєла, сама ми на нїх руку положила. Жадала най приложим ухо и послухам чи ше дапо чує, а вец прицисла мою главу

гу себе и плакала. А потим неодлуга загребали...
Дюра патрел на Катку. Очи єй були полни слизох. Вона их зоз хусточку посцдерала, а вец почала:

- Ти, сполнюєш обещунку?
- Сполнюєм - гварел Дюра и ошмихнул ше.
- Ти наисце вирни, але... вона умарла, а ти жиєш...
- Жиєм, жиєм... а вона, нажаль, умарла, - гварел вон и запал-ел цигаретлу.

- Охабме ше покойних, - предлужела Катка - але ти мене поведз цо би ти зробел кед би ши бул бизовни же це даєд-на дзивка люби?

Дюра вищирел очи, не обчековал таке питанє.

- Цо бим зробел? Гм, а чом то тебе интересує?
- Так, спела бим знац.
- Чи би ти, даяким концом, не спела заробиц папучки, га?
- Не... то ми анї на край розума не пада. Цо би ши зробел?
Поведз!

- Цо? Вжал бим ю за жену.
- А вежнїме, так лєм на приклад, кед би я то була?
- Ти?!
- Я!
- Ша нїч, вжал бим це за жену.
- И без огляду на шицко тото цо знаш о мене?
- Мене тераз шицко єдно.

Катка прискочела, облапела го коло шиї, прицисла гу себе так же му аж воздуху понестало.

- За... задавиш, дзивко!
- Анї ме не побочкаш?
- Руки ми од фарби...
- Придз, уварим чай з лимоном, ти то любиш!

❧❧❧ ❧❧❧ ❧❧❧ ❧❧❧ ❧❧❧

Дюра задуркал на дзвери. Знука ше чул Катков черчаци глас:
- Шлєбодно!

Вошол.

За столом шедзел непознати му челеднік. Катка стала при жертку. Твар ей була розжирячена, неприродна. Непознати станул споза стола. Катка перша прегварела:

- Най вас упознам. То мой приятель, Дюра Масного! - указала на Дюру, патраци на непознатого. Тот дал руку Дюрови и представел ше:

- Иночентий Попович.

- Шеф уряда за финанції! - додала Катка.

- Планскей подкомисії, - виправел ю Иночентий.

Дюрови остало ище повесц же му мило и вон то душење зробел, а потим предлужел:

- Препачце же завадзам, не знал сом же маш госпох. Казала ши же бим пришол же бизме окончели роботу коло звиту и витворйованя плана рочней роботи, але як видзим, тераз зоз тей роботи ніч не будзе.

- Препач, Дюро, на ютро ми то поробиме. - гварела Катка.

- Не хиба. Я и так мал єдну свою роботу окончиц пополадню, а так ю окончим дополадня, а вец будзем шлебодни. Препачце!

- Ніч! Шицко у шоре! - додала Катка, понатраючи на Иночентия, котрому, могло ше обачиц, уж допила тоту кратка бешеда. Катка з дзверох ище додала:

- Пришол так несподзивано, препач!

Дзвери ше заварли.

Дюра на хвильку постал, патраци пред себе. Чоло му ше нахмурело, а погляд залсупнул.

Ключ у Каткових дзверох зашкрипал раз, а вец ище раз.

Дюра ше обрацел, попатрел на дзвери, а вец кивнул з плечами и пошол.

Вонка на улїчки було майске рано. Цихи витрик шумотал зоз лїсном на древах, котри достоїнствено мировали. Дюра през конари попатрел на чисте, белаве небо и подумал: "Нешка будзе заш горуюц, однешем Серафки квецe на гроб".

Любка Фалц
10. 4. 1932.

Любка Фалцова поетеса штреднього пасма рускей поезії. Импульсивна особа у рускей літератури и по природи своєї лирики є сензуального цeku у рускей поезії женох. Гоч роками оддалена од штредкох дзе ше одбува найінтензивніший культурни живот рускей народности - роками службовала по валалох заходного Сриму и и восточней Славонії - одбавела значну улогу шейдзешатих рокох у конституованю неримованей писні и такволаного “шлєбодного стиху”. Фалцова роджена 10. априла 1932. року у Петровцох.

Їй літературна творчосц виключно поезия. Перша їй обявена писня “Боль пре тебе” у Шветлосци за 1954. рок. По нешка на нашим языку сотрудзовала у Руским слове, календарох, літературним слове. Новей думки. Заступена є зоз седем писнями у Антології поезії бачванско-сримских писательох 1963. року. После дваец рокох свогого вещеї чи меней прериваного присуства у рускей літератури, Фалцова ше заявює зоз першу самостойну збирку од 54 писньох - Подоба з далека 1975. року.

... Писана у директним лиричним вислове, “поетичносц” лирики “Подоба з далека” не вираста зоз поетичного языку як неперивней стилскей интензификації єдного доминантного метафизичного квалитета емоції, але тоту “поетичносц” вишвицує описана ситуація сама по себе. Тип їй поезії справ тогo засновани на метафизики реального. Поезия

Фалцовой емоційного типа и тема, мотив ей доминантні кон-
ституент піснї...

Пісня ей заснована на розвитку одним основним мотиве, або,
кед єст у истей піснї сплєчени розличні мотиви, вони вше
у таким одношеню же з анализу “порученя” піснї легко
одгаднуц и доминантні мотив. У лирики Фалцовой интимні
лиричні субєкт ше одредзе справ трох основних мотивних
кругох: справ любовного, домолюбивого и егізистенцияльного.
... Спомніме даскельо піснї хтори не годна заобисц анї єдна
антологія рускей поезії котра будзе мац претензії на
озбиљности. Ту, скорей шицкого думає на піснї:
Осаменосц, Єшень у кочу....

... Жадал бим окреме указац на пісню Осаменосц, хтору
палу, а окреме єдну ей строфку, тримає за совершенно
докончену и, у своїм значеню, по кєнец з периферийох
значеня обраєну їу своїму сематичному центру:

Далєко, там дзєшка, чуц крочай
и гласи.

И нїч у душе ше не руши
и нїкого вона у цмоти не збачи.

(Можебуц дачию другу цихосц
крочай тот доруши.)

Од 1975. року, кед тоти слова о Фалцовой и ей поезії
Юліян Тамаш написал, прєшли велї роки, досц того ше
збуло и допринєсло ширєню и прєпознаваню ей поезії.
Піснї ей друковани у Антології рускей поезії, Дюри
Пангаргає 1984. р. Ю. Тамаш Пипинє з гамбох, Шетлосци,
Вєнчику и индзей.

Неозию Фалцовой дзєчнє прилапою и младши гєнерациї цо
ей дає окреме припознає. Под час Отечєственєй войны на
Радио Вуковаре на руским язiku читани ей піснї длукуши
час, а редактор була Мєланка Панова. Любка Фалц народзєна
Сєгєди, тєраз у пензії, жиє и пише у Вєнковцох, дзє є и
активни члєн КД Русинох и Украинцох.

Писні Любки Фалцовой вираз єдней хиперсензибилней, пре-осетлївей души, жадней любови, котру осаменосц провадзи и у котрей, обрацене гү себе постави фундаментални егзистенциялни питання о любови, жалосци, черпеню, переходносци и шмерци, емоционално и рационално у истим чаше як буря хтора чомушик служи, але не зна ше чому.

Думам же ше роби о подоби обтерхованей зоз дельо дилемами, хтора ше зоз шерцом на дланї усудзела висц медзи людзох хтори думали же шицко у шоре.

У тим непорозуменю, вона у своїх частих персонификацийох у сримским, (а тиж так и славонским, зауь. Л.Ф.) пейзажу як своїм доме, бешедує зоз витром, дижджом, дражку, траву, лісном, польом, брегами, ташками, як святи Франьо зоз рибами кед го людзе не сцели слухац.

Тоти здогадуюци, цихи, часто смутни, до себе заварти питання тей носталгичней поетеси добре функціуюю у завартей форми, але вещей є животна, правдива, розшпивана и розтерхована у шлебодним стиху, хтори єй лєгко чече як писня ташка, хтори бул заварти, та пушени на шлебоду.

Любка Фалцова пейзажист своїх польох, брегох, дражкох и загради, але и портретист своїх родичох без намири то буц. У писні тей жени, як и прамацери Еви жиє єдна циха вична коегзистенция, але и борба єдного стриманого Ероса и одд-аляюцого Танатоса, за хтору ршєня нет. Анї го нїгда не було. Цо можеме? Швет так ушорени. Єдно без другого не идзе. Прето перши людзе вигнати зоз раю и постали смерт-ни.

Тота тема актуална през цалу историю чловечества, а окреме є присутна у нешкайшим хедонистичним попатрунку на швет.

Танатос ту, але ніхто не сче за нього чул, та люде з Еросом
звискую як гудаци на Титанику хтори тоне.

Поетеса пилива: “Ти не знаш як ноци знаю бул други,
як снi недожити знаю бул чежки,
як то смутно патриц кед ше любя други,
а думки о шмерци яки теди легки”.

Т. Мишир,
Осиєк, 4. 11. 1999. року

Щиро любени гунцут

Любеним Петровцом

Врацим ци ше мой прекрасни валалу
остарени поля и дражки младосци,
да знова гажим свою драгу стару
у кутох твоїх пренайдзем радости.

Врацим ци ше валалу мой єдини
ти гунцуту, ти найкрасна моя любви,
а ти потрацел телї хижи и надхилени закрица
телї древка, телїх з моєй родзини.

Потрацел ши телї красни места
цо були найдзени за незабуте бависко,
потрацел ши конї, кочи, скоряни сици
и батог зогинаце цо мал пориско.

Затрацел ши гунцуту єден, затрацел
и хижу у котрей сом родзена,
и баби и дїдох уж и родичох
и teraz сом сама за драгу зохабена.

Чом ши дзешка заподзел орех
зоз загради, цо накривени єден конар мал,
з котрого сом за главу була поверх
закрица, цо обок плота нашого стал.

Ти потрацел, а я то у шерцу чувала
шицко сом през живот ношела,
през терху, лєм любов гу тебе ме зачувала
кед ми боль остатню дзеку одношела.

А teraz ци ше врацим!
Врацим ци ше валалу, єдине мойо поцешенє,
врацим и сама худобнейша за єдно шесце.

Осаменосц

Чекам. Коло мнє глібока цихосц
(до души ше пага)
и виполнює мою осаменосц
и мою цихосц.

Далеко, там дзешка, чуц крочай
и гласи.
И ніч у души ше не руши
и нікого вона у цмоти не збачи.
(Можебуц дачию другу цихосц
крочай тот доруши.)

А потим?
О, кед би крочай єден
розбуртал мою осаменосц,
чи тото приходзене було би лєм милосц?
Познейше крочай и - знова глібока цихосц.

Єшень у кочу

Колеса єшенї зашкрипали,
западли,
застали
и закивал ше батог
и нацагли деплови.
Єшень стала на драги,
на праху,
на слунку,
и жовцела ше
и понукала
як розкапчана блузна
на жени.
А витор збити,
знемирени,
несцерпени,
випасани
стал у лісцу кукурици,
у браздох оранїни,
у руках параста,
у власох легиня
и чекал єшень
най по скорей придзе
по длуґша
и най му поможе же би ше розкращал,
розрушал,
розлєзол
як любов на посцелї.
И пукнул батог,
и закивали ше китайки,
и напли ше хрибти коньом
и скричал параст,
а прах ше дзвигнул

и зиошол на вагаши,
на ярки,
на жаданя.
Гей. Єшень ше вожи у кочу
котри шкрипи и клопоци, богата єшень!
Богата як груба млада жена.
Богата, жовта, червена.
Задуй витре! Задуй и застань.
Застань, най не оддуєш зоз собу
так швидко
тото шицко жовте, червене, уж не желене.
Пуц най патрime на єшень,
на младу жену, на кoнeц любви
пчолки, мотиля и птици.
На кoнeц любви чловека и жени.
Гей, най патрime на любов других
з яри,
най пожадаме да ше и ми,
гоч лем з єшенї,
пожадаме,
полюбиме,
побочкаме.

Так ми хиби дідо мой!

Так ми дзешка горя у здогадованю
длугоки дильови
котри ме водзели на польо дїдово.
Так ме волаю, руки нацагую
доланиц би спели дзешка
у моєй глїбини скрити памятки
на красни дзиви гвоздзик белави,
писні шкорванчка, паху габжини
и жита.

Так ми дзешка горя у здогадованю
у длугоким шоре цепли марадики
жита, котре сом з дїдом прицаговала
цагаци сноп за порвисло пахняце
справене зоз шапу,
а дїдо ми гварел же ше гевти длугоки
граблї не шме ношиц, лем ше цагац муши
бо вше ище даєден
класок ше заквачи.

Так ми дзешка у мнє
у моєй глїбини жию памятки
на бабу и дїда,
на гевти давни дїдово
Крачуни и Вилїї
на прах котри зме зоз слами
дзвигли по повалу,
а вец зме баби гварели же ту були
якишик цудзи и спекли тераз енки
до валалу.

Так ми пахню дзешка у здогадованю
капушаніки на Вилію
кед их дідо виберал з горуцого пеца.
Так ме джобе слама котру ми дідо,
лем по сом ше обрацела од нього
под блузну штурел,
а я лем булузну на себе мала.
Так дзешка жиє у мнє швижа памятка
на цеплу хижу бабову кед пахла
на кромплі на тепши лебо
парадичову мачанку.
Так ми хиби, так ми треба,
так бим сцела ише и нешка
з дідовей длані вжац два орехи
и яблуко зоз ормана зняте, таке зморщене
котре за мнє чували од позного лета.

Так бим спела дідови и баби нешка, на их Вилію
заппивац
под облаком, и чувствовац му слану твар
бо кед сом го побочкла знала сом
пре стретнуце од радосци дідо мой плакал.
Так ми хиби дідо мой,
так ми хиби баба
и хиби ми рука их
кед ме облапяла така тварда
и гузловата и витрапена,
а мегка як пахняци лета.
Так ми хиби дідо мой и так ми хиби баба.

Покля?

Покля у моїм попатрунку
буду блукац сні забування
зоз прешлих дньох
и забуване?

Шпиваню тому на ошвиту рана
конец ше нагадує на
верхох брегох
и дну покошених ленох
пахняцей трави.

Чуствуєм якиш преход през
пукленїну медзи берегами
и забуване цо водзи до любви.

Одкадзишик зоз швитаньом позлаценим
дудні цмота зо мнє
и одноши зло и сон
о пренасци краси якейшик.

Прецо витор пришол на дзвери загради
заварти з якимшик
простором у забуваню?
Лем слунко змогло моци
же би го ошвицело до снох
здалека чеканих.

Остань, любви, у мнє
як проклятво хторе не да мира
потомком проклятих.
Я клїн на хтори
прокляти виша порвазок
же би свой живот скончел.

Пуц конї

Най шпиваю, та най шпиваю
шицки тоті днї
зоз слущеньом наточени до сна и страху
у хторим вре зоврана крев
и стращ ше розпина медзи
дїйсноту и жаданями.

Пуц леплови,
най шпиваю шицки
днї непрешнїти
и занавше нетати
зоз дїйсноты.

Пуц конї,
пуц их най бегаю
през поля и дѣни,
лѣси и преглїни
и тадзи и тамаль
и най лѣм бегаю!
Коньох полне мойо
шерцо
и я их любим.

Пуц писню и пуц конї
най бегаю, най шпиваю...
Виполнѣли мойо шерцо
и од дзѣцинства
мой
кажди убоги
дзень.

Пуц конї най
писню ноша.

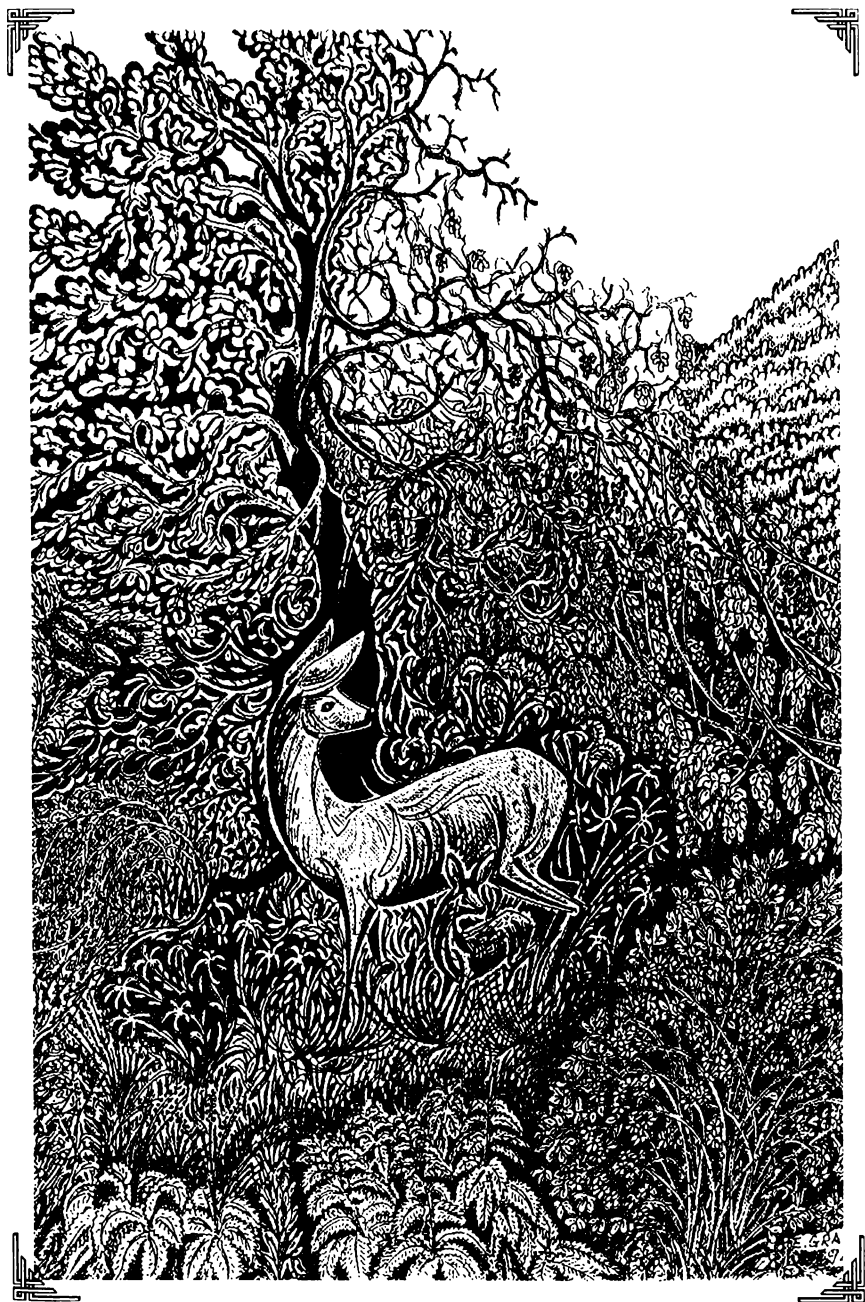
Цихосц

Цихо сом.
Не можем скривац
анї поцернає, анї смуток,
анї писню у мнє,
анї погляд слунка
у моїм жренку,
анї поздрав
бліщачому циню
у цмоти.

Цихо сом.
Кричи у мнє слово
и крича слова
и думка.
Чи йойк лєм
средство з котрим гуторим
же плачем,
же ме болїї?

Цихо сом.
Прецо ми не цихо
и слиза у оку,
прецо лєм чече
а поток бистри
пред моїх ногох
и у нїм видзим
ліцо цалого неба?

Тераз ешень. Суши лісце.
Цихо сом.
А писня шпива,
шпива.
Писня у мнє.

Василь Стрехалюк
1. 1. 1938. - 3. 7. 1998.

Василь Стрехалюк народився 1 січня 1938 року у Маричкі біля Прієдора, у сім'ї переселенців із Стріборовки (Броди, Україна). Чотири класи початкової школи закінчив у Маричкі, гімназію в босанській Дубиці, педучилище та педагогічну академію в Банялуці, філологічний факультет в Белграді, аспірантуру в Загребі, захистився в 1989 році. Учителем працював в Голєню біля Жені, Чорному Верху (Челинац), Верхньої Мравиці біля Прнявора. З 1976 до 1981 року працює секретарем Регіональної ради для національних меншин в Банялуці, а пізніше переходить на посаду радника при Педагогічному інституті в Банялуці.

Василь Стрехалюк займався науковою роботою в галузі педагогічних наук, укладав підручники. Так у 1978 році у співпраці зі Славою Біленькою видали буквар і підручник української мови для 3 і 4 класів загальноосвітньої школи "Рідна мова", у 1986 році, разом з Михайлом Ковачем опублікував підручник для 5 і 6 класів "Зоря". Вже у 1990 році Василь Стрехалюк видав "Позакласне читання", хрестоматію для 5 і 6 класів загальноосвітньої школи.

У 1991 році переселяється в Хорватію, в Джурджеван і відразу починає працювати в Інституті шкільництва при Міністерстві освіти і культури. Також деякий час був радником для української мови. У навчальному 1994/1995 році Василь Стрехалюк працював лектором хорватської мови в

Київському університеті на філологічному факультеті. Після повернення працював в школі в Джурджеві.

В минулому році Василь Стрехалюк закінчив підручник для 3 і 4 класу загальноосвітньої школи "Рідна мова моя". Руконис передано в Міністерство освіти і спорту, щоб дістати дозвіл на друкування.

Помер Василь Стрехалюк 3 липня 1998 року.

Клич старої стодоли...

*Я візьму той рушник, простелю, наче долю.
В тихім шелесті трав, в щебетанні дібров,
І на тим рушничкові оживе все знайоме до болю -
І дитинство, й розлука, й твоя материнська любов.*

Андрій Малишко

Ожила спершу стодола. Так. Стодола! Звичайна, дерев'яна. Ота, що стояла біля хати моїх батьків у селі Маричці, біля моєї рідної хати, дому мого дитинства.

Ожила вона (ця стодола) в моїй голові, в уяві, у мріях. І вдень, і вночі стоїть вона так перед очима, манить. Щодночі сниться.

І не видержав я, сів у машину і поїхав. Все-таки радію, хоч знаю, що там нікого не знайду, що найкраще місце на світі тепер безлюдне, пусте. Знаю, що там усе пропадає. Ось тому здавна не їздив туди, не хотів псувати прекрасної уяви, що з дитинства лишилася у мене.

Але, що робити, коли кортить!

Нікого з моїх найближчих немає на Маричці. Мама ще молодою померла з горя, з туги за сином (братом моїм), що загинув наприкінці війни і за дочкою (сестрою моєю), що померла дев'ять років після брата. Пізніше померли тато, потім ще один брат. З десятеро нас (батьків і восьмеро дітей) лишилося п'ятеро. А ми розбіглися хто-куди: сестри заміж пішли, а брати - на три боки. Найстарший зпинився аж в Австралії.

Яка це родина була! Десятеро!

Але, якось мені трудно згадати хвилинку, коли ми всі разом були, уявити нас усіх в гурті. Певно, тому що старша сестра вийшла заміж ще тоді, коли мені три роки було; і з часів, коли вона з нами жила пам'ятаю тільки одну деталь, якраз з її весілля: Сиджу я на постелі, високо на перинах і подушках, хата повна людей, підходять до мене тітки, булка-

ми дарують. Та сестру “не бачу”, і взагалі нікого не пам’ятаю з того часу.

Однак, лишилася в пам’яті одна картина, коли ми були в гурті, хоч не певний, чи й старша сестра була з нами: Святий вечір. Сидимо всі за столом. Тато на почеснім місці, мама подали на стіл і сіла до тата. Ми діти навкруг. Великі і малі. На столі сіно, накрите скатертиною. Високо. Сестриччі тільки ніс визирає, а мені й носа не видно. Лізу ногами на лаву. Я пам’ятаю тільки урочистість обстановки, теплу атмосферу. З подробиць знаю лише момент, коли батько кинули ложку кутті на стелю, і куття там розцвілася трояндою. Ігри на дідухові.

З шляху Банялука-Приєдор скучую вліво на Омерську, а звідси, проїхавши три кілометри, земляної запиленою дорогою продовжую до Марички. Дорога дуже слабенька, розрита колесами возів, мости на потоках і річці Гом’янці дерев’яни, трухляві, небезпечно навіть ступити на них.

Проїжджаю біля господи Смолінських. Пусто. Звідси мій брат женився, потім розлучився і в Німеччині помер. А вона, братова, повійалась з якимсь там сербом. Тільки стара мати тут тепер є. А колись - які дівчата були! Пам’ятаю, на Різдво ходив я дитиною “сіяти” : “Сійся, родися...!” Потім до брата і братової приходив. Вечорниці бували тут, танці.

Тепер пусте все. Жаль бере. Зупинився на хвилину, подивився, посумував, і поїхав далі.

Іду рядом із залізницею, яка стелиться від Омарськи до Томашниці, а якої в моєму дитинстві не було. Дорога веде мене біля Рудаків. І тут майже пусто. Бачу ще тільки жінку з гуртом дітей. Це Люба, яку я дівчинкою запам’ятав. Більше нікого нема. Інші подалися у світ. Батько, старий дядько Семен з такими рясними білявими вусами давно помер. Скільки разів приходив я колись сюди. Людно тут було. Старший із синів дядька кравцем був. Костюм мені шив. Два. І не зупиняюся, не хочу сумувати.

Об'їжджаю старий дубовий ліс, на грані якого вміщені попова хата, школа і православна, сербська церква. Іду зовсім поволі. Спостерігаю і згадую минулість. У поповій хаті ми, коли вона була руїною, горобців ловили. А школа? Про неї і не починати говорити, бо коли б скінчити! Через дорогу напроти школи поле, наш колишній спортивний майдан. Тепер кукурудза росте. І перед церквою ми дівчата грали футбол. А 2 серпня тут щороку “збор”. І від ранку до смерку коло і пісня “Ой д'євойко, драга душо моя!” І бійки, колотничі, різанини.

Іду далі. З лівого боку колишні наші лани, гаями ми їх називали, на яких я не раз худобу випасав. А з правого “дядькова хата”. Ні, ніякої тут хати нема (аж потім один переселенець збудував), а була колись хата нашого дядька, рідного брата нашого батька. Було у нього п'ять дочок. Батьки померли, дочки пішли заміж і хати більше нема.

А ось і наша хата. Об'їхав через перехрестя, відчинив ворота і заїхав у подвір'я. Краще було б і не приїздити! Тут хата, збудована братом, що тепер в Австралії. Пуста, безлюдна й руйнується, пропадає. Але за неї мене не в'яжуть спогади, вона збудована, коли я вже зрослим був. Тільки пасіка, тобто місце, де пасіка була, стара дір'ява яблуня вертають мене в минуле, і там трохи далі місце, де була рідна хата моя. Я тільки вгадаю де була. Малюю в уяві хату, паркан, перелаз, квіти і виноградну лозу, що цілу хату обіймала. І сіни, обі кімнати, кухня, склад - все малюється в моїй голові. Скільки радісних хвилин я тут прожив! Все гарне в житті моїм пов'язане з цією хатою. Потім вже більше щастя не було, не знайшов я його у світі.

Зупинив автомашину під шопою. Слухаю радіо-передачу з Баялуки, а все очі блудять навколо.

Шона не шона, а руїна. Тут, де тепер машина моя стоїть, колись стояв батьків віз. Далі були дрова, на горіщі різне причандалля. Третина шони - літня кухня. Там наша,

українська, піч; пец - казали ми. Скільки тут хліба спечено за багатолюдну сім'ю! Тут і звичайна мурована піч, на якій влітку варилося. А взимку тут була майстерня. Виробляли: терлиці, верстати, ціпи, вікна, двері, столи, прядки і що вже там не робили. А тепер - пуста.

Відразу до шопи - криниця. Яка холодна вода була в неї! Тепер занедбана, повна кілків, гілок, каміння. Без колеса, ланцюга і відра.

Іду через подвір'я, обросле травою і бур'яном, біля хлівів, збудованих братом після пожежі і доходжу до стодоли, що мене так сильно кликала.

Та яка там стодола! Дві балки, перекладка і бантина, і все. І вони трухляві, напівгнилі. Сів я на балку, ногою сперся на бантину і - заплавав. Тяжка туга стиснула серце.

Та що таке? Ніби пісню чую:

“Пропала надія, забилося серце,

Заплакали очі мої...”

Підвів голову. Ні, ніхто не співає, немає тут кому співати. Це з мене жаль виливається. Колись якраз тут, та не на турхлявій балці, а на пахучому сіні бувало лежав, а через чарівну літню місячну ніч лунала дівоча пісня:

“Не питай, чого в мене заплакані очі,

Чом так часто ходжу в темний гай...”

Та не довго сумна пісня лилась у ніч. Перебивала її грайлива, визивна пісня хлопців:

“Чи ти чула, чи не чула,

Як я тебе кликав,

Як я твої воротонька

Барвінком затикав?”

Дівчата відразу тугу забувають, підхоплюють пісню:

“І я чула, й не чула,

Не одзивалася,

Стала вранці, позбирала,

Та й затикалася”.

А незабаром вже з'єдналися дівочі і хлопські голоси і пісня накрила село, аж цвіркуни затихли:

“Звідси є гора,

Звідси другая,

Поміж тими гороньками

Ясная зоря“.

Це молодь з музик додому йде. Радість свою у пісню виливає. Вже чути прощання, вже кроки, що наближаються стежкою до нашої хати. Сестра пішла до хати, брат до мене на сіно. Що ти, - каже, - парубче, не спиш? До дівок ходив, чи що? Який там парубок, які дівки! Мені мило, що зі мною брат так лагідно розмовляє.

А в тій самій стодолі я й горював, сумував, побивався, і як “рибонька об лід“. Був я тоді двадцятлітнім хлопцем. Після розлуки з коханою дівчиною втік з Банялуки передати горе стодолі. І знову лежав на сіні і знову слухав пісні. Ті самі пісні, але їх співала вже друга молодь, до якої і я належав. Та я не був з нею, не знаходив собі місця. І не прийшов до мене ніхто, не було з ким поділитися своїм горем.

“Моє бідне серденько

І мліє болить“.

В цій стодолі я прожив чимало часу. Влітку тут спав. Коли ще були дітиська, ми тут заводили різні ігри. Стрибаємо з вишки, з бантин на соломі, перевертаємося і що вже там не видумуємо. Соломі, сіно ми сюди складали. Жито взимку ціпами молотили. Крупи мололи, січку різали. Тут я велосипед лагодив, коли до дівчини збирався їхати.

Перед стодолю влітку сиділи ми надвечір в гурті, після роботи в полі - жнив, косовиці, молотьби чи чого іншого. Розмови, жарти, сміх точились до глибоко в ніч.

А мої спогади зв'язані переважно зі стодолю, бо я тільки влітку приїздив додому, на канікули, і кімнатою моєю була стодола. У неї я ночував, у неї був мій одяг, книги, папери.

Але в найкращих спогадах лишилася мені стодола і з дитин-

ства, не лише з днів молодості. А тоді вона була не в тім положенні. Стодола колись стояла у продовжанні хати, на тій самій смузі. Коли її перемістили на острій кут щодо хати я і не знаю.

А стодолу із старого положення я пам'ятаю по багато чому. У ній ми взимку горобців ловили. Раз ми позатикали всі діри і відчинили двері. Коли горобців назбиралося повна стодола, ми зачинили двері і почали бити дрючками. Стільки ми їх побили, що мені було лихо стало; що й тепер із жалем згадую. У соломі був я викопав збоку глибоку діру, де і взимку спав. У ту діру був я сховався, коли привезли тіло брата, що на Омарські загинув. Втік я від плачу матері, від її страшеного побивання.

Сиджу я на балці трухлявій, минуле перебираю і тяжко-важко вздыхаю. Лунали колись на Мариччі наші пісні, повне село було нашого люду: і старших і молоді, і нас дітвори. Зберуться бувало влітку біля чиеїсь хати: нашої чи дядькової, Зьомбрів, Телегових, Звіників, Петрусів, чи там на Полянні. Старші сидять, розмовляють, горілку попивають; молодь грає, танцює і співає, а ми діти всюди знаходимось - де треба і де не треба. І так щонеділі, щосвята. У будень знов робота в гурті. Повні поля робочих рук. Вечір і ніч знов без пісні не обійдуться. Взимку вечорниці, весілля, танці. Окремо яскраво вкарбувалися о мою пам'ять Великодні свята. Три дні розкошування. Оті гри біля церкви. Як було жалко, коли свята закінчувалися!

І це все з мого дитинства. Бо якраз під час моєї молодості Маричка стала поволі пустіти. Приїду я бувало влітку на канікули, бачу, все менше і менше наших. Дівчата відходять заміж, хлопці за заробітками пішли; і не вертаються, а тоді одна по одна сім'ї стали селитися до Бачки, Славонії. Поїхали шукати кращої долі, багатшого стола. Зупинилися вони то у Вербасі, Кулі, то у Врдніку, Товарніку і де вже доля не понесла.

Бував я у дядька і братів у Врдніку. Є там чотири наші родини. Свого рідного майже не знають. Молодші взагалі, старші напів забули. Тільки ті найстарші ще деколи поїдуть до якоїсь церкви. І все. Питали ми племінника, сина моєї двоюрідної сестри, чого він по-українськи не говорить. “Не хочу, - відповідає, - до церкви ходити“. Що українське, то тільки для нього і для йому подібних - церква. Коли старі помруть, ні імені українського там не згадуватимуть. Питав я дядька, чому виїхав з Марички. Братова, каже, йому спокою не давала. І щоб не сваритися з братом, він собі поїхав. У Врдніку мій дядько Іван. Та не Іван, а Йован. Він каже, залишив Маричку, бо старший син зажерся із якимись там хлопцями через дівчину. Щоб врятувати сина, дядько вибрався до Славонії.

Ті, які зупинилися в містах, де є більше українців, сяк-так бережуть рідну мову і культуру, а ті, які потрапили поодиночі в селища, вже свого й не знають.

А на Маричці залишилось сім родин. І ці родини “старіють“. Молодші пішли до міст, залишилися переважно старші. А вони поволі на той світ відходять.

Та однак Маричка ще сяк-так по-українськи дихає. На празник, у жовтні, ще назбирається чимало наших людей. Приїжджають то з ближчих, то з дальших міст і сіл.

Приїдуть і коли кого похоронити треба.

Та на Маричці ще цвинтар “живе“. У ньому можна читати історію села. На старих, напів у землю запалих могильних каменях і на модерних розкішних пам’ятниках.

Що ж, так має бути. Історія йде вперед, зупину нема. Усі йдуть за кращою долею, та й наші люди. Молоде покоління до міст переїжджає. Села лишаються без нашого люду.

Лишилося дуже мало сіл, в яких ще українська пісня лунає, зате в містах збираються гуртки українців, у культурно-мистецьких товариствах плекають рідну культуру. Ось тому не треба жаліти, що більшість сіл, в яких у минулості жило

чимало українців, тепер лишилося з дуже мало цих жителів, чи взагалі без них. Коли їх немає в селах, є в містах.

Ця думка не так втішила мене, коли там сидів на балці, що зосталася з нашої стодоли. Минуле нам завжди виглядає прекрасним, найрашим і ми безутішно жаліємо за ним.

Коли вже тут, пішов я пройтись ланами, лісами, стежками, якими не раз ходив-бігав в дитинстві. Заходжу до лісу, “великим лісом” називали ми його. Це до половини дубовий ліс, а далі чагарник. Чому б тут не збудувати дачу, відпочивати під час вихідних? Левада, з якої ми навозили чимало сіна, тоді малий лісок, за ним царовина. Чому ми так називали це поле, так і не знаю, на межі липа. Бувало ми з сестрицями виліземо на липу, і доки худоба спокійно пасеться, співаємо. Кажуть, що й старші любили слухати нас. А інколи звідси перегукуємося з пастухами зі сусіднього поля. Вони гукають: “Ві сте безобразні”. Та як без образів, - дивуємося ми, - та в нашій хаті на стінах образів так багато!

Змалку ми не дружилися зі сербськими дітьми, бо вони не так близько до нас були. Починали дружитися з ними, коли вже пастухами ставали. Тоді й сербської мови вчилися. Я перші сербські слова почав вимовляти на шостому році життя. Та це зовсім не завадило, щоб я вже наприкінці першого класу початкової школи навчав своїх товаришів сербів, за наказом учителя, їхнього письма. Це мабуть спрямувало мій життєвий шлях.

Сьогодні буває навпаки. Наші діти вчатьсЯ спершу сербохорватської мови, а своєї рідної чи коли й навчаться, не раз я бачив диво у наших сім'ях, яке й доси не збагну. Слухаю: розмовляють батьки між собою по-нашому, а коли заговорять до своїх рідних дітей - по-сербохорватськи. Ніби кажуть: Українська мова не для вас, сучасних дітей; ми, відсталі люди, ще по-своєму, а вам це не потрібне. І пестять, голублять дітей не по-своєму. Не кажуть головка, а главіца, не

кажуть ручка, рученька, а рукіца, ручіца... Хіба українська мова не багата, не ніжна, не гарна?! Не розвивають батьки наші любови у своїх дітей до рідного слова, рідної мелодії... А потім дивуються: не хоче, - кажуть, - дитина говорити по-українськи!

А туга не минає. Серце ниє. Сиджу в лісі. Вітерець шумить, повиває гілками, листя шелестить, вже й деякий зів'ялий, жовтий листок з ледь-ледь чудним шелетом осідає на землю. Умирає. Так, як умерло дитинство моє, як навіки зникли щасливі дні, згубилися в темряві минулості.

Не видержав довго. Поїхав далі. Давай, кажу, відвідаю дядька свого, рідного брата моєї матері, вуйка. Якось заїхав машиною туди. Тут колись були дві хати одна проти одної: Зьомбрових і мого дідуся по мамі. Зьомбрових тут вже здавна нема, живуть в різних місцях Югославії й світа. На місці, де була їх хата, тепер вуйкова хата, а там де була дідуся хата тепер стодола, клуня... Нема куди, добре, багато, в достатках живуть вуйко з вуйною. Приємно мені з ними розмовляти, але... Щось не так. Чомусь мені сумно. Безутішний я. А чому це так, ні сам не відгадаю.

І щоб не мучитись далі, подаюся в дорогу.

В дорозі смуток забувся, а й клич стодоли замовк.

Ганча Паландриш - Гаргаї
15. 12. 1943.

Народжена под час Другей шветовой войны 1943. року 15. децембра у Петровцох, дзе под час жимних и чежких пово-йнових часох закончує штири класи основней школи на мац-еринским языке. Од пятей класи зохабя валал до котрого ше вецей нїгда не враци. Основну школу закончує у Вуковаре, дзе єй професоре указую на далке уметніцке опредзеленє пре schopносц за малярство.

Найподобнейша школа такого напряду то була ШПУ у Новим Садзе у тирваню од пейц рокох. Под час тих пейц рокох перебуваня у Новим Садзе сотрудзує у подлістку Руского слова у тот час - Литературним слове хторе зазберує младеж зоз хторого виходза велї нашо поетове и поетеси. Обявює и у Руских календарох, у Шветлосци и дзепоедних горватских заедніцких виданьох (Шерцо на дланї).

Кед ше враца до Вуковару 1966. року роби як наставніца подобового вихованя у школи "Владимир Назор". Понеже у той школи було досц руски дзеци снує литературну групу хтора пестує и необовязково активносци на власней бешеди, хтори познейше прерошню до културного дружтва "Осиф Костелник".

Зоз фамелию ше селї до Винковцох, роби як висши дизайн-ер текстилу (Виспу школу закончала у Загребе 1981. року.

Дзиви гуски

Житко зелене скубали
и на оранїну змарзнуту
до чупора ше зберали
дзиви гуски.

А вец задул витриско,
запушел шап и лїсце дикинїово.
Пальки ше гу води згинали.

Дзиви гуски пирхли
єдна за другу пошпоровани
и гу сиверу
длого летали,
летали..

Дунайська елегія

О, яки били прекрасни
дунайски ноци
кед ше у води
гвизди купали.

А я у Твоїх жренкох
чекала нови дзень.
Чи ше здогадаш
як нам ранша роса
змивала боси ноги
и кед ши ми венчик
з дзивей вишні
на главу кладол?

И teraz при Дунаю
габи ше згинаю,
вечарами пергачи летаю,
а я задумуєм
як у краю
у ноцях
кед мнє нєт.

Мац

Робела и през ноц до швितаня
нїгда ше нє поносовала
же вистала
до розтвореной гарсци
вне ми досц дала
моя мац.

Жатва

Под марадиком у хладку
на стред спернянки
маперова хусточка ше билєє,
а слунко пражу
жем чарна тлєє.

Препилка у жице клашатим
млади свойо звоує,
а под орехом старим дїдо Лїовчох оловрантує.

Смийдна сом -
аж по концу гонох вода
блізко поладне,
претаргнуц роботу ту чкода.

При чарніцох узретих
яшурка ше огрива
а зоз перковней турні
поладне вибива.

Стретяуце

Дзе ши стара моя?
- як да зме вчера шедзели на бегелю
и гласно ше шмеяли
винатрало як да сто черкотки черкотали.

Знаш и сама
не було пенєжу у кишенки,
а заш нам ніч не доставало.

За шмих шицко зме доставали,
квице, колачи и уходніцу
за першу лавку на Червеной ружи
- е, стара моя було то давно.

Тераз якиш рапухи
негави и стрехави
лопоца брек денс.

Слухай стара,
кед ше лєпше запатрим
у їх очох видзим лакедишню младосц!

Дзеци Арбата

Метро три копейки -
жена ноши били орґони
закручени до новинского паперу...

Москва, любов на улїци
лєм дзеенец рублї.

Портрет вам швидко виробя,
а може и ведуту
за странску валуту.
На бини зоз дескох
(портрет) слика Маяковского

Дзеци Арбата
шептаю ми на ухо -
Приходза немирни часи!
Москва, 1988. р.

Дунайска рапсодия

О, як сом любела
лилово ноци
и пах жовтих лелийох
коло Дунаю
на яр кед розквитали.

Любела сом били рана
зоз швижу росу окупани
и дробни белави костили
на мокри писок цо шедали.
А тераз жима...

мрази ми шерпо списаю
мутним Дунайом
лядово криги пліваю,
а думи мойо чежки
як гладни чарни гаврани
над моїм валалом літаю.

Ноктурно

Ноц...
запущена улїца,
а на углє
нафарбена блуднїца.

Цихосц...
розлята фляшя и пиянїца.

Одразу пирхла сова
велька и шива
зоз церковней турнї
пол ноци
годзина вибива.

Пол ноци
пуста улїца
на жеми лежи пиянїца
ище стої нафарбена блуднїца.

Пирхла престашена сова
велька и шива,
а мешачок споза хмари
дакеди викукує и вец ше
споза нєй скрива.

Томислав Мишир
9. 2. 1944.

И думам я так: “Чом будзем дакому толковац яки сом, та же би вон писал призначку о мне. Лепше я то повем читачови сам, а гевто цо ме приказує у некрасним шветлу, не мушим повесц”.

Родзени сом у Вуковаре 9. фебруара 1944. року, у єдним чаше кед людзе умерали. Уж теди и по тим видзело ше же тото дзецко будзе упрекосне и окрем швета.

Одроснул сом у Петровцох и на периферії периферного городу Вуковару. Як цо човекови хтори стої на Сиверним полу шицки боки швета южни, так человек хтори стої у стредку на шицки боки коло себе безнадійно и безперспективно видзи периферию.

За разлику од тих двоох, човекови зоз лимесу шицко ше понука як штредок. Ту важно буц селективни (кед ше може) и не подлегнуц нагоди цалком.

По тераз сом обявел збирку писньох “Kentaur” (1992. р.), роман-драму “Astralna projekcija” (1966. р.) и збирку писньох “Na prilazu Vukovaru” (1998. р.).

Єден од авторох сом и кнїжкох поезиї: “Vukovarsko zvono” (1995. р.), “Lijet sarmatskog sokola” (1996. р.), “Sat bezvremena” (1999. р.)...

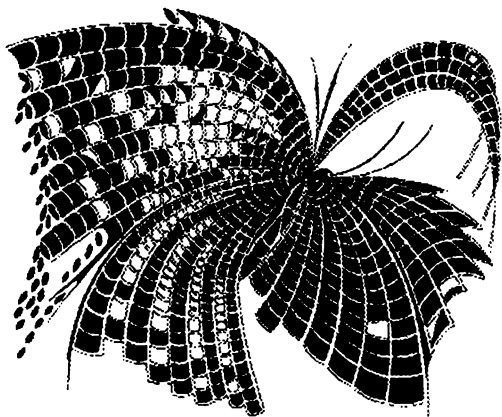
Обявйовал сом у кнїжовних часописох: “Око”, “Revija”, “Marulić”, “Hrvatsko slovo”, “Hrvatski književni list”, “Ognjište”...

Тераз довершуєм кніжку документарно-мемоарскей прози “Приповеда ше по Вуковаре“, чийо вишивки виходза у “Новой думки“.

Подзековни сом моїм Руснацом же ми дали можлівосц писани и на моїм мацеринским язичу. Любел бим кед би тот кніжка вишла и по руски и по украински. Рихтам за видаване кніжку своєї поезії по руски кед за ню будзе интересу и нагоди.

Сатира и гротеска не вибор. То судьба. Язичне вираженє и провокативно-полемични стил у функції гротески. Ридки мойо лирични писні. У нїх перебува гевто цо святе у моїм живоче. Тераз бивам на периферії Осиєку, лічим мали дзени, а то не чежко, бо людзе вше гуторели: “На младим є, прейдзе“. Можебуц єдного дня и я постанем инфантилни. Ише сом не умар.

Томислав Мишир

Мой дїдо пошол на голубовим крилїє
до билей жеми дзе иду парастї,
дзе слунко нє заходзи,
дзе ше били хлеб є
и дзе ше нє оре.

✂ ✂ ✂ ✂ ✂

У моїм валалє стоя празни хижи,
млади пошли шветом, помарли дїдове,
у моїм валалє писня уцїхла,
мой валал нєшка на теметове.

Ту лежа людзе хторих сом любел
и чуваю за мнє место у глїни,
крашнє зме жили, робели, шпивали,
а тєраз нє верим же шицко готове,
иншаки нєшка валал жиє,
мой валал нєшка на теметове.

Їу своїм людзом я идзем на порадү
кед ме живот биє, а брига ламе,
ми ше ту крашнє порозгваряме
и красне слово дахто ми пове,
иншаки нєшка валал жиє,
мой валал нєшка на теметове.

✂ ✂ ✂ ✂ ✂

Зродзела ше човекови
велька бундава
яку нє запаметали
пштири валали.

Було у нѣй озда два акови,
було то чудо у Бога,
бо Бог ридко дава
да ше дакому зродзи така бундава.

Пришли новинаре
и человек ше при нѣй за новини висликовал,
а кед ю дзвигал на коч
“пукнул на ценким“
и чежко
богозовал.

Од пекла дзвери
остали одхилени
та людзе закуковали
и нїч нє видзели
а були барз
зацикавени
та пошли далей
дакус
порозпатрац
кед задул витор
и завар дзвери
людзе йойчали
спреведзени.

❧ ❧ ❧ ❧ ❧

Найтупша була ковачова шекера,
боса ходзела шустерова жена,
нїхто нє зна штригац нашого байбера,
шнайдерови подарти обидва колѣна.
Колѣсарови зоз коча льовч одпадла,

гледал жену, а нашол дябла,
дохтор ю лічи бо є хора,
а хто вилічи од пица нашого дохтора?
Месарови з ножом наджобли черева,
лесар набил сина бо краднул древа,
паноцец лярмал кед споведал оца,
а хто висповеда нашого паноца?

❧❧❧ ❧❧❧ ❧❧❧ ❧❧❧ ❧❧❧

Босорки вжали млеко од крави
и барз газдиню нагнівали.
Газдиня ше позберала
и драгу под ноги
вжала
и пошла до врачарки,
заплацела
и совит достала,
насипала
млека до кантички
и цошка вигваряла
и зоз видлічку
до млека джобала,
а єдна сушеда
пришла на дзвери
бо так чувствовала
як да ю дахто
джобе зоз видлічку....
и по тим газдиня знала
же тота сушеда
млеко од крави
вжала.
У баби босорки

жедлярели
троне млади хлопи
и вельку ей бригу
задавали
бо ше часто напили
ппивали лярмали звисковали
вечарами
их троне
у тим
шоровим доме
так же ше сушедове
поносовали
баби босорки
и баба ше
нагнівала
пред себе их вжала
и добре их вимуштровала.

❧❧❧ ❧❧❧ ❧❧❧ ❧❧❧ ❧❧❧

Придз пред сушеда
гоч кажди вечар
розношиц гевто
по ише остало
мало
ци твоего
та вежні метлу
пориско пирнаги
стол образи лавки
и гордови
о любви
сушед
писню не шпива

а тото препада
Бог ше гніва
зоз хліва
яшля
и гвозди зоз мура
капура
отворена
та спекне кура
у гарчку бизовно
и не жима
дагдзе у швеце
сушен под шатру
даяк витрима.

❧ ❧ ❧ ❧ ❧

На єдней схадзки
улюдзено бешедовали
стари
погубеняци
було би добре
дакого уджобнуц
але так да не зна
хто го уджобнул
и да ци
не вращи.

Обух
достал мено по тим
же ше зоз нїм
буха
дакого
хто слуха
директиви

политичней
алтернативи.

☞ ☞ ☞ ☞ ☞

На Петровskej драги
троне бачикове
єдного бачика
набухали
а ютре ше чудовали
чом бачи
белави.

☞ ☞ ☞ ☞ ☞

Чловек мал дома два образи
але ше пред нїма
Богу не модлєл
та украднул од сушеда ише два образи
бо ше будзе пред нїма
Богу модлїи...
“Г’а добре... “
гваря людзе:
“Дай Боже
да му Бог
поможе!”

Коньокрадоше
вигнали
сушедови зоз двора
трактор плуг и дерлячу
як да иду робиц на польо
а вецка ше предумали
та их одогнали до другой держави
и предали.

Борис Гралоук
4. 03. 1949.

Народився 4 березня 1949 року в Дервенті, у Боснійській Посавині, від батька Антона і матері Теофілії, народженій Завадзкій, які походять з першого покоління українських переселенців із західної України до Боснії.

Року 1964 закінчив загальноосвітню початкову школу в Дервенті, а потім гімназію в Загребі. По закінченні загребського філософського факультету в 1976 році отримав диплом професора археології.

З 1976 по 1979 роки працював у Дервенті, де заснував Крайовий музей і був його першим керівником. З 1979 по 1992 роки працює в Баня-Луці в Уряді з питань захисту пам'яток культури й природи.

З 1992 року переселяється знову в Загреб. По 1994 рік працює в Хорватському інформативному центрі (колишньому Міністерстві інформації), а з 1994 року в Хорватському інституті археології.

Надрукував цілий ряд статей і наукових праць з археології доби палеоліту, неоліту, пізньої антики, раннього християнства та зокрема середніх віків, а на підставі результатів особистих археологічних розкопок і досліджень. Займається й питанням етногенезу хорватів, і компаративною ранньослов'янською топографією Хорватії й України.

Років 1971/1972 був один з ініціаторів і засновників Культурно-просвітнього товариства русинів-українців Загреба.

Перебуваючи на роботі в Боснії був і активним діячем у культурно-просвітньому житті численної тутешньої української громади; один час був головою КІТ “Тарас Шевченко” в Баня-Луці та активним співпрацівником і креатором передач українського радіомовлення по Радіо Баня-Лука.

Борис Грالیук також був ініціатором та головою оргкомітету відзначування 100 річниці переселення українців до Боснії, 1000-ліття християнства Русі-України та засновником музею при українській парафії в Прняворі 1988 та 1990 років, один із засновників і першим головою Спільки українців Боснії і Херцеговини 1990 року, того ж самого року один з ініціаторів заснування Союзу русинів і українців Югославії в Новому Саді.

З 1994 року Борис Грالیук голова Ради “Нової думки” і видавничої діяльності Союзу русинів і українців Республіки Хорватія та член президії того ж Союзу. На початку 2000 року його обрано на депутата в Хорватському державному парламенті, щоб заступати національні меншини.

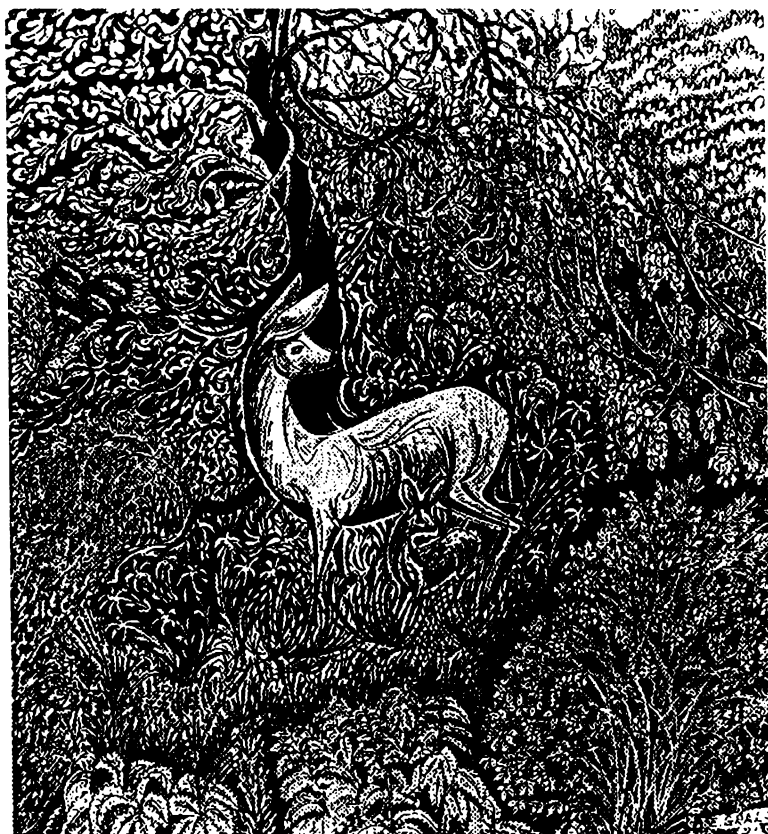
Поезією цікавиться ще з молодості. Писав і друкував вірші в “Літературному слові” тижневика “Руське слово”, що друкується в Новому Саді та “Новій думці” що друкується у Вуковарі, а водночас і в хорватомовних часописах і пресі в Загребі і Баня-Луці. Часом його вірші друкуються і в пресі української діаспори в Німеччині, Бельгії, Франції, Англії... У репрезентативній німецькомовній антології сучасної світової української поезії й мистецтва під назвою “Der Baum” у упорядкуванні й перекладі Віри Вовк, яка надрукована Ріо де Жанейро 1975 року, разом з 35 поетами з України й цілого світу Борис Грالیук заступлений віршем “Акорд”.

В антології “Jugoslavensko pjesništvo NOB, otpora, revolucije” (упорядник Предраг Матвієвіч, Спектар, Загреб, 1983) між авторами поезій десяти югославських національних меншин, разом із Миколою Кочишем, Мироном Колошнієм, Дюрком

Напгаргаєм, Ангелою Прокоп, Мироном Канюхом та Романом Мізом своє місце знайшов і вірш “Тут мої мертви” Бориса Гралока.

Поезію Бориса Гралока оцінювали по різному, а критик і український літературознавець Віра Вовк так пише: “Вірші Бориса Гралока характеризуються філософською задумливістю і елегійним настроєм. Найкращі з них написані верлібром. У традиційний живопис вріваються, часто несподівано, відважні асоціації (Віра Вовк, Сучасність, ч. 2(146), Мюнхен, лютий 1973).

Балада про чоловіка

В кукурузянці біля лісу
чоловік народився,
мокрый, безсилий,
зажмурено.
В селі, за селом
горіло, догоряло...
Один чоловік
трясся скулено.

Лисеня на землі дихало тихо,
все було повне смерті.
Син родився,
ні даху над головою,
а йому б жити, не вмирати.

Скрипшливі колеса
стогнали дорогою -
у смуток кинули їх.
Мати поволі за ними йшла,
гриміло десь, - по селі
нісся сміх.

Старий плюнув,
вдарив кобилу,
крізь зуби процідив бідний:
Де Ти, Боже?
Навіщо?
Ні. Тебе нема... а як є,
нешасний Тебе не гідний.

Загреб. 1972

Акорд або Хорватський весні

Я бачив на зорі
як ніч кінчала
Акорд,
юний рвався
до корінь ханавсь -
благав, кляв, проклинав
у поті жаху винним признався...
Я бачив на зорі
як ніч кінчала
Акорд,
який умирав.

*Загреб, 1971 **

На кладовищі десь в Боснії

Тут мої мертві
обгорожені й обколені зеленим терном рожевого
цвіту
Тут востаннє їх випроводили
і поклали дерев'яний хрест...
Так, вони колись тут були,
де стежки нема і нема огороди...
Там внизу і під горбом були їх доми...
Ті що відїхали далі
і не забули -
діяспорою звуться...

Там десь у Боснії,
під зелено рожевим кущем
українські переселенці сплять.

Стара Діброва. 1987 р.

Звонко Барна
13. 3. 1949.

Народзел ше 13. 3. 1949. року у Петровцох, у нарастскей фамилии.

Основну школу закончел у своїм родним месце. Штредню технічну школу закончел у Винковцох.

Зоз литературу и поезию замерковани є ище у основней школи.

Перши свойо писнї друкуює у “Пионирскей заградки”, “Руским слове”, “Маку”, “Шветлосци”.

Познейше му писнї виходза и у “Новеј думки”.

Участвовав на литературних вечарох, на Митингу поезиї и Петровским дзвону.

Учасник є у Отечественей войны, бул заварти. Потим як вигнати жил у Загребу. Оженети є, оцц двоїх дзецох.

Тераз ше врацел до Вуковару и живе у своїм доме.

Сиву охабени

I

Дзе ташок мертви
по ноцях шпывал
син так мацери єдней умар...
Цело його мертве
спочива под жему
чарну...
Дом цепли, руки
мацеровей нет...
Я лежим на фалатку
жеми законани...
Слухам боляци йойк
мац плаче надо мну...
Слиза, за слизу,
око ей жаль роши..
Нешка недзеля...
Мац гу синові пришла
кед би на крижу мено му нашла.
Плаканє, йойк, шерцо ей дави...
Я цело вояка охабене,
цело хробаци, а моль
шмату поєд...
Я Руснак вирни мацери.

II

Кумових лєм цо нет. Ниа сцигол...
Сушєд, мац му Рацкиня, а оцєц Руснак,
бул то мой пайташ ведно зме ше бавели,
правєли прадки, пилькали ше зоз каменчками,
по дражкох правєли губабі.
У школи зме єден колю другогого шєдзєли,

єден другому дзівки на прадкох однімали.
Остатніраз на прадкох пайташу
на брацкованю ведно ши бул з нами.
Здогадуєм ше Квитней недзелї, багнітки
кед дзелели, Велькей ноци.
Шицки до церкви понагляю.
Жени зоз вивязанима хусточками,
а невести у фитюлох.
Ношели паску швециц, тей недзелї.
Бул сом ведно на коврушу з пайташом
и вони ше як и ми исто жегнаю.

III

Здогадуєм ше Русадльох,
процесії кед на теметов ишла.
Остатні Кирбай лем по памятокх
паметам.
Була то недзеля, од родзини нікого нет.
На коврушу я того року на Кирбай рано
з пайташом не бул.
Сушедов унук, мац му Рацкиня, а оцц
Руснак, чом же вецей не шпива?
Прено нам хижа празна?
Чом вецей по хижи нет слами?
Чом шено на столінох под столом не стої?
Чом швичкаре у церкви коло паноца
вецей не стоя?
Прено поладне не чуц у валалє?
Чом нам олтар поваляни!
Товаришу чом сце ми оца и мацер
до лаґру заварли?

IV

Поведз ми шицко, шицко ми поведз!
Поведз ми пайташу чом сце ми
брата забили?
Поведз ми кеди ше процесия
войкох з валалу одселї?
Поведз ми кеди уж раз отадз пойдзеце!
Дай най ше вращим на свойо праги.
Дай най себе облапим шестру,
она и мацер вещей не мам.
Дай най знова буду Вельки ноци, Русадля,
Кирбаї,
на молебен най дзвоня петровски
дзвони,
най ше знова враща бависка дзенох.
Дай най ше и я висповедам у своєй
церкви.

У Загребе, 13. 3. 1992. року

Сповіданє

Здогадуєм ше Вилїї у хижи предней,
и шятих сликох напредку у чоле.
Бул то обичай, по хижи посцелена слама,
под столом на столїнох шено.
На столе у двох погарох зашате жито,
у жице, у кождим танерчку положена
по єдна швичка.
На столе очисцени орехи и мед у погаре.
У мирици порихтани орехи, а у сакайтове
яблука за шпивачох.
Мац принесла рибу, шицки зме ше
помодлєли.
Оцец розламал осух.
Була то вечера, Вилїя крачунска
кед зме вечерали.
Шедзиме и слухаме як крашнє шпиваю
шпиванки крачунски.

Здогадovania

Здогадуєм ще преднєй хижи
и шятих сликох напредку у чолю,
червеного руского партка
зоз широкима смугами.
Посцелї на корункох вимальовани
з червенима маками...
Руского пеца и лавки,
годзини на муре з кулями.
Здогадуєм ще Квитней недзелї
и багнїткох.
Велькей ноци...
И жени и хлопи до церкви
понагляю.
Здогадуєм ще Русадльох,
капури з лїну оквицени.
Дзвона петровского писнї и
шпиванки рускей, нашей шмати.
Здогадуєм ще тебе валалу,
тебе и твоїх улїчкох.
Церкви нашей... стої як мац
з велїма дзецми отворених
дзверох, розширела руки
широко... Широко як улїчка...
И шицких вита...
Я мац вапа и шмата ваша,
колїска и моя и твоя.

Загреб, 1994. року

Пайташу зоз школи

Идзем, приходзим од дому
ище ме лєм крочай дзелї.
Ту мой валал, широки улїчки.
На штред валала напна церква.
Ту блїзко наша хижа,
моєй мацери и оца.
У хижи стол и два карсцелї,
лампа ище вше гори.
На столе швичка невігорена,
за столом два карсцелї...
И шицко цихо, цма нощ.
Чекам не пайташу зоз школи.
Под конком, под стреху надову
гнізда ластовкох и мотиль леци.
На дворе розквітнута оргона,
под тернацом розквітнути мушкатли.
У загради розквітнута яблоня.
Квитки черешні билею ше
як пуканки.
Нїгдзе нікого, лєм пси брешу,
лампа ище вше гори.
У хижи стол и два карсцелї.
На столе швичка невігорена,
и шицко цихо, шветлосц
превжала цмоту.
Не заперай капурку и облак прихилени,
за столом шедзиме двома...
Ти ше врацел гү своєй мацери.

Вуковар. 1999. року

Конї мойо

Конї мойо конї врани
за яшлями повязани.
Конї мойо конї врани
за яшлями вичесани.
Конї мойо конї врани
до коча ми попрагани.
Конї мойо конї врани
чарниї мойо ви гаврани.
Конї мойо конї врани
до коча сце попрагани.
Конї мойо конї врани
чарни мойо ви гаврани.
По драги ше праши з вами.
Конї мойо конї врани
прецо сце ме виволали.
Конї мойо конї врани
чарни мойо ви гаврани
за навше сце випрагани.

Вуковар, 1998. року

Агнета Бучко народжена 1951. року у Миклошевцях у котрих и закончила основну школу. Гимназию закончила у Вуковаре. Жие у Новим Садзе и роби як редактор у рускей редакції радио Нового Саду.

“У литератури ше зявела 1966. року, а перша кнїжка ей обявена 1973. року под назву “Облак одхилени“. Лирика Агнети Бучковей то напрям спрям непознатого, котре ту такой при руки. Кед ше спомню релаций: дакеди-нешка, валал-город, облак одхилени-облак не нашивени, описує ше смужки (координати) котри ей лирику кладу до раминок руралней структури елегийного дожица, пре страпени ширини шесца, идиличносци дзецинства. Агнета Бучкова не може же би примирела, пригартушела источасно немир и розбавеносц дзивоцку, у ней жию дожица и чувства одроснuteй жени ствараю несклад (колизию) на ровні лирського субекту. Гоч ноц и сон у согласносци, поднолней, у ей лирици тей согласносци нет. Вноци одхилени облак бул ненашивени и сон вистатого цела и задоволеней души уступ на место спревоцки дзивоцких роздумованьох и числених жаданьох. Прекрасни валалски ноци як идилична кулиса виволую нескладане ознова на ровні лирського субекта - шесце пре их красу, зліва ше зоз чувством осаменосци. Лирика Бучковей то любовни сон котри ше у першей кнїжки лем приближує: рефлексії (блізка є фолклорней):

Нощ то преце дня без нарикани
як цо и краса дзивоцка.

(У ноци)

При Агнети Бучковой вреднейши (квалитетнейши) писні у першей кніжки “Кед ютре ци поведза“, “Кед слунечнік остатні раз обраци главу на заход“ и “Длань“, - зоз свою поетику у фундаменту другей кніжки “Птица у цмоти“ (1977. року) и же су як искуствіє жени поставало опорейше, як ше покус трацели илузії, оможлівели превозиходзене ограничованя сентименталней писні и похопйованя любви. Любов ше похопює як часц посцигнутого (животней езистенції), през мистификації. Ведно, опоросц искуства, зоз скорейшу прихильносцу, же би ше прибліжела у своїм твореню новшей російскей поезії руралізма, Бучкова спигла блізка сензибилного твореня яке пестує Марина Цветаєва. У першей кніжки, а видно то и у другей, окерме у удатнейших писньох: “Гу слунку“, “Медаля“, “У оцових чижмох“, “На дильове“, “Рамик за вишньов квет“, єй писні зоз граніци обичней бешеди, през прициску (тензії) у гоч котрим пасме, виправи зоз схопну и удатно виведзену поуку котра руци “сноп шветлосци“ на скорейшу часц писні, облани ю и виноши до полного дожица“.

Юлиан Тамаш
Rusinska književnost”

“Точ то поезия самотних хвилькох и жалю, вона на якишик свой способ хмна животу и шицким гевтим цо глядаю свою дражку гу шесцу. После хлопских замахох у виразу и змис-ту у рускей литературы, то поезия хтора, не оглядаючи ше на нїх, шентала же ест и креги бок златней металиї швета хтори, указало ше неодлуга, не так черчи у живоце и у шоре за награти, але ані не так швидко арцзави“.

Наталия Дудаш
Русински-руски писні

У оцових чижмох на дильове

Учили ме подзековац
за дробни ствари.
Учили ме шніц
о дробніцох
и радовац ше квітнуцу.

И я дзековала
за każde здравканє,
шніла розквітнуту овоц
и радовала ше пчоли
на квету.

Кед сом доросла,
гварели:
зоз дробніцами
лєм дробни людзе задовольни.

Яка сом дробна
у оцових чижмох на дильове.

Можебуц

Можебуц ме нігда не будзеце розумиц през тоти слова
бо, кед сце ше народзели, я була желена трава на даякей
пажици,
глуха за людску писню и чловечи плач.
Але верим вам же жадаце буц лес
и же сце ше у розпуки медзи Богом и сном
ришели за живот,
же сце по церньовитих драгох крачали з ошмихом,
а дочекали рана з мокрим заглавком,

Можебуц ме нігда не будзеце розумиц през тоти слова.
Бо, кед сце родзели, я була лампацник у даякей загради
и пайташела ше з витром и птицами.
Але верим вам же сце каждую клітинку колена приковали
за цудзе цело
и жаданя нігда не подзвигли за себе,
же сце преклінаня претворйовали до меду
до котрого сце горки слова мочели
пред цудзима устами.

Можебуц ме нігда не будзеце розумиц през тоти слова.
Бо, кед сце я народзела ви шнілі о лесу,
а я сце ошмиховала животу.
Але верим вам же треба моци
погледац церньовиту драгу
котра и мне одведзе до леса.

Док будзем жем

Стука напучнєта од живота
и ключкох хтори зоз цмоти
сами долапую шветлосц
и пах вселени.

Ноши на першох желєну и жовту фарбу
и карми з нїма вичне бєлавидлю
на хторим жовте око вселени
одредзує живот.

У нїм и я.

У моїм пшику пахнє влага
и на целу вше вєцєй груди
хтори долапую воду и мелкосц.
Пахню ми ярнї цицалки под першами
и лампашики у очох розточую.

Кєд и я раз будзем чарна и малка
чи долапи мє жовте вселєнскє око?

Драга

Витор.
Єшень.
Ноц.
Найчежша драга од лзверох по капурку.

Уліца.
Конар.
Жем.
Живот анї на небе анї на жеми.

Галайк.
Понаглянє.
Робота.
Яке вельке слунко за хмарами.

Крочай
по крочай.
Врацанє.
Наймилша драга од капурки по лзвери.

Червени дзвони

Знімам стих з мура
як пред шмерцу святи обрашик
и кладзем на лагой шерцу -
буду и нарок пахнуц ядловци.

Ёй, док опиєме
тоти били коруни
зоз ручні́камі
и червенима дзвонамі -
голубиці на схадзку
по зволую,
задуркаю нови шні́гі.

И розтрэпеме биле стрібло.
На кожду забуту руку - конар,
и запахне на ядловину
и ручні́к и ко́руна.

Лем стих не врати на мур
вик викованц.

Божей катички слунечни сон (виришок)

2.

Кед же єст телї слунка,
прецо ши ми, боже мой, подаровал
праве тото
под котрим ми ше лядзи крев
и нет сили змогнуц
нестрацени крочаї
у шкатулковим просторе
з власним циньом зацменим?

Кед же єст телїх людзох,
прецо ши ми дал тоту скору
у хторей спрела калїна
и пах страцела розмария?

А телї, гваря, слунка єст!

Я, бояжлїва, злекнута,
у скори божей катички,
лєпша бим буц,
кед же уж телїх людзох єст!

Кед же справди телї слунка єст,
однеш ме, боже мой, гу гевтому
дзе ше божи катички
не боя и не скриваю.

Кед же насправди телї слунка єст.

3.

Узке пасмо цеглох прейг' води,
розлятей води.

Дражка вше узнана.
Ходзим по води,
розлятей води.

Плївам у капуще.
Людзе преходза у чамцох
прейг' води,
розлятей води.

Людзе ходза коло мене.
Видзим дно у води,
розлятей води.

Боїм ше стануц док
мирно плївам по води,
розлятей води.

Ище вше плївам по води,
розлятей води.

4.

Кед же ми добре було
кед ме не було,
чом ме вец вообщє було?

Кед же мой животни сон
прейг' хторого ме покойни дідо Митро
водзи по целових гробох, дзе ми цело ма
скончиц,
нач ме ту мало буц?

Кед же ми живот форгов - крутила
у хторим видно руку дзецинску
ище вше випросцену гу слунку
з дзешенчочну дланю
хтору раз поє вода,
нач бул тот шитаров лєт
на поверхносци?

Кед же ми живот каричка зоз сна
вязана за жем
одкаль сом пошла
и проклятво каждой бразди
з оцову руку виоране,
нач ми було тото вязанє?

А можебуц би ми добре було
кед би ме вообщє у тим
божей катички сну нє було!

Яр на жеми бреуцкей

Перше розквитли дринки на жеми бреуцкей.
Пчоли оплодзовали квет
теди кед врацанє постало
горки полен за кажди лєт.
Зоз омраженима кридлами,
од мразох войнових,
рой зачал нови швет.

Бреуцка жем прияла крочай руски,
з яру пребудзени - до своєї бразди.
У нєй препознала нови гук креви
и радосц и жаль врацаня.

Чия то бразда
и чий брамушнік?
Чия то пчола
и чий квет
на жеми бреуцкей
у яри врацаня сна?

Кед же вон тирва длужей як война,
вєц пчола на дринковим квету
чловечи єдини сон.

Врацаня змишани як крєв и жем.
Як добре же их єст!
Як добре же дринки квитню каждей яри!

Як добре, доме мой, на жеми бреуцкей,
же инє вше маш очі
обращени гу слунку
з котрима можеме видзиц
свой нукашні сон.

Жем бреуцка оживює го каждой яри.
Лєм вона вична!
Ми дринков квет!
Хто кеди!
И хто хторей яри!

А дринка тей яри перша розквитла
на жеми бреуцкей

Бреуци - илирске племе хторе жило на подручу нешкайшого
Сриму у тречим и другим вику старей ери. Спрам опису
антицких авторох, дознава ше же на подручу вуковарского
краю, цо значи и на території нешкайших Миклошевцох,
жило илирске племе Бреуци.

Надія Ляхович
19. 02. 1961

Надія Ляхович народилася 19 лютого 1961 року в Сримській Митровиці. Початкову школу, середню та вищу педагогічну академію закінчила у Сремській Митровиці. Працювала викладачем української мови в ПШ ім. Франьо Маринича в Бебрині при Славонському Броді. Поезії публікує від 1979 р. в журналі "Нова думка". Пише українською мовою. У 1996 році у НВРО "Руске слово" видала збірку поезій "У мене жіноче серце".

Зараз живе у Канаді.

Ностальгія

Чого ж повірила що чужі поля ширші, пахущі,
і сонця тепло
ніжно обійме, зогріє,
що ранок краще світає, зоріє...?
Краю мій!
Глибоко в серці тримтить краса червоної калини,
і берізка
ніжно схиляється до низу,
шепоче;
мов з вітром розмовляє:
- залишись, залишись...
Чого ж, краю мій,
плакати не хотілось,
почувши на відході
пташиний спів і
прохання моєї черешні
у саду:
- залишись,
залишись...

Не лишилась.
- Відійшла - не плакала... Чого ж, краю мій,
тепер сльози в очах блищать,
минулих часів голос гримить:
- повернись,
повернись...

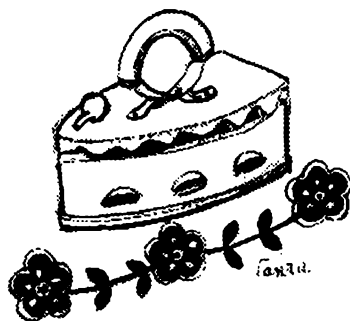

Чого ж ти сполохав пташку,
яка стояла на моїй долоні?

Пташка співала на моїй долоні.
Пташка мріяла натомість мене -
на моїй долоні.
Пташка означала радість і сміх,
Пташка означала втіху і гріх.

Іди!
Іди, знайди пташку,
принеси її на мою долоню.

Віддай мені мою пісню,
мої мрії,
і радість, і сміх.
Віддай мені втіху,
віддай любов,
якщо любов - гріх.

Любови вже у мене нема!

Любови вже у мене нема:

викохала,

виплакала,

втопила...

Випросила в Бога, щоб любов така
в мене не була.

Кохала, страждала:

на це все ти не дививсь,

руку до тебе просягала

і Бога просила, щоб з'єднав,

а ти, впертий, того не бажав.

А зараз, приходиш до мене,

просиш, навіть вимагаєш,

покаявся - чи що?!

Але в мене вже любови нема,

заосталася тільки гола людина...

Київський вокзал

Київський вокзал кільометрами

далеко,

позаду остав за спиною.

І гомін російсько-український,

і п'ятий перон,

і першого березня прохолодний ранок.

Я не плачу,

бо це не було останнє прашання,

я Київському вокзалу

рукою махнула,

поїзд колихнувся,

я тихо промовила:

“Обіцянку даю: це не останнє бачення!

Я знову до тебе, Києве, прилину!”

Колискова

Стоптане щастя
в колисці колину
колискову - безнадійну

співаю...

Мене мати колисала
на радість
і про блискучі шляхи співала,
якусь СПРАВЕДЛИВІСТЬ

згадала,

щирість і довір'я -

пропонувала...

Не зазнала я цього,
тільки стоптане щастя
лишилося
- щоб колисати,
колискову - безнадійну

співати...

Коли б хоч серце
не мріяло за красою!
Коли б не тужило...
Коли б я хоч знала
розбудити ненависть...

Ненавиділа б
це стоптане щастя,
яке маю колисати,
колискову - безнадійну

співати...

Стоїть дівчина

Стоїть дівчина
на березі високому,
думка мов пісня лунає!
Навкруги темно
місяць десь сховався
і зірок немає.

Слухає дівчина
ріку як шепоче,
пісню тихеньку співає:
“Чому я плачу?”
сльози утирає
і тихо співать починає:

“Ой ти річенько
чарівниченько
не смуги моє
біле личенько...”

Річка зраділа
краплі розсипала
та й тихо промовила:
“Не плач милая,
не плач гарная
доленьку свою ти знайдеш.
Поспіши туди де серцю хочеться:
там тебе доля очідає!”

Кляти вороги

(Згадаймо часи війни)

Плаче дитятко
матері на грудях,
а вітер віє
по рідних полях.

Не плач дитинонько
- дарма сльози лить.
Пропадає надія
- не дають вільно жити.

О, кляті вороги
клята ваша доля!
Чи знаєте, вороги,
яка люба воля?

Не плач дитинонько
- дарма сльози лить.
Но, ходімо, сину
країну визволить.

Ми хочемо волю,
о, кляті вороги!
Ми сльози спиним
і знайдемо волі шляхи.

У мене жіноче серце

У мене жіноча пам'ять, -
нічого вона не забуває.

І те, що вже давно
кинути треба було,
вона, не знати навищо,
в куточку десь зберігає.

У мене жіноче серце,
нічого воно не покидає.
І те, що давно вже
покинути мало, любить;
воно, не втомляючись,
невстидаючись, просто: - любить.

У мене жіноча впертість,
що важко її схилять.
У мене жіноча терпеливість,
і не зможете її подолать.
Я люблю безмірно,
і не можете таку любов
від мене відібрати,
бо, у мене жіноче серце
що ніколи не перестає кохати.

Михайло Ляхович
13. 06. 1959.

Михайло Ляхович належить до молодшої генерації української діаспори в колишній Югославії. Його доля більш ніж типова. Він походить з роду галицьких українців, які переселилися в Боснію початком ХХ ст. У гірському селі Лішня Михайлова рідня старалася не тільки про хліб насущний, але й активно працювала в місцевій “Просвіті”, а дід по материній лінії - Володимир був ще й заповзятим фотографом-самоучкою. Проте в 1958 році Михайловим батькам довелося покидати насаджені місця і знову переселитися, а цей раз в Сербію, в місто Сремську Митровицю. Тут 13 червня 1959 року й народився Михайло Ляхович. Михайлові батьки, хоча в сім’ї було десятеро дітей, зробили все можливе, аби дати дітям освіту та належне виховання. Неукраїнське оточення, школа, Академія мистецтв в Новому Саді, далі викладання образотворчого мистецтва в одній із гімназій Сремської Митровиці, - все це здавалось би зовсім не сприяло україністичним інтересам Михайла. Проте він на перекір долі вперто шукав небачену Україну, щоб їй прислужитися. Ще в 1977 році на Літній школі українознавства в блоку М. Ляхович захопився сподвижництвом П. Головчука, В. Стрехалюка, І. Тимка і твердо постановив офірувати себе служінню українській громаді. Він самотужки опанував таємниці танцю і впродовж 12 років керував ансамблем танцю “Коломийка” в Сремській Митровиці, щороку виступав

з піснями на фестивалі Червена ружа (Руський Керестур), а в рамках фестивалю Петровський дзвін організовує Пленер українських художників. У 1984 році М. Ляхович стає Лауреатом престижного малярського конкурсу “Салон Сриму”.

У 1987 році М. Ляхович переходить на редакторську роботу в часопис “Нова думка” і переїжджає до Вуковару. Окрім журналістики Михайло знаходить час для пропаганди української культури. Він організовує квартет “Калина”, який з успіхом виступав на фестивалі Березиня (Луцьк, 1991), викладає історію та етнографію України на щорічних літніх школах українознавства, активно співпрацює з українськими теле- і радіоредакціями в м. Загребі. Малярський хист став у пригоді М. Ляховичеві, коли він ілюстрував підручник української мови “Зоря” та хрестоматію з української літератури В. Стрехалюка. До того ж у 1989-1991 рр. він виступає в авторитетних югославських газетах з гострими статтями, де боронить права української громади в тодішній Югославії...

...Рідкісна багатогранність натури М. Ляховича стає ще більш вражаючою, коли додати, що все - від премудростей української граматики до таїн української історії йому доводилося опановувати самотужки. Всеволодний патріотичний імператив, що викристалізувався з тужливих материнських пісень та неквапливої говірки поважних галичан-переселенців, а ще туга за такою близькою і такою далекою, такою рідною і такою чужою Україною, спонукали М. Ляховича до праці в ім'я маленької частки України на Балканах. Гадаємо, що Михайлові вдалось би досягти неабияких успіхів в праці на користь української громади в Югославії, якби не війна. Центр української культури в тодішній Югославії - м. Вуковар став епіцентром кривавого протистояння. Одного літнього вікенду Михайло разом із сім'єю поїхав провідати батьків у Сремську Митровицю, але

повернутися до Вуковару не зміг - той був за лінією фронту. А там, у вуковарському помешкані залишилася бібліотека, численні фольклорні записи, картини, вишиванки і кобза... Повернення назад не було, та й залишатися на території Сербії було небезпечно. Тому разом з дружиною Любкою, донечками Наталею та Катрусею подалися до Відня. Тут їм довелося випити гірку чашу майже річного поневіряння по таборах для біженців. Та тільки вдалося знайти роботу і помешкання у Відні, як М. Ляхович вже серед нових співплемінників організовує святкування св. Миколая та Шевченківський вечір...

**Любомир Белей (з передмові до книжки
“Хресна дорога українців Боснії”)**

Михайло Ляхович на сьогодні опублікував дві книжки “Хресна дорога українців Боснії” та “Народні пісні українців Боснії, Хорватії, Воєводини”. Обидві вийшли в Ужгороді. ...У 1990 році Михайло Ляхович подорожував по Боснії і як результат зустрічей з боснійськими українцями народилися подорожні нотатки “По моїй Боснії”. Однак побачене і пережита за час мандрівки настільки вразило Михайла, що він написав і кілька віршів-рефлексій. Отож збірку “Хресна дорога українців Боснії” склали твори трьох жанрів: подорожні нотатки, поезії та публіцистичні статті, написані вже під впливом війни в колишній Югославії...

**Любомир Белей (з передмові до книжки
“Хресна дорога українців Боснії”)**

Книжка “Народні пісні українців Боснії, Хорватії, Воеводини” містить 184 записи пісень. Пісні зібрав і записав Михайло Ляхович. До більшості з них долучені і мелодії. Це видання можна вважати історичним, бо перший раз в одній книжці опубліковані українські народні пісні, які з собою принесли переселенці з Галичини. Михайло Ляхович зараз живе в Канаді.

Колись давно, початком століття
Вирушив в дорогу сумний похід.
Чоловіки, старці, жінки з діточками
З порожніми руками, шукаючи хліб.

Рушили вони, шукаючи хліба,
У пошуки краю, де кривди нема,
Де нема пана, де нема раба,
Де нема сліз і горя нема.

А зараз той похід відпочиває
У тіні столітніх боснійських лісів.
На їхніх могилах бур'ян виростає,
Погнили хрести - це одинокий слід.

І я син того нещасного люду,
Який спочиває в боснійській землі.
І я мандрую тим самим шляхом,
Яким колись вони вирушали в світ.
у дев'ятині школа стоїть
імені тараса шевченка
у дев'ятині школа стоїть
без учнів і учителя
у дев'ятині школа стоїть
збудована за долари
у дев'ятині школа пустіє
у дев'ятині безперспективність
торжествує

Боснія, 1990 року

село каменця більше не існує
а було село
і була церква
і був монастир
і був хор
і була читальня просвіти
село каменця більше не існує
там де колись гуділо життя
знову ліс росте
лиш цвинтар зарослий стоїть
лиш погнилі хрести
лиш хрести

Вуковар, 1990 року

на лішнянському цвинтарі
похилі хрести стоять
дерев'яні зогнілі свідки
мунулих часів
вже й імена з них стерті
під ними відпочивають
втомлені русини
від далекої мандрівки
від корчування лісів
від орання боснійської глини
на лішнянському цвинтарі
бур'ян виростає
земля єси у землю пішов
і ти нещасний галичане

Вуковар. 1990 року

стоїть темний люд
перед церквою в лішні
дерев'яною і чотиригранною
що давно згоріла
стоять убогі русини
знімивши шапки
стоять босі хлопчики
і по-галицьки закручені жінки
а над ними тризуб
викарбуваний руками хлібороба
дмитра мороза
володимирський тризуб
виготовлений мозолистими руками
над головами темного люду
висить

Вуковар. 1990 року

у прняворі церкву зруйнували
вночі щоб ніхто не бачив
прняворську церкву зруйнували
а знали
що вона для нас означає
там століття переселення
ми святкували
там слава Україні
після столітнього мовчання
ми гукали
там дмитро васильович промовляв
і захищати нас перед загрозами
обіцяв
на ній плита стояла
в честь митрополита андрея
який тричі у тій церкві бував
у прняворі церкву зруйнували
у прняворі помилку предків
ми нарешті
збагнули

Відень. травня 1993 року

на подвір'ї рупів
я історію знайшов
там стодола соломою вкрита
там ганок чудовий
вирізблений майстром іванюком
тисяча девятсот дванадцятого року
а в хаті бамбетиль і цвілюх
і шевченко на ясічку
на подвір'ї рупів
я історію знайшов
і макітру і макогін
і маслянку і цін і коцюбу
і терлицю і жорна
на подвір'ї рупів
я україну знайшов

Боснія, 1990 року

Вслід за журавлями
Я полетів,
Поранені крила,
А в серці біль.
Позаду лишилися
Боснійські ліси,
Яких корчували
Наші діди.
Позаду лишилась
І наша рілля,
Яку заливали
Піт і біда.

Вслід за журавлями
Стелиться путь,
Спокуси долі
На мене ждуть.
Позаду лишився
Калиноньки цвіт,
Якого доглядали
Понад ста літ.
Позаду лишився
І наш вуковар
В наплечник вмістився
Лише Кобзар.

Торонто, серпень 1993 року

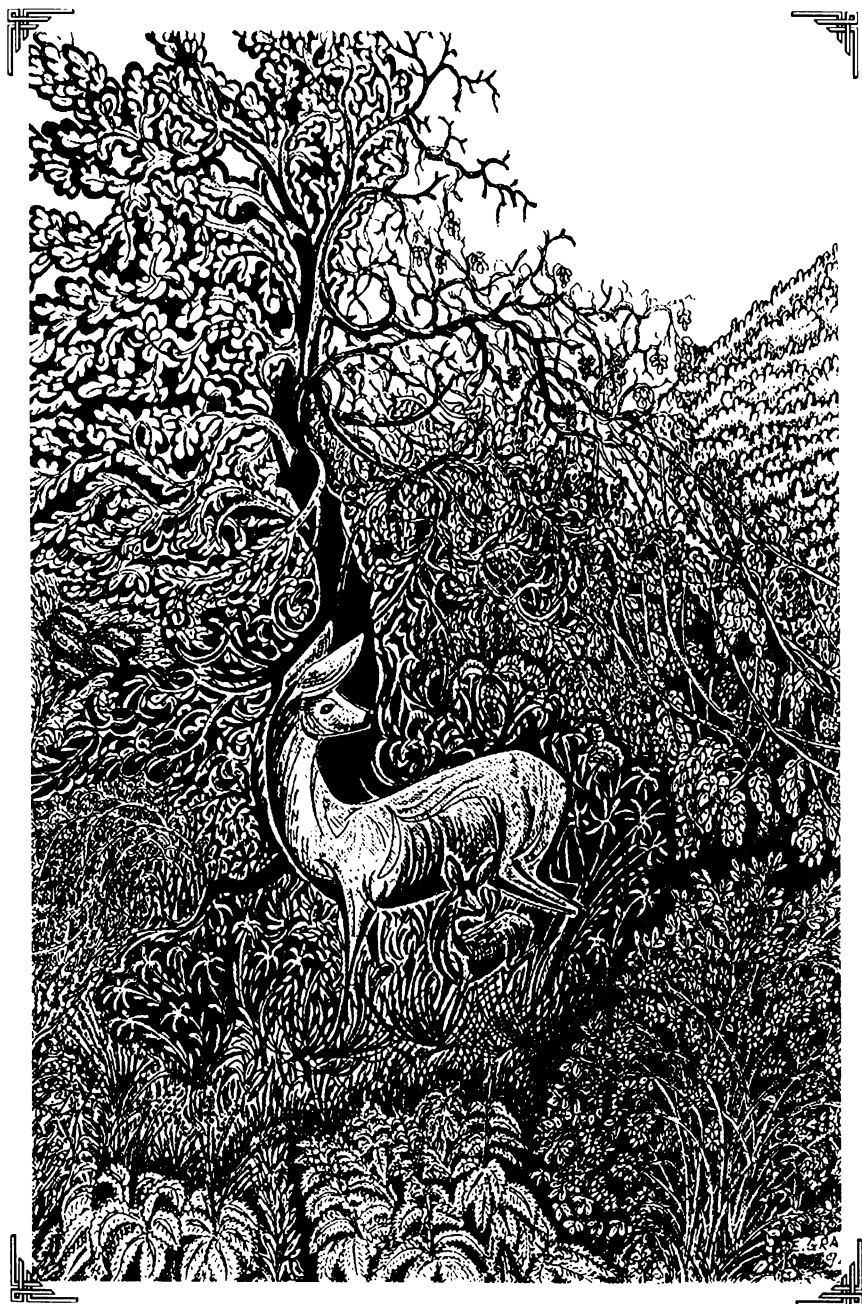
Хоча я народився в рівнинній Воєводині і єдина гора, яку я в дитинстві міг бачити, була Фрушка-гора, що десь там далеко теємничо сіріла, кожна подорож до горбистої Боснії була для мене неабиякою приємністю. Коли кажу до Боснії перш за все думаю про села між Прнявором і Баня Лукою, в яких вже майже сто років живуть українці. Їхнє перебування і спільне життя з іншими народами, залишило глибокі сліди в історії цього краю і його культурі, в побуті та економіці. Я і сьогодні знаю кілька сербів, які добре говорять українською мовою, бо жили в українському оточенні. Колись таких було багато більше. Теж не секрет, що українці з собою принесли до Боснії картоплю, це було дійсним відкриттям для туземного населення, яке віждтак почало вирощувати оцю городину. І взагалі, українські і польські господарства, після переселення в ці краї, були поступові і користалися на той час сучасними способами обробітку землі.

Сьогодні це все змінилось. Сумно виглядають колись багатолюдні українські колонії. Більша частина українців виїхала з горбистих сіл, шукаючи легшого життя. Найбільше виїхало до Воєводини: до Кули, Інджії, Вербасу, Сремської Митровиці, а також і до Хорватії: Вуковару, Петрівців та Липовлян. Частина виїхала до Австралії і Канади, а інші пішли жити до міста - Прнявора або Баня Луки. Молодих людей у тих селах майже немає. І ті, що ще лишились, чекають слушної нагоди, щоби попасти на навчання або працю до міста. Залишились переважно старі люди, які або не мають до кого піти, або не можуть покинути своїх рідних порогів.

Пісні української теж не чути вечорами. Одинока нагода заспівати - це весілля або "Празник" (Храмове свято). Тоді з'їжджаються українці з різних сторін і пробують відтворити те, чого більше немає.

Остання моя подорож до Боснії була і найпліднішою. А відвідав я майже усі села на шляху Прнявор-Баня Лука, у яких проживають українці: Лішня, Поточани, Хорвачани, Дев'ятину, побував і в самому Прняворі. У мене було бажання відвідати і стару Дуброву і Каменицю, але мені сказали, що ці села більше не існують - залишився лиш ліс.

Дубравка Петанович
народжена Рац-Креніцки
1. 6. 1964.

Народжена 1. юлія 1964. року у Вуквоаре. Нешка жиє у Сплиту як вигната зоз Вуковару. Свою поезию обявйовала перше у Вуковарских новинох, потим у Малим концилу, Putujući Slavonijom, Плетерох и Биофилу, як уж видно не у наших виданьох. Перша єй кнїжка друкована 1993. року - Уснули пролазник, друга под назву "Posljednji šapat Vukovara", 1996. року, треца кнїжка под назву "Kroz staklo nedodira" - 1997. року. Штварта кнїжка єй порихтана лем гледа видавателя. Писнї єй читани и у рижних емисийох ГТВ-а, на Радио Вуковаре, Радио Сплиту и Радио Пули.

Була учашнік на IX конгресу "Donne e poesia" у городу Барию у Италиї, дзе представйовала Грватску и Вуковар. Член є Здружєня Вуковар у Пули за подобово-литературну дїялносц вигнатих.

Лирски дотхнуца

"Ясни и розумлїви намаганя Дубравки Петанович же би дала свой поетски вирцз: чувствительна душа, примушена жиц зоз примушеним одходом зоз дому, з вітами судьби принєшена зоз славонскей ровнї на побереже ише векшей ровнї - моря и його безкраю. Животна драга розрита, жаданя доставаю цалком иншаки напрям, могучносци утаргнути. У шицким тим не легко ше знайсе и єдному реалистови, котри твардо стої на своїх нозох, а як же би єден поетеси, трепецей женскей лирскей души.

Швет ше народзи у мрії, пробуєм розобрац свою свідомосц,

запитац ше же чи сом досц дала, лебо превельо вжала. -
широ припознава поетеса. Вона “вигледує свойо шерцо”, як
гвари и сама и унапрямую нашу увагу на запенети верхи
габох, його возбужденя. Зоз тим ше прихильоу гу модерней як
способу поетского виразу. Озбыльнейши читатель повийже
тоти глібини мелзи німа. Поетеса у своїх писньох, (дума ше
на писні котри ту приложени - заув. Л.Ф.), региструє и
описує хвильки и розположеня своєї чувствительней
нукашньосци котри дотикаю лем ю, але у котрих читатель
пренаходзи и себе. Вона ше лем привидзуючи огразела зоз
склом недорушеносци од глібшого розчлєньованя животних
збуваньох. На свойо твердженє и лем призначени питання вона
и не роздумує же би дала одвит.

Щиросц поезії Дубравки Петанович права и єдина квалите-
та. То добре и необходне походженє за обстац на поетским
полю и пре охабянє шліду у души читачох, але пречиснов-
анє змисту и виразу длугорочна задача каждого хто твори и
ументіка слова, та и поетеса у будучим чаше будзе мушиц о
тим во-дзиц старосц.

Кед би требало з даєдну писню, лебо зоз стихом указац на
квалитету и допадліву окремносц поетеси, вец би требало
вибрати:

“Greškom se budim u ponoć,
umjesto u zoru,
prilazim otvorenom prozoru,
puštam ptice neka me ljube...”
преложена:

“Пре гришку ше будзим о полноци,
место о швитаню,
приходзим гу отвореному облаку,
и пушим ташки най би ме любели...”

Тота насампредз красна слика дава надію же пред Дубравку
Петанович успишна поетска будучносц“.

Иван Светич
Дубравка Петанович - Кроз стакло недодира

Най би ще тоти останї слова пана Ивана Светича выполнели на радосц поетеси и хасен нашого народу. Дубравка ма уж три кнїжки друковани и нет причини пре котру би не була и штрварта, а ми аж тераз спознали же маме поетесу такей квалитети.

Думам же нужно спомнуц же я мам пред собу лем остатню кнїжку Кроз стекло недодира, найновшу, так же не мам могучности спатриц цо и як поетеса зробела скорей. Но най би було предвидзене, же остатни писнї и найудатнейши (то лем думане) з котрей вибрали и преложени седем писнї. Док писня “Posljednji šapat Vukovara” бизовно зоз кнїжки истого мена, а котра була друкована у 106. чимле Новей думки на горватским языку.

У прекладаню писньох з єдного на други язык, бизовно же писня дацо потраци. Преложени писнї Дубравки Петанович думам же не страцели нїч, же квалитета, поетичности, чечуци стихи, ясни думки, за шицко тото ма свой богатство и наш руски язык и твердим же преложени писнї нїч не худобнейши од оригинального тексту, исто так твердим же тоти осем преложени писнї досц гуторя сами за себе и указую нам же зме у поетеси Дубравки Петанович правдиву мистецку душу и же ей писнї заслугую каждую нашу увагу.

Читаючи писнї, а нужно их читац вецей раз, можеме уживац у каждым окремним стиху, а писнї ей так и писани - шоровани стих за стихом, цалосц писнї муши читатель пренайсц сам. Ми Руснаци билингвисти, добре розумиме горватски язык, не нужно прекладац шицки писнї, так же можеме пренайсц шицку красу и богатство виразу поетеси у ей писньох так як су и друковани.

Конечно мушиме знац же Дубравка Петанович и наша поетеса и же зоз своїм ділом збогацує и нашу культуру. Най би жила и творела на радосц шицких нас.

Твердзене Ивана Светича же “широсц поезиї Дубравки Петанович єдина и права квалитета“, ми Руснаци можеме

прилапип, але и додац же поезия Дубравки Петанович вецей од того. Вона єдина наша поетеса котра ма тельо виданя на горватским языку, котра так широ прилапена, а ми ю лем так ганьблїво притулїме гу себе наздаваюци ше же ей мило, же сце буц и наша.

По стилу писаня цалком є блїзка младшим поетесом, по способу котрим пишу, але ей писнї крем горкосци маю и смачней питкосци, як добре старе вино. Як ше вино муши пиц покус, на вецей раз, так ше и поезия Дубравки Петанович одткрива у правим смаку аж кед ше ю даскельо раз пречита. Правдиви читатель будзе мац сцерпезлївосци. Видвоюєм писню “Долап морйо“, гоч писнї так писани чежко читац прето же писатель не одредзує нїч зоз точку и запяту, шицко написане у єдней ровнї, писня “Долап морйо“ у своєї цалосци ма и часци, складни вирази котри одкриваю шицку збунету душу страцену на окраїску моря, на окраїску живота у цудзим дзе лем любов єдина и єдна вредносц живота и непознатей будучносци.

Писня у писні

чи я писня
раз написана
навше зохабена
шветлосц котра
швици
же би людзе не зишли зоз драги...
мойо цело ше ошлєбодзує од гриха
под слунком зной капка
вистати жридла охабени цихо...
осликани поля доброту гледаю
утканих до класки жита
одкальшик ше зявюю сладки слова
скрити до правдивосци
народзени
смуток пережили
мне препознали
у смокви
у лістку желєним
у пунчу ружовим
принєшеним на твоєй длані
народзеним на твоім плєцу
ангелски руки гласкали це а слунко облапляло
чи я поета котри ше пошпоцує о свойо талли
боси поета през ципелох
поета през трошкох и длуствох
котри лєм Богу длужни
пре недокончени думки и вистати
ноги и руки
Чи я писня скрита сама у себе
столїттями писана родзена и умерана...

Долап морйю

шеднуц на скалу
доланиц морйю
и у цихосци лем морйю покля грає
любиц тебе
одход слунка лем у твоім циню постава дійсносц
пре тебе морйю нешка вечар шпива
и жиє пре любов
напишем тоту писню
бо познейше не будзем мац часу
спекам од тебе
лем жадам буц любена
чекам це цалу ноц
будзим рано же би ци скорей швитлю
любим єдино слунко док ше побавює
з твоїма власами
и трепени на твоєй дланї
гледам своєю коренї
страцени у морю
твойо руки ше як коралї преплетую
по моїм целу вистатим...
остава цепли пах за твоім хрибтом
и очи смутни
смутнейши од ноци
у котрей це дармо чекам
сануюци саму себе...

Вуковар остатніраз шепта

Витор ми приноши цихе шептанє
пребива молгу и шиви шмерци
трєпєци у воздуху
зазберує судьби святого городу
зоз шептаньом на видиху волаш ме городу
домахуєш ми з остатком зламаней руки
О, городу, ти плачєш!
твойо ме слизи печу по целу
а вични пламень у тебе ше блїщи,
слунко ше скрива и очи закланя
чарну ми машлю моя рука тка.
Гори по не ходза
власней мержнї отровом затровени
прекляти ноци шивитаню ше не радує
трєшу ше драги
и блюва витрапєна жем
од гладу за чардашами своїх синых
пияна, напечєна зоз креву,
жадна ше розпада, пука, гори,
патри, жива а гори, а Вуковар ище
гутори,
ознова шептанє
остатнї йойк цихи и смутни
волаш ме, чекаш,
же бим ци ше врапєла.

Красши бок живота

околіско у котрим за жаданє нет места
превельо одбера сна...
там дзе ошмих путує
душа не умира...
вона иснує
и нїгда не престанє буц...
розбивам витри кед у себе ноша циганства
ламем хмари
котри зоз собу знїщую тото цо добре
лєним там дзе старосц нїгда не сцигне
дзе любов не хорує
а билосц вичносци
котру ноши музика недосягносци
през дах
узкладзеносци
радує ше животу...

Два цині

вноци небо поцагло дугу
любови
препукнує помедзи прешлим и будущим
мушим обачиц сама
хиби ми твое диханє
зарі любови
попреплетани з пальцами ніжносци
на полю з фиалками
лежим през сна
сама
белави лелиї и локванї
узрели
у хладку слунка
у цмоти швитаня рана премесцим цинь
там дзе фиалки видихую през воздуху
слунка и води...
шива материя...
розум шніжи
препадаю чувства
блядню жовти силуети
били ше шмишкаю
шерно твое хмарами блука...
ти приходиш бреги дзвиня
любови можебуц нігда не остарим
паметаючи праменки твоїх власох з радосцу
драга посипана з лесовима ягодами
заліваних зоз слизами горкосци и шмиху
провадзених з моїм циньом
окруцам ше коло слунка
лебо воно коло мене
шицко єдно
вше то два цині...

Скала любви

пах залюбеносци на скали щесна
пах мори
солї
и твоего цела
габи це з бочканьом гласкою
а вец труша до дробеньяви
стань и идз...
два руки на драги порихтани же би це облапели
на скали
у циню живого камня
скритого од людзох
котри не розумя любов
камень цихо...
очекує це...
очекує...
морйю спенєте ше молїї
молїї за тебе
не дихай так фришко
у безконечним чеканю
твоїх руках и ґамбох котри цихо
осушени дих моєй младосци.

Улічка плаче

по дражкох цмота
улїчка плаче
хтошка бочка диждж
и плаче з нїм
гледам це там дзе ши не
уснутого при гвиздочкох
дай ми щесца лєм того вечара
заблїшч слунку упрекосц
розжаль морйю
люб лєм мне
чи чуеш лєм мне
бо тото место так проклято
злогала не тебе
воздух так проклято пахне
на тебе
чувствуєм...
так проклято це чувствуєм
ту такой при себе...

Брези не познаю боль

ходзим а очи ми заварти
не жадам патриц
боля памятки урезани до дїйсносци...
не жадам патриц
як це нестала...
не жадам видзиц
але видзим у снох...
лїча ше сні сами од себе
идзем а стоїм
думки ше боя предлужиц драгу
бо далей нічого нєт
драга полна праху
мойо кроки
смутни брези поскладани з бокох драги
котра не ведзе нїгдзе
коло драги осаменосци
проклятства
брези ше ошмихую
не познаю боль...
не познаю тебе...

Весна Папуґа - Берез
3. 6. 1966. - 14. 1. 1994.

Весна Папуґа - Берез народжена 3. юния 1966. року у Миклошевцох. Основну школу закончила у Миклошевцох и Чаконцох, а штредню у Руским Керестуре. По законеню штредней школи одлучує виучовац мацерински язык та ше уписує на катедру за руски язык и литературу, на Филозофским факултету, у Новим Садзе.

Поезию почала писац ише як дзивче, кед ей и перши писнї обявени у Пионирскей заградки, а як одрастала поезия ей обявйована у Маку, Шветлосци, Руским слове, Новей думки. Була роджена за поетесу, барз чувствительна, полна живота и сцелосци за уметнїцку творчосц. перши писнї ей преткани зоз нїтками любви и залюбеносци, красу природи и вири до людзох, а остатнї зоз шивидлом и песимизмом. Лецела високо, але не порихтана на розчарованя и войново обстави-ни нараз спадла.

Зохабела нас 14. януара 1994. року, у найкрасших роках живота, за собу зохабела неоявену збирку писньох "Швет зоз валькох", котра ише вше чека же би спатрела шветло дня и жренко любительох поезиї.

Порихтала: Мария Хома

Же би ше порозумела поезия Весни Папуґа - Берец не нужно велї писні пречитац. Досц лєм єдну же би ше спознало кельо чарного було у тей младей души. Лєм 28 роки мала кед скончала свой живот, а тельо горкосци у своєї поезиї зохабела. Ёй погляд на живот бул чарно-шиви по сам конец обтерховани зоз терху котру чи не мала, чи не сцела зоз даским подзелїц. Обтерхована сама зоз своїма чувствами знука, войново подїї були лєм капка до преполного погара. У писні “Нешка” так крашне, так ясно поведзени ёй думки, роздумованя, трапєня на нїтки гей-не же приходзи на розум питанє: дзе була тота писня по 14. януар 1994. ркоу. Того хртобак котри ёй “жре пупче мозґа” не сцигла “забиц, зґажїц, зджамиц”, алє вибрала другу вдрагу по котрей пошла зохабляюци свой чежкосци, а смуток тим котри ю любели. И Ангела Прокопова и Весна Папуґова були млади перспективни поетеси, поетеси котри обєцовали вельо. И баш теди кед ше обчєковало од нїх же не лєм збоґаца, алє и овладаю у нашей поезиї - пошли. Сами так вибрали по досц лєм тельо повесц же буц: мац, жена, роботнїк лебо ище студент ище и поетеса, пре-велька терха за млади плеца и не чежко пукнуц. Од дачого ше муши дзвигнуц руки. не нашо да им судзїме алє ше мушїме потрудзиц похопиц их и бановац за тим цо могли зробиц за нас за нашу литературу, а не зробели.

Весна Папуґа писала поезию не водзаци рахунку о рими, складу, велькей букви, точки, запяти. Така дробєнява за Весну була наїсце нічомна, кед ше попатри на змїст ёй писньох. И после ёй одходу, хто ма право о тих писньох давац свойо думанє? Читачови су ту и най сам прєсудзи.

Недзеля

недзеля дзвоню дзвон
дзвон глас шмерці
шмерці чарна жем
жем плодна ровніна
ровніна наша мац
мац народзены живот
живот простор и час
час цалі пивет
пивет швідкі гайзыбан
гайзыбан писк одходу - прыходу
прыходза людзе
одходза людзе
недзеля
недзелі
недзелі

Врацаня

Випита дуга
з цуцзого пела
виволованя слунка
фата моргана
спеня
на драги
крандш одрупени
гаминшн
грабе
ясносц дня
прешлого часу

Бависко на щесце

Треба
забуц
схоннось наметаня
страпени гледаня
попие конклузия
рука на дзвеорх
клянку зажада
ручена конка
укаже праве
ліцо

гварела ши
гоч кеди надумаш пойсц обисце свойо празне не зохаб
морйо не зармуцуй анї ровніну красавицу не спревелз
жем не преклінай мапер роздену же це з йойком породзела
бо запн лем раз гу ней ше врациш
гоч теди кед власни цинь гамишно здогонїц ше зосце
на драги хтора твоя як и моя
поведз у хвильки тей же ши шешлїва
и не бой ше птици писню остатню кед зашпива
най лем затренечи шерцо твое кед збачи голуба же умера

верим ци мелано родзино искона годзино
лем прилз задуркай лзвери отворени нашежар зохабим
бо ти то я и я то ти на драги истей преходнїки вични
памятнїк вселени и гвиздом потїха правдиви сон у швец
правдивим
птица шпива бо ше бої и я тебе поцерпаня свой сцixa
диргонїм
судьбу путнїка на ладї по бродзи писню осаменой спричней
жени
ище раз стретнуц ше маме бо шепнуц ци мушим по сом не
гварела
а верим же концом конец на початок запн дочека
круг бависко у кругу бависка дзе спревесц слунко нїхто не
годзен
и скриц грихи працловека.

Нешка

ютре цошка зробим
гей ютре мушим цошка зробиц
без одцагованя одкладаня вигварки
ютре знїщим хробака
ютре не ютре
нешка
нешка
позно ютре
безо мнє рано може буц
нешка забиєм хробака
з бездней студні розума
вицагнем го
преджобнем зґажим зджамим
бо хробак жре пунче мозгу
вон випива з погара щедросци най висхне
вон народзує дзеци злосци и хова шалєнство
його єдина любов мержня
вон шветлосц города мержи
мержи ластовки
мержи жем прадїда и лєс
рику мержи
и любов
любов
любов мержи и мир

нешка знїщим мержню
зоз гвоздом ошмиху

Сцеш знац цо жаль

сцеш знац цо жаль
марцовска ноци першоярня
верба при води розквита
ти дня билого не увидзиш

сцеш спознац боль
шнігочко на драги гу слунку
мотиль крыдла спражел
ти дня вецей не дочекаш

сцеш найсц мир
салаш при леше осамени
з турні сова тэраз опомина
ти глас рана уж не чуеш

як кобула
у галопе
цо сцека
дильовом
на пажину ясну
дому свойому
не вращаш шэ вецей

болі и шліжи
рана
з шекеру на душы
висхне младосц
як древо зрубане
о судьбо
ешень не дочекам.

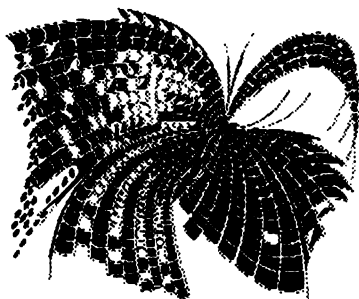
Кадзи ведзе моя драга

якийш непознати глас здалека ме вола
а одберац ше мушим помали без болю
и не боїм ше лем покус дигронїм
бо пойдзем же бим ше врацела

цо за драга предо мну
престарта поньва чарна.

кельо мости прегажин мушим
за рику таїнствену и брудну
по город шветлосци бежац
чи твердиню гледац смутну

на побережю другим цо найдзем
час ми ше одберац уж дому
а не знам цо за драга предо мну

Питанє иснованя

початок зме змаганя
у котрим дійсносц
побива
иснованє теорії

треба почац

одхилєни облак
нє значи
дотик з видоглядом
гліїбина вселєни
у очох

як нес вирно жадам
хлєб з кошарки за одрутки
украднутє клаше
покараней руки

уста гладного жобраю
кус любви

чи помогнєме

Кажодньовосц

громадзи ше назберана пирня
и мертва материя пада

з лівого боку улічки
шмеце до городу зиходзи

празна конзерва косци
и ненародзени любованя у доліні преку

сморд зоз пажыци сце одогнац
чарни конї з коруну на глави

Пред жвератком судьби

вше (в)єднак бавя ше гвизди
кед ноцями по целу вираста сцене
и на летаня з рана волаю птици

чи висц зоз шкатули самоти
дзе шаленства непорядок панує
пред жвертком власней судьби
громада вистатих цихосцох

твар дїйсносци дзекеди спрведа швитанє
без ґамби на роси теди рано самує

одлєще прето птици лєм лєще
за шлїдом шветлосци и сна цо зисциц ше ма
з новим дньом потїху яри даруюци

Любица Гаргаї
17. 08. 1969.

Народжена 17. август 1969. року у Петровцох, дзе и одросла, кратко час жила у Вуковаре, тэраз дочасова жие у Осиєку. Зкончала тарговецку штредню школу и роби у своім фаху. Почала писац писні ише як дзецко у основней школи за “Пионирску заградку”, наставела писац и познейше, та свойо писні обявйовала у “Мак-у”, “Руским слове” и “Новей думки”. У юбилейним стотим чиишле “Новей думки” виданей 22. 12. 1995. року, под час Оетечественей войны друкована ей носталгична писня “Моім Петровцом”.

Любица Гаргаї як млада поетеса вецей выдавала свойо твори скорей Оетечественей войны, чому допринесли шицки обєставини, коло видавательства, на радоси, бо Любица Гаргайова и далєй пише. Медзи виданима писнями єст успишнии, а же то так потвердзує перша награда на Литературним конкурсу Лєтней школу рускей и украинскей младежи, Ерлут 1986. року за писню “Цудзи роздумованя и я”, награда за найуспишнейшого либитанта 1985. року на вечару поезиї у Руским Керестуре на Червеной ружи, за писню “Седми швет”. Тоти два припознання младей поетеси бизовно же були красна причина же би и далєй творела, збогацовала нашу литературу, алє и отримовала ей континуитет. Любица Гаргаї спада медзи младши поетеси, медзи пупча у литературенй заградки, а як квеца, так и людзе несподзивано одходза и неставая. По одходу Папуговей, по цихосци

Чакановей. Любица Гаргаї остала надія нашої молодшої літератури у Горваткей. По першим з'явлюваню Танї Еделински можемо обчекувац же вони два предлужа зоз роботу и кед их не напуши правдивосц родзеного поети, буду мушиц превжац на себе барз одвичательну роботу, твориц и намагаче же би з нїма не закончила література Руснацох у Горватскей.

Любица Гаргаї, кельо мне познато ма уж тельо писні, же ше о ній може бешедовац як о поетеси котра уж витворела тельо же ше ю муши брац як озбиљного нашлїднїка по тераз уж досц познатих поетох, а по квалитети писні єй забераю високе место. По опредзелєню писні єй мож подзелїц на: домолюбни, родолюбни, еґзистенциялни и любовни, и док у перших трох виражує свойо думки и чувства шлєбодно и гласно, у любовних є цихша, покус ганблїво и прикрито виклада свойо чувства.

Писні Любици Гаргайовой писани у манири у котрей ше з'явлювала и Папугова: букви вельки як да ані не знаю писац, точки и запяти исто так, рима и ритм ту и там ше з'явля на час. Док ше поета сам опредзелює чи будзе писац римовану, лебо у шлєбодним стилу, то опредзелює такой и його поезию, а и поезию у цалосци. З другого боку думаня сом, же писня написана лем зоз малима словами, без интерпункцийох не ма баш нїяке одредзєнє на красу писні, исто так и на богатство літератури котрей припада.

Стил писньох Гаргайовой окреме єй, вона сама своя, и то тото цо найкрасше при єдней младеј поетеси. Гаргайова себе сама прави дражку и най останє при своїх идеяох, най останє дошлїдна себе самей. Кажди ше поет по дачим препознава, каждого поету муши дацо одредзовац од другого по шицким ведно исте муши буц поезия, правдива поезия котра ма свою мон.

Лем у єдней писні Гаргайова похасновала стил коломийки, досц розширени при поетох старшей генерациї, початковей

літератури при Руснацох и то у рускей писні котра и по тематики и погла буц лем так написана. То родолюбна, носталгічна писня, виражує глібоки чувства бизовно зявени пре траценя у войнових обставинок. У писні “Моїм Петровцом” носталгічней од початку по кінєц, написаней под час войны, ише єдна поетеса так тепло дала свою любов своєму валалу, своїм Петровцом. Чи єст ише дагдзе єден таки мали валал, а тельо раз ошпивани? Но у тей писні Гаргайова спомла глібоки рани на турні, на теметове, на души, на валалє. У тей писні своє чувства може найсц кажди хто под час войны бул далеко од своєго валала, од своєго дому, тота писня остане вични памятник страданю Руснацох и каждого хто мал таку судьбу же бул вигнати зоз своєго валалу. Писня “Чарна хусточка” так моцно асоцира на войново часи. Чарна хусточка символ болю, символ шмерци, траценя, памятки и нет того забуваня котре може зняц мацери чарну хусточку. Вично по драже ходза мацери зоз чарну хусточку на глави, ише єдни не пошли, уж ше нови мацери зявели, бо ише не прешло тельо вельо часу од єдней по другу войну. Гаргайова так крашне гвари:

Судьба -

гваря.

Най им будзе.

и по кінєц скептик, не вери же то так баш муши буц.

Писньочка “На старим месце” - окреме ми ше пачи. З мало словами вельо поведзено. Ише єдна щира любов подлю закончела. Охабела глібоки шлїд и месточко за здогадованє. Мала писньочка але вельки памятник любови.

Рускей писні

Стретла сом це знова, тераз,
прешли дługi, празни роки
стретла сом це, писньо наша,
чувствуєм твой шлїд глїбоки.

Забула сом на це, правда
нє нароком, а пре бриги.
Чи пребачим себе дараз?
Чи засуша ше ми слизи?

Писньо наша, руска, мила
шпивали це мойо предки,
шпивали це столїтями,
забували свойо терхи.

Шпивай писню ти, Руснаку
бо без писні живот пусти,
зашпивай и ти, Рускиньо,
бо без писні живот смутни.

Я зоз писню знова жиєм,
нашу, руску, незабуту;
гоч слизами, гоч з опшмихом
засадзену ту, у души.

Моїм Петровцом

Пожадам часто буц голем муха,
одлещиц до краю родимого
видзиц свой валал,
церкву ранету,
теметов прости,
висушену бару,
длуги дильови...

Пожадам видзиц людзох
хтори уж там не жию,
пожадам поздравкац
(тераз уж покойним)
Слава Ісусу Христу!
Вец видзиц бину
онрез карсцельох
танцовац длуго,
ноги не боля
и знова,
знова чуц звон дзвонох
з турні високей
додня рана,
под час змерканя,
окреме на поладне
прежегнац ше и повесц
швидко ше врацим
валалу мили.

Чарна хусточка

Чарну хусточку
з глави мацеровей
легко не знееш.
Вона ту спомин,
слизи и боль.
Смукот у очох,
терха на души,
празни живот.
Вчера,
нешка,
ютре,
єднаке,
шицко єднаке!
А болї
болї
так болї!

Судьба - гваря.
Най им будзе.
Але модлїм це,
не рушай,
не рушай тоту хусточку
чарну,
чарну...

Кед би була ноц

Дзвери мури облаки
квартиль єдноставни
заврем ше
ролетни спущени сциганя
ноц
кед любиш дакого
кед мац дзеци уклада спац
гоч дзень
скриєм ше
цихосц пайташка зоз дзецинства
розбива ми ноц у преходзе
заврем ше
и так би ме мац вигнала спац
кед би була ноц
вельо раз сом саможалованє
през слизи випушцела
цо мам
мокри заглавок
душу з Дунайом зачирену
зохаб ме
сцела бим спац
можебуц и не так твардо
кед би була ноц
знала бим прецо.

Нечутування

Ніхто не відчуває мою присутність:
здабем на превидне ціло
гоч сом зоз мяса и кісток:
Здишуєм.

Можебуц остатніраз
не відчуваем присутність допитих
змарзнутих пальцях
грішного спущеного погляду
ані рики неповязаних слів.

Одавно сом жертва власного
песимізму.

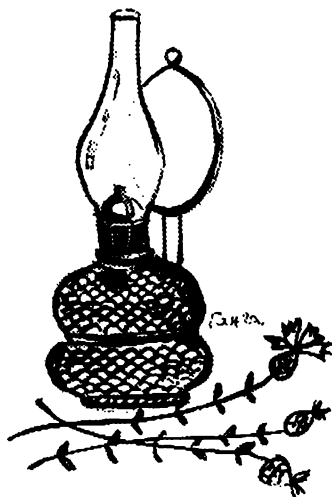

Лєм за тебе

За тебе хаснуєм свою младосц
дзвигам це високо
у безкрайней ровніни
виходзим зоз дзири
опасносц ми за хрибтом

за Тебе
пимеем ше кед ми ше плаче
гашим гвизди
и палім надії

зоз Тобу
нігда не будзем

Спреведнута

Знова ши ту у моєй руки,
у моїх плюцях;
удихуєм и видихуєм твой смрод
хтори ми гамжи плюца и
бере красу твари.

Знова ши ми у моєй руки -
цигaретло лакомна, преклята!
Живот преходзи -
тебе нет;
сама сом:
спреведнута
зоз розпаднутима плюцями...
И мержим це.
И карем це.
И вищим пре тебе
по ши ми скрацела младосц
и живот
- цигaретло преклята.

Цудзи роздумованя и я

Цикаво роздумовац о других
и себе
прешлощ
будучнощ.

Час забул надїї,
шесце и блуканя
ззберани думи
бурї
гар

час збаул час
здогадованє запожнєло
прешлощ мирна у мриї
о будучнощи.

Досц

досц
досц було циганства
плачу
нариканы
клятви
досц було жалю
чарніни и шмерци
гніву и
мержні...

нашли зме погар любви
братства
благостаня
досц було прешлосци
- teraz терашньосц

будзе мудри
погар зоз скла

На старим месце

На старим месце
шветло загасло,
не видно вещей
два подоби -
єден цинь.

Сама сом -
жиєм з прешлосцу.

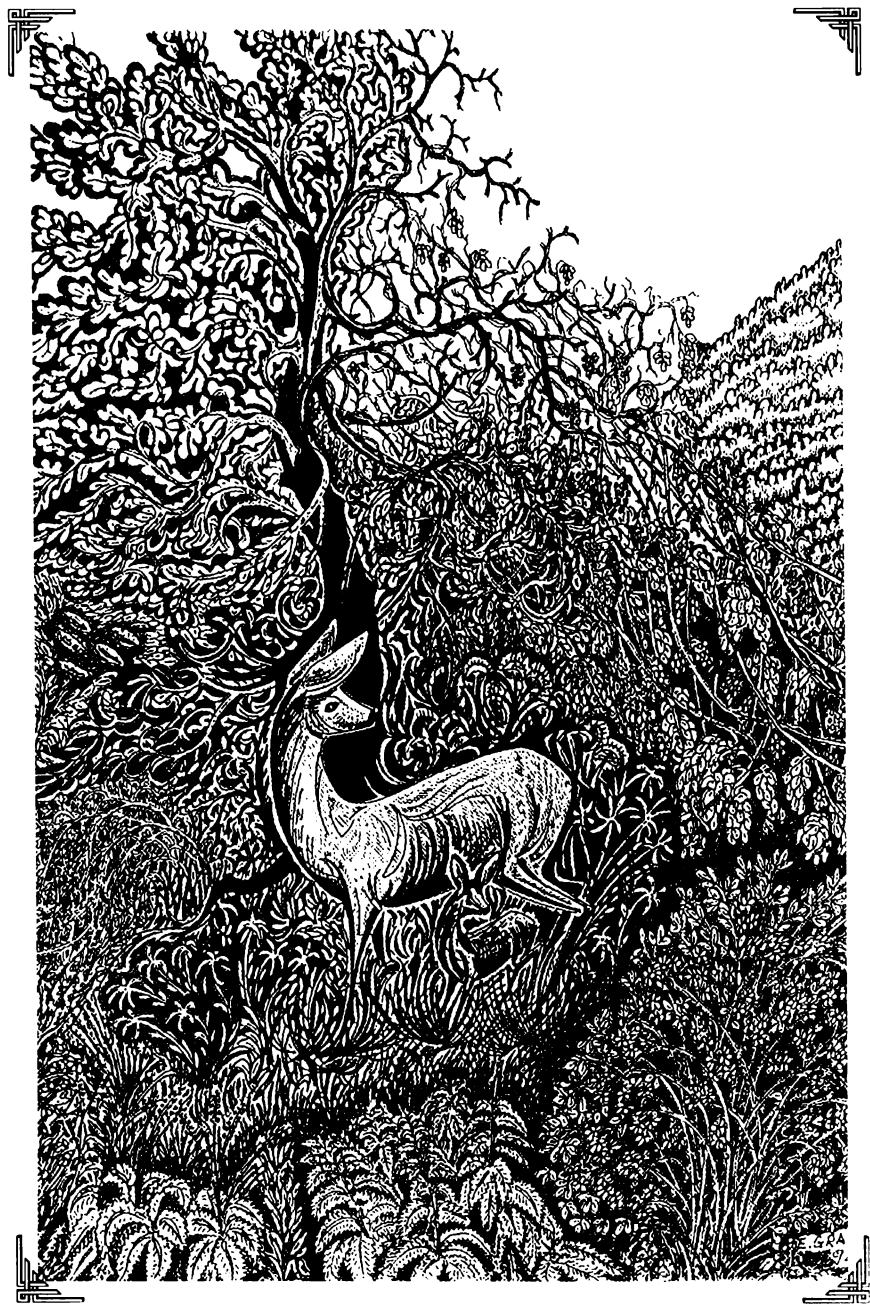
Сама сом
на старим месце .
кед не жадам буц сама.

Роздраже

смуток и опшмих
знемирена младосц
у подобі чарней крача
витор у брегох
шніг на пажици
гвизди ше множа
зарї неставаю...

роздраже ту
- не врацай ше.

ISBN 953-97080-2-8

9 789339 708021